

TİCARET SİCİL MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLATI VE SİCİL İŞLEMLERİ

PINAR GÜNER AYDINCAN

Yüksek Lisans Tezi

İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi SEDA ŞEHRİBAN GÜNGÖR

2022

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TİCARET SİCİL MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLATI VE SİCİL İŞLEMLERİ

Pınar GÜNER AYDINCAN

İŞLETME ANABİLİM DALI
DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ SEDA ŞEHRİBAN GÜNGÖR

TEKİRDAĞ-2022
Her hakkı saklıdır.

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

... / ... / 20...

Pınar GÜNER AYDINCAN

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
..... ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

..... tarafından hazırlanan “.....”
konulu YÜKSEK LİSANS Tezinin Sınavı, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği uyarınca günü saat
.....’da yapılmış olup, tezin OYBİRLİĞİ /
OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Jüri Başkanı:		Kanaat:	İmza:
Üye:		Kanaat:	İmza:
Üye:		Kanaat:	İmza:

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu adına

...../...../20.....

Dr. Öğr. Üyesi Ali Faruk AÇIKGÖZ

Enstitü Müdürü V.

ÖZET

Kurum, Enstitü, : Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
ABD : İşletme Anabilim Dalı
Tez Başlığı : Ticaret Sicil Müdürlüğü Teşkilatı ve Sicil İşlemleri
Tez Yazarı : Pınar GÜNER AYDINCAN
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Seda Şehriban GÜNGÖR
Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans Tezi, 2022
Sayfa Sayısı : 121

Ticaret sicilini, ticari işletmelerin, tacirlerin ve ticaret şirketlerinin hukuki öneme sahip bilgi ve belgelerinin kayıt altına alındığı, kamunun bilgilenmesi amacının ve hukuki güvenliğin sağlandığı, aleni nitelikteki resmi sicildir.

Tez çalışmamız kapsamında geçmişten günümüze ticaret sicilin hukukumuzdaki gelişimi ve yasal düzenlemeleri incelenmiştir. Ticaret sicilin işleyişi, sicil müdürlüğünün sorumluluğu, tescil işleminin üçüncü kişiler ve ilgililer üzerindeki etkileri ve sicil işlemlerine dair en yenilikçi proje olan MERSİS incelenmiştir.

Çalışmamız, yargı kararları ve doktrinde yer alan farklı görüşler çerçevesinde yeniden değerlendirilmiş ve ticaret sicil müessesesinde yer alan eksik hususların tespiti de yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: MERSİS, Sicil, Ticaret sicil, Tacir, Ticari İşletme

ABSTRACT

Institution, Institute, : Tekirdağ Namık Kemal University, Institute of Social Sciences,
Department : Department of Business Administration
Thesis Title : Trade Registry Office Organization and Registration Procedures
Thesis Author : Pınar GÜNER AYDINCAN
Thesis Adviser : Assist. Prof. Dr. Seda Şehriban GÜNGÖR
Type of Thesis, Year : MS Thesis 2022
Total Number of : 121
Pages

Trade registry is the public registry where legal information and documents of commercial enterprises, traders and commercial companies are recorded, the purpose of informing the public and legal security is provided.

Within the scope of our thesis, the development and legal regulations of the trade registry from past to present in our law have been examined. The operation of the trade registry, the responsibility of the registry directorate, the effects of the registration process on third parties and those concerned, and MERSIS, the most innovative project on registry procedures, were examined.

Our study was re-evaluated within the framework of judicial decisions and different views in the doctrine, and the deficiencies in the trade registry institution were also determined.

Keywords: MERSIS, Trade registry, Merchant, Commercial Enterprise, Registry

ÖNSÖZ

Bu çalışma ile Ticaret Sicil Müdürlüğü Teşkilatı Ve Sicil İşlemlerini yargı kararları ve doktrindeki görüşler ışığında incelemeye çalıştık.

Tez çalışması süresince her türlü bilgiyi ve desteği benden esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Seda Şehriban GÜNGÖR ve manevi desteği ile yanımda olan aileme teşekkürlerimi sunarım.

Pınar GÜNER AYDINCAN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	i
TEZ ONAY SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
TİCARET SİCİLİ KAVRAMI VE TÜRK HUKUKUNDA TİCARET	
SİCİLİNİN TARİHİ GELİŞİMİ	2
1.1. Ticaret Sicili Kavramı	2
1.2. Ticaret Sicilinin Tanımı ve Ticaret Siciline İlişkin Yasal Düzenlemeler	3
1.3. Türk Hukukunda Ticaret Sicilinin Tarihsel Gelişimi.....	5
1.3.1. 6762 Sayılı Ticaret Kanunu ve Öncesindeki Dönem.....	5
1.3.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Dönemi.....	8
1.3.3. Elektronik Sicil Sistemi ve MERSİS Projesi	10
İKİNCİ BÖLÜM	15
TİCARET SİCİL MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLATI	15
2.1. Ticaret Sicil Müdürlüğü Teşkilatı	15
2.1.1. Ticaret Sicil Müdürlüğünün Kuruluşu	16
2.1.2. Ticaret Sicil Müdürlüğü Personeli	17
2.1.2.1. Ticaret Sicil Müdürü	18
2.1.2.2. Ticaret Sicil Müdürü Yardımcıları ve Diğer Görevliler	20
2.1.3. Ticaret Sicil Müdürlüğünün Yönetimi	21
2.1.4. Ticaret Sicil Müdürünün Görev ve Yetkileri	22
2.1.4.1. Ticaret Sicilini Yönetme Görevi	22
2.1.4.2. İnceleme Görevi	22

2.1.4.3. Sicil İşlemlerini Gerçekleştirme Görevi	35
2.1.4.4. Tescile Davet ve İhtar Görevi	36
2.1.4.5. Sicil Defter ve Belgelerini Koruma Görevi	36
2.1.4.6. Ticaret Şirketlerinin Ticari Defterlerinin Kuruluş Sırasında Onaylanması Görevi.....	37
2.1.4.7. Diğer Sicillere Bildirim Görevi.....	37
2.2. Ticaret Sicil Müdürlüğünün Ticaret Sicilinin Tutulmasından Kaynaklanan Sorumluluğu.....	39
2.2.1. Hukuki Sorumluluk.....	40
2.2.2. Cezai Sorumluluğu.....	43
2.2.3. Disiplin Sorumluluğu	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	47
TİCARET SİCİL İŞLEMLERİ.....	47
3.1. Genel Olarak Sicil İşlemleri ve Türleri.....	47
3.2. Tescil İşlemi	48
3.2.1 İstem.....	48
3.2.1.1. İsteme İlişkin Şartlar	49
3.2.1.1.1. İstem İçeriği	49
3.2.1.1.2. İstem Sahibi ve İlgililer	50
3.2.1.1.3. İstem Şekli.....	53
3.2.1.1.4. İstem Süresi.....	54
3.2.1.1.5. İstem Yapılacağı Yetkili Makam	55
3.2.1.2. İstem Üzerine Tescilin İstisnaları: Re'sen veya Bildirim Üzerine Tescil.....	56
3.2.2. İstem İncelenmesi	57
3.2.2.1. Genel Olarak	57
3.2.2.2. İnceleme Görevinin Kapsamı.....	58
3.2.3. Tescile Davet.....	59
3.2.4. Tescil Kararı ve İtiraz Prosedürü	61
3.2.5. Tescil Kararları ve İtiraz	61
3.2.5.1. Tescil Kararları.....	61
3.2.5.1.1. Kesin Tescil.....	61

3.2.5.1.2. Tescil İsteminin Reddi	62
3.2.5.1.3. Geçici Tescil.....	62
3.2.5.2. İtiraz	64
3.2.5.2.1. Genel Olarak	64
3.2.5.2.2. İtiraz Hakkı Bulunan Kişiler	66
3.2.5.2.3. İtiraz Süresi	67
3.2.5.2.4. İtiraza İlişkin Mahkeme Kararına Karşı Kanun Yolu	68
3.3. Tadil	68
3.4. Terkin	69
3.5. Ticaret Sicilin İlanı.....	72
3.5.1. Genel Olarak	72
3.5.2. İlan Edilmesi Gereken Hususlar	74
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	76
TİCARET SİCİLİNE TESCİL VE İLANIN HUKUKİ ETKİLERİ İLE	
HUKUKİ İŞLEMLERDEN KAYNAKLANAN SORUMLULUK	76
4.1. Genel Olarak	76
4.2. Tescilin Hukuki Etkilerinin Gerçekleşme Anı	77
4.3. Tescilin Hukuki Etki Çeşitleri.....	77
4.3.1. Tescilin İşleme İlişkin Hukuki Etkileri (İç Etki)	77
4.3.1.1. Bildirici (Açıklayıcı) Etki	77
4.3.1.2. Kurucu Etki	79
4.3.2. Tescilin Üçüncü Kişilere İlişkin Hukuki Etkileri (Dış Etki).....	82
4.3.2.1. Yer Bakımından Etki	82
4.3.2.2. Zaman Bakımından Etki	83
4.3.2.3. Olumlu Etki	85
4.3.2.4. Olumsuz Etki.....	87
4.3.3. Görünüşe Güven İlkesi.....	90
4.3.3.1 Genel Olarak Sicile Güven İlkesi.....	92
4.3.3.2 Görünüşe Güven İlkesinin Şartları.....	94
4.4. Ticaret Sicilinin Tutulmasında Sorumluluğu Bulunan Kişiler ve Ticaret Sicile	
Tescilin Sorumluluk Esasları	96
4.4.1. İlgililerin Sorumluluğu.....	96

4.4.2. Cezai Sorumluluk.....	97
4.4.2.1. Sicil Müdürünün Çağrısına Sebepsiz Uymama	97
4.4.2.2. Tescili ve İlanı Gereken Değişiklikleri Bildirmeme	98
4.4.2.3. Gerçeğe Aykırı Beyanda Bulunma	99
4.4.3. Hukuki Sorumluluk.....	100
SONUÇ.....	101
KAYNAKÇA	104

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.1: Ticaret Sicilin Hukuki Etkileri.....	76

KISALTMALAR

AB Genel Sekreterliği	: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AÜHFD	: Ankara Üniveristesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bknz.	: Bakınız
c.	: Cilt
E.	: Esas
eMK	: Eski Medeni Kanun
eTK	: Eski Ticaret Kanunu
H.D.	: Hukuk dairesi
H.G.B	: Handelsgesetzbuch (Alman Ticaret Kanunu)
H.G.K.	: Hukuk Genel Kurulu
İ.İ.K	: İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
m.	: Madde
MERSİS	: Merkezi Sicil Kayıt Sistemi
MTK	: Merkezi Tüzel Kişilik Bilgi Sistemin
R.G.	: Resmi Gazete
REGESTA	: Regesta Ticaret Hukuku Dergisi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SAİT	: Şirketlerde Yapı Değişikliği ve Ayni Sermaye Konulmasında Siciller Arası İşbirliğine İlişkin Tebliğ
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TİRK	: Ticari İşletme Rehni Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSK	: Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu
TSN	: Ticaret Sicil Gazetesi Nizamnamesi

TST	: Ticaret Sicil Tüzüğü
TSY	: Ticaret Sicil Yönetmeliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TTSG	: Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi

GİRİŞ

Toplumsal hayatın sürekli olarak yaşadığı değişkenlik, ticari hayatın önemli bir unsurudur. Ticari hayatta yaşanan değişimlerin takip edilebilmesi, düzenli kalabilmesi ve en önemlisi üçüncü kişilerin de hukuki menfaatlerinin korunabilmesi adına devlet gözetimi altında bir sistem kurulmasına ihtiyaç duyulmuştur. Ticari hayattaki bu ihtiyaca karşılık ticaret sicil müessesesi oluşturulmuştur.

Ticaret sicilin en önemli fonksiyonu hatta çıkış noktası diyebileceğimiz husus aleniyettir. Bu sebeple, ticaret sicili sayesinde, tacirler ve ticari işletmelerde oluşan her bir değişiklik ticaret siciline kayıt olacak ve yapılacak ilanlar ile toplumdaki diğer ilgililer de bilgi sahibi olacaktır.

Çalışmamızda ticaret sicil dört bölüm halinde incelenmiştir.

Birinci bölümde, ticaret sicil kavramı, ticaret sicile ilişkin yasal düzenlemeler ve sicilin tarihsel gelişimi ele alınmıştır.

İkinci bölümde ise; ticaret sicil müdürlüğü teşkilatı, sicil müdürlüğünün kuruluşu, personelin görevleri ve sicil müdürlüğünün hukuki, cezai ve disiplin sorumlulukları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise, ticaret sicilin işleyiş aşamaları üzerine ayrıntılı olarak değinilmiş olup yargı kararları çerçevesinde sicil işleyiş aşamaları, istem, tescile davet, tescil kararı ve verilen bu karara karşı itiraz prosedürleri incelenmiş olup son olarak ticaret sicil de ilan hususuna yer verilmiştir.

Dördüncü ve son bölümde ise, ticaret siciline tescil ve ilanın hukuki etkileri ile hukuki işlemlerden kaynaklanan sorumluluk üzerinde yargı kararları ve doktrinde yer alan farklı görüşler ışığında ele alınmıştır. Tescilin hukuki etkileri açısından olumlu ve olumsuz etkinin yanı sıra görünüşe güven ilkesi hakkında da bilgi verilerek, sicil işlemlerinin yarattığı etkinin sonucunda oluşan hukuki ve cezai sorumluluklar üzerinde de durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİ KAVRAMI VE TÜRK HUKUKUNDA TİCARET SİCİLİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

1.1. Ticaret Sicili Kavramı

Toplumsal hayatın sürekli olarak yaşadığı değişkenlik, ticari hayatın önemli bir unsurudur. Ticari hayatta yaşanan değişimlerin takip edilebilmesi, düzenli kalabilmesi ve en önemlisi üçüncü kişilerin de hukuki menfaatlerinin korunabilmesi adına devlet gözetimi altında bir sistem kurulmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Bu amaçla geliştirilen sicil işlemleri ile hayatın çeşitli alanlarına ilişkin bilgiler, devlet ya da başkaca kurum veya kuruluşlar eliyle kayıt altına alınmakta, saklanmakta ve uygun araçlarla ilan edilerek incelemeye açık tutulmaktadır (Bilge, 1999, s. 5-9).

Halk dilinde genellikle “kütük” olarak bilinen “sicil” kelimesi, Arapçadan dilimize geçmiş olup “kayıt defteri” manasında kullanılır (Karayalçın, 1968, s. 280).

Uluslararası arenada ise ticaret sicili “trade registry” olarak ifade edilmektedir (AB Genel Sekreterliği, 2009).

Türk hukukunda, kanun koyucu tarafından çeşitli kanunlarla düzenleme altına alınmış çok sayıda sicil bulunmaktadır. Bunlara; “Nüfus Sicili, Tapu Sicili, Gemi Sicili, Marka Sicili, Patent Sicili, Sanayi Sicili, Esnaf ve Sanatkarlar Sicili, Vakıf Sicili, Sigorta acenteleri Sicili, Maden Sicili, Petrol Sicili, Tasarım Sicili, Trafik Sicili ve Ticaret Sicili” örnektir.

Ticaret sicili, ticaret hayatında meydana gelen değişikliklerin üçüncü şahıslarca izlenebilmesine olanak veren tanıyan ve ticari hayatta önemli olan bilgilerin ya da belgelerin devletin denetimiyle gözetimi altında kaydedilen bir sistemdir. TMK m. 7 bağlamında resmi sicil niteliğine sahiptir (Akdağ, 2011). Türk hukukunda ticaret sicili “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu”nun 24 ve 38. maddelerinde düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 2011). Bunun yanı sıra 2012/4093 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile de Ticaret Sicil Yönetmeliği ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 2013).

1.2. Ticaret Sicilinin Tanımı ve Ticaret Siciline İlişkin Yasal Düzenlemeler

Ticaret sicilinin tanımıyla ilgili olarak gerek TTK gerekse TSY’de herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bunun yerine, ticaret sicil müdürlüğü, ticaret sicil müdürlüğünün teşkilat yapısı, ticaret sicil işlemleriyle ticaret sicilinin kaydedilmesinden oluşan hukuki ve cezai sorumluluk hükümleri tanzim edilmiştir.

Düzenlemeler ve yasanın ticaret sicilde aradığı belli başlı özelliklerden yola çıkarak doktrinde bir tanım oluşturulmuştur.

İlk olarak, TTK m.35/2 hükmü uyarınca, herkes ticaret sicilinin içeriğiyle müdürlük bünyesinde saklanmakta olan bütün senetlerle vesikaları inceleyebilmekte ve onaylı örneğini alabilme imkânına sahiptir. Elbette yapılacak olan inceleme işlemleri sicil müdürlüğünde ve sicil müdürünün talimatları doğrultusunda yapılabilmektedir. Böylece ticaret sicilin herkes tarafından incelenebilir olması ticaret sicilin aleniyet özelliğini öne çıkarmaktadır. Aleniyeti sağlayacak olan işlem aslında ilandır. Tescil edilen bir olgunun ilan edilmesi aleniyetin temelini oluşturmaktadır. Teknolojik gelişmeler neticesinde kurulan MERSİS sistemi ile de, aleniyet ilkesinden bir adım daha ileri atılmış aleniyetin yanı sıra şeffaflık da sağlanmıştır. MERSİS üzerinden sisteme giriş yapan herkes, ilgili olsun olmasın, zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın istediği ticari işletme ya da şirket hakkında bilgi edinebilmekte ve işlem yapabilmektedir.

Diğer yandan ise, TTK m.36 hükmü kapsamında üçüncü kişilerin sicil kayıtlarına güvenerek işlem yapması ve kişilerin güvenlerinin korunması da hukuki güvenliği sağlama özelliği olarak ortaya çıkmaktadır.

Üçüncü ve son olarak, ticaret sicilin TMK m.7 hükmü uyarınca belirtilen resmi siciller arasında olmasıdır. Yasa koyucu TTK’nın 37. maddesinde bu özelliği, düzenlemiştir. İlgili madde kapsamında, tescil kaydıyla ilan edilmiş olan hal arasında aykırılık olması durumunda 3. şahısların ilan edilmiş olan hale güveni korunmaktadır. Ne var ki, tescil edilen gerçek durumu bildikleri ispatlanmamalıdır. Kanun koyucu burada sicil kayıtlarına devlet güvencesi getirmek istemiştir. Buradaki amaç, hukuki işlemlerin ispatını kolaylaştırmaktır.

Doktrin, TMK.m7 kapsamında resmi sicillerin belgeledikleri hususların doğruluğuna kanıt oluşturduğu görüşündedir. (Domanıç ve Ulusoy 2007, s. 257, Bilge, 1999, s. 11).

Doktrinde ticaret sicilin özelliklerinden hareketle farklı birçok tanım yapılmıştır.

Domanıç'e göre, "Bilinmesinde üçüncü şahıslar yönünden fayda ve zaruret bulunan tacirlerle ilgili bazı işlemlerin kaydedilmesine mahsus resmi sicile ticaret sicil denir" şeklinde ticaret sicilin tanımı yapılmıştır (Domanıç ve Ulusoy 2007, s. 257).

Arslanlı'ya göre, "ticari işletme ile ilgili münasebetlerin, tacirin ve üçüncü şahısların menfaatleri bakımından açıklanmasına hizmet eden bir müessese" olarak ticaret sicilin tanımı yapılmıştır (Arslanlı, 1959, s. 159).

Bilge'ye göre, "Ticari hayatta hukuki öneme sahip bulunan ve üçüncü kişilerce bilinmesinde zorunluluk ya da yarar bulunan belirli iş ve işlemlerin kaydedildiği resmi nitelikte aleni bir sicil" olarak ticaret sicilin tanımı yapılmıştır (Bilge, 1999, s. 21).

Poroy/Yasaman'a göre "belirli hakların doğmasına ve genellikle ticari işletme sahibi olan – tescil yaptıranın, belirli hususları üçüncü kişilere karşı ileri sürmesine veya üçüncü kişilerin tescil yaptırmakla yükümlü olana karşı belirli haklar elde etmelerinde yarayan resmi kütük" olarak ticaret sicilin tanımı yapılmıştır (Poroy, ve Yasaman, 2012, s. 200).

Bahtiyar'a göre, "çoğunlukla ticari işletme ile ilgili olan bir takım belge, bilgi olay ve işlemlerin kaydedilmesi, varlık kazanması veya açıklanması ile üçüncü kişilerin bilgi edinmesine ve kanıtlamaya hizmet eden kamusal bir örgüt" olarak ticaret sicilin tanımı yapılmıştır (Bahtiyar, 2015, s. 172).

Görüldüğü üzere, kanun koyucunun ticaret sicil için açıkça bir tanım yapmaması üzerine doktrinde oluşturulan tanımların çoğu, ticaret sicilin özellikleri çevresinde toplanmış ve her bir görüş, önem verdiği özelliği ön plana çıkararak kendi tanımını oluşturmuştur.

Her bir görüşün, ticaret sicilin özelliklerine buna bağlı olarak oluşturdukları tanımın ortak noktası, ticaret sicilin resmi sicil olması, aleniyeti ve devletin sorumluluğunu taşımasıdır.

Ticaret sicili, ticari işletmelerin sicili olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle de sadece ticari işletmelerin ve bu işletmelerle ilgili hususların kaydedilmesi esas alınmıştır (Bozer ve Göle, 2015, s. 254).

Uluslararası alandaki tanımı ise, şirketlerin faaliyet gösterdikleri yargı alanında yer alan ve koruma, hesap verebilirlik ve kontrol amacına hizmet eden kayıt kuruluşudur (Doing Business, 2015; Going Beyond Efficiency, s. 47).

Doktrindeki tüm tanımlardan ve yasanın ticaret sicilde aradığı özelliklerden yola çıkarak ticaret sicilini, ticari işletmelerin, tacirlerin ve ticaret şirketlerinin hukuki öneme sahip bilgi ve belgelerinin kayıt altına alındığı, kamunun bilgilenebilmesi amacıyla ve hukuki güvenliğin sağlandığı, aleni nitelikteki resmi sicil olarak tanımlayabiliriz.

1.3. Türk Hukukunda Ticaret Sicilinin Tarihsel Gelişimi

1.3.1. 6762 Sayılı Ticaret Kanunu ve Öncesindeki Dönem

Dünya çapında ve Osmanlı Devletinde ticaret sicilin temelleri Ortaçağ'da kurulan lonca teşkilatları ile atıldığı düşünülmektedir. (Poroy ve Yasaman, 2012, s. 205).

Lonca teşkilatları Osmanlı Devleti'nde de esnafların ve zanaatkarların örgütlenmesi amacıyla 15. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış, 20. yüzyıl başlarına kadar varlığını sürdürmüştür.

Türk hukukunda ticaret sicil kavramının temelini oluşturduğunu düşünürsek loncalar, Osmanlı Döneminde toplumsal ve iktisadi yaşamında çok önemli bazı işlevleri icra etmiştir. Devlet yönetimiyle esnaf ve toplum arasında bir köprü görevi görmüşlerdir. Tüm meslek dallarında görevli olanları ilgili loncaya kaydolma zorunluluğu getirilmiş ayrıca ticari hayatla ilgili devlet emirlerinin uygulanıp uygulanmadığının denetlenmiştir. Lonca teşkilatları aslında üyelerine istikrarla güvence vermeyi amaçlamış ve söz konusu amaç çerçevesinde piyasayla imalat şartlarını düzenlemeyle denetlemeye dönük farklı kaideler koymuştur. (Akbaş, Bozkut, Yazıcı 2018 s.188-190).

Günümüz hukukuna kıyasla tam bir ticaret sicil kurumu olarak görülmesi de Loncaları birer meslek örgütleri olarak görmek gerekmektedir. Ancak Ticaret sicil kurumunun yapı taşı olduklarını da kabul etmek gerektiği kanaatindeyiz.

Türk Hukukunda ticaret sicili evvela 1925 tarihli “655 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu”yla düzenlenmiştir (Karayağın, 1957, s. 283).

655 sayılı kanunun 4. Maddesine göre, “*Odalara kaydolun tacir ve kayıt yaptırılması zorunlu olmayan küçük tacir ile sanatkârlar, odalarca ihdas edilecek bir sicile kayıt olacaktırlar.*” (TSOK m.4) ibaresi ile ticaret sicilin temelleri atılmıştır.

Bu düzenleme ile ticaret sicilin tanımı yapılmamış olup, ticaret sicil müdürlüğünün idari yapısına ilişkin hükümler belirlenmiştir.

Doktrinde de buna ilişkin tespitler yapılmıştır. Tutulacak ticaret sicilin niteliği daha ziyade yönetsel ve mali niteliktedir ve özel hukuk sahasında bir fonksiyonu bulunmamakta idi. (Bilge, 1999, s. 20).

Gerçek anlamda ticaret sicilin ise 1926 tarihinde 865 sayılı Ticaret Kanunu ile düzenlendiğini görebiliriz. Bu yasanın yürürlüğe girmesi ile 655 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmıştır. 865 sayılı Ticaret Kanunun yanı sıra yine aynı tarihli 866 sayılı Ticaret Kanunun Sureti Tatbiki Hakkında Kanun düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 1926).

865 sayılı kanun kapsamında ticaret sicil dairelerinin ticaret davalarına bakan mahkemeler nezdinde kurulacağı ve sicil işlemlerinin ticaret sicil idaresinin bağlı bulunduğu mahkemenin nezaretinde Adalet Bakanlığı tarafından tayin edilen bir sicil memurluğunda yapılacağı, ayrıca uygulama kanunu uyarınca da ticaret sicili henüz kurulmamış olan yerlerde aynı görevin ticaret mahkemeleri nezareti altında Ticaret ve Sanayi Odaları tarafından yerine getirileceği yer almıştır (Hirsch, 1939, s. 221-222).

Yasadaki bu düzenlemeler ticaret sicili daha da detaylandırmış olmasına rağmen sicil müdürlüğü işlemlerinin Adalet Bakanlığına bağlı yürütülmek istenmesi kanaatimizce ticaret sicilin doğal yapısına aykırı bir hüküm oluşturmuştur. Yasa koyucuların bu hüküm ile ticaret sicilin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçladıkları kanaatindeyiz.

İlerleyen süreç ile birlikte 865 sayılı Ticaret Kanunu da ticari hayatının ihtiyaçlarına cevap vermez hale gelmiştir. Bunun üzerine “6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu” ile “6763 sayılı Türk Ticaret Kanununun Meriyet ve Tatbik Şekli Hakkında Kanun” düzenlenmiş ve 20.06.1956 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete, 1956).

Düzenlenen bu kanun ile ticaret sicile dair hükümler 26 ila 40. Maddeler arasında yer almıştır. Kanuna ilave olarak, sicil defterlerinin şekli, ne şekilde tutulacağı, tescilin ne şekilde yerine getirileceği, sicil memuruna karşı itiraz yollarıyla sicil memurunun özellikleri yer aldığı 1957 tarihli Ticaret Sicil Nizamnamesi çıkarılmıştır (Resmi Gazete, 1957).

Bunun yanı sıra ticaret siciliyle alakalı duyuruların gerçekleştirilmesi amacı ile de “Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi Nizamnamesi” ile “Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi Yönetmeliği” düzenlenmiştir. (Resmi Gazete, 1976).

6762 sayılı kanunda sicil memurlukları hakkında değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklik ile, ticaret sicili hakkında karma bir düzen kabul edilmiş ve sicilin mahkemelerin gözetimi altında, devletin görevlendirdiği Adalet Bakanlığına bağlı sicil memurları tarafından ya da sicil teşkilatı kurulamayan yerlerde ilgili odalar veya belediyeler tarafından görevlendirilen sicil memurları tarafından tutulması öngörülmüştür (Erem, 1977, s. 131-132).

Ticaret sicil sistemi bu yasal düzenleme ile daha da karmaşık hale getirilmiştir. Bunun yanı sıra 6762 sayılı kanun ticaret sicili hakkında İsviçre Borçlar Kanunundan yararlanılarak bazı değişiklikler getirirse de bu değişiklik mülga 865 sayılı kanun hükümlerine esaslı bir değişiklik getirmemiştir (Arkan, 2015, s. 245-246).

Yapılan bu düzenlemeler sonrasında, ticari hayattaki hızlı ilerlemelerin getirdiği yenilikler ile birlikte ticaret sicilinin tutulmasındaki karma sistem sıkıntılara yol açmış ve 6762 sayılı yasada yeniden düzenlemeye gidilmiştir.

6762 sayılı yasada yer alan ticaret sicilin yapısına yönelik doktrindeki eleştiriler neticesinde 27.06.1995 tarihli 22336 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 559 sayılı KHK ile 6762 sayılı kanunun 26 ila 28. Maddeleri yeniden düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 1995).

Yapılan değişikliklerin en önemlisi, ticaret sicilinin tutulma görevi mahkemelerden alınıp ticaret ve sanayi odalarına bırakılmasıdır. (Poroy ve Yasaman, 2012, s. 203).

Sicil defterleri, tescil mecburiyeti ve sicille ilgili diğer hususlar hakkında düzenlemelerin yer alacağı bir tüzük düzenleneceği de ayrıca ifade edilmiştir (Arkan, 2015, s. 246).

Bu tüzük 28.08.1998 tarihinde de 23447 sayılı resmi gazetede Ticaret Sicili Nizamnamesinde Değişiklik Yapılması adı altında yayımlanmıştır.

559 sayılı KHK ile yapılan en önemli düzenlemelerden biri de ticaret sicilin tutulmasından kaynaklanan sorumluluk esaslarına ilişkindir.

Değişiklik öncesinde sicillerin tutulmasından kaynaklı ortaya çıkan zararlardan, eMK m. 917'ye atıf yaparak devletin sorumlu olacağı düzenlenmişti. Bu durumda devlet aslen ve kusursuz şekilde sorumlu ve bu zarara kendi kusuru ile sebep olan memura rücu hakkı bulunmakta idi (Bilge, 1999, s. 249).

559 sayılı KHK ile 6762 sayılı kanunun 27. Maddesi hükmü değişikliğe uğrayarak devletin sorumluluğu kaldırılmıştır.

Yapılan bu değişiklik doktrinde oldukça eleştirilmiştir. Sorumluluğun kaldırılması ile sicilin resmi niteliğini yitirdiğine, güven unsurunun kaybolduğuna ve kamu menfaatinin korunmadığına dair doktrinde birçok eleştiri yer almıştır (Özkorkut, 1998, s. 26-28; Poroy ve Yasaman, 2012, s. 237).

Kanaatimizce de, ticaret sicil kayıtlarının esaslı amacına hizmet eden devletin sorumluluğu hükmünün kaldırılması, sicil kayıtlarına güvenilirliği azalmasına sebep olmuş ve ticari hayatın sağlam temeller üzerinde ilerleyişine engel teşkil etmiştir.

1.3.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Dönemi

Teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesi gerek dünya ticaret hayatına gerekse Türk ticaret hayatına oldukça etkisi olmuştur. Yaşanan teknolojik gelişmeler karşısında, sanayi alanında ilerlemeler oldukça ticaret hayatı da hareketlenmeye devam etmiştir.

Ülkeler arası ticaretin artarak devam etmesi, ticari sınırların ortadan kaldırılması gibi gelişmeler hukukumuzda yer alan Ticaret Kanununun gelişmesini ve değişmesini zorunlu kılmıştır.

Avrupa Birliği uyum kapsamında hazırlanan kanun tasarısı, AET'nin direktiflerine uygun olarak hazırlanmıştır. Böylece yasa Avrupa Birliği standartlarına uygun hale getirilmiştir.

Bu kapsamda 13 Ocak 2011 tarihinde "6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu" kabul edilmiş ve 01.07.2012 yılında yürürlük kazanmıştır (Resmi Gazete, 2011).

Kanunun gerekçesinde Avrupa ticaret hukuku alanındaki reform konuları temel alınarak ülkemizde de ticaret sicili reformu yapılmak istenmiş ve aşağıda yer alan noktalara odaklanıldığı görülmüştür (Akdağ Güney, 2011, s. 21).

- Ticaret sicilinin elektronik ortamda tutulmasıyla tescile dayanak olan vesikaların aynı elektronik ortamda dosyalanmasıyla muhafaza edilmesi.
- Aleniyet artırılarak ticaret sicilin olumlu ve olumsuz işlevi geliştirilmek istenmiştir.
- Görünüşe güven ilkesinin ticaret sicilin başlıca önemli unsurlarından biri haline getirilmesi.

Bu yeniliklerin arasında ön planda tutulmak istenen görünüşe güven ilkesi olup, bunun sonucu olan ve TTK. m.25/2 de yer verilen ticari sicilin tutulmasından kaynaklanan zararlardan devletle ilgili odanın zincirleme olarak sorumlu tutulması sağlanmıştır.

Bir önceki yasada bu hususun kaldırılması doktrinde eleştirilere yol açmış ve yeni yasa ile ticaret sicilin görünüşe güven ilkesi kapsamında sorumluluğun devlet ve odalara yönlendirilmesi gibi olumlu bir düzenlemeye gidilmiştir.

Diğer bir önemli yenilik ise, TTK m. 37 hükmünde düzenlenmiştir. Bu bakımdan tescil ile ilan arasındaki farklılık olması halinde sicilin olumlu etkisi çerçevesinde iyi niyetli üçüncü kişilere, ilan edilen olguya dayanabilme imkanı getirilmiştir (Ülgen, Helvacı, Kaya ve Ertan Nomer, 2019, s. 386).

Söz konusu değişikliklerin içerisindeki en önemli değişiklik ise, ticaret sicilinin Ticaret Bakanlığının gözetimiyle denetiminde olmak şartı ile ticaretle sanayi odalarının ya da ticaret odalarının bünyesinde kurulacak ticaret sicil müdürlerinin ilanları elektronik ortamda tutulacak olmasıdır.

TTK m. 24 kapsamında ticaret sicilin hangi kurumlar tarafından tutulması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Buna göre, ticaret odaları; Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca kent merkezinde faaliyet gösterecek şekilde kurulacaktır. Sicilin hangi şekilde tutulması gerektiği de madde kapsamında açıklanmış olup Ticaret sicili, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının gözetimiyle denetiminde ticaret sicili müdürlükleriyle şubelerince tutulacağı ilgili madde kapsamında düzenlenmiştir.

26.06.2012 tarihinde 6335 sayılı kanunun 40. maddesiyle TTK m. 24/4 *“Ticaret sicili kayıt işlemlerinin elektronik ortamda yapılması için toplanması ve işlenmesi gerekli olan kişisel veriler, kişisel verilerin korunması ve bilgi güvenliğinin sağlanmasına ilişkin mevzuata uygun şekilde korunur.”* hükmü eklenmiştir.

Bu düzenlemeler ile “Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS)” oluşturulmuştur (Ticaret Bakanlığı, 2021).

1.3.3. Elektronik Sicil Sistemi ve MERSİS Projesi

Avrupa Birliğine üyelik sürecinde bulunan ülkemiz, ticaret sicil kayıtlarını gerek teknolojik koşullara uyum sağlamak adına gerekse AB standartlarına uygun hale getirmek adına elektronik sicil sistemini oluşturmuştur.

MERSİS projesinin AET’nin 2009/101/EC direktifine uygun şekilde merkezi elektronik sicil ortamında tutulması amaçlanmıştır.

MERSİS projesi ile siciller arası iş birliği çalışmalarına dahil olarak diğer ülkelerin sicilleri ile iş birliği sağlanarak kolay ve hızlı bir şekilde bilgi alışverişi sağlanabilecek, ticari ilişkiler daha şeffaf ve güvenli bir zeminde yatırımcılar için uygun bir ortam sağlanması hedeflenmiştir (Turan, Bilgel ve Özcan, 2012, s. 102-103).

Elektronik sicil sistemi hukukumuzda ilk defa 29.07.1998 tarih ve 98/11548 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Ticaret Sicil Tüzüğünde yapılan değişiklik ile yer

almıştır. Tüzük değişikliği ile defter sisteminin yanı sıra sicilin elektronik ortamda tutulması imkanı da getirilmiştir.

Bu değişikliğe göre ticaret sicil müdürlüklerinde tutulması gereken defterlerin ve sicil kayıtlarının, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından hazırlanacak program ile bilgisayar ortamında tutulacağı öngörülmüştür.

Bu düzenleme karşısında bazı sicil müdürlükleri genellikle kendi hazırladıkları farklı bilgisayar programlarını kullanmak suretiyle sicil bilgilerini elektronik ortamda tutmaya başlamışlardır (Akdağ, 2011, s. 39).

Sicil bilgilerinin her müdürlükçe kendi programlarında kayıt edilmesi, uygulamalarda farklılıklar oluşmasına ve ortak veri oluşturulamamasına sebep olmuştur.

Bu farklılıkların ortadan kaldırılmasına yönelik Devlet Planlama Teşkilatı tarafından oluşturulan 28.07.2006 tarihli eylem planı ile Merkezi Tüzel Kişilik Bilgi Sisteminin ilk adımı atılmıştır (Resmi Gazete, 2006).

Merkezi Tüzel Kişilik Bilgi Sistemiyle, devlete ait kurumların, tüzel kişilikler ile alakalı olan bilgilerin bir noktadan sunulması, sistemdeki tüzel kişilerin bilgilerinin vergi numarasıyla bir sistemde bir araya getirilmesi, sistemde tutulmakta olan firma bilgilerinin gizliliğiyle Avrupa Birliği müktesebatına göre saptanacak kurallar çerçevesinde özel sektör kuruluşları ile paylaşımının sağlanması amaçlanmıştır (Demirel, 2016, s. 54).

MTK sisteminin uygulanmaya başlanması ile 16.04.2010 tarihli 27554 sayılı Resmi Gazetede “Merkezi Tüzel Kişilik Bilgi Sisteminin Ticaret Sicil Memurluklarında Uygulanması Hakkında Tebliğ” çıkarılmıştır. Bu tebliğ ile oluşturulmuş olan bilgi sistemi üstünden Ticaret Sicil Müdürlüklerince gerçekleştirilen tescil, tadil ve terkin işlemleriyle ilgili kayıtların elektronik ve merkezi sistem üzerinde tutulmasıyla sicil işlemlerinin elektronik ortamda yapılmasıyla ilgili uygulamanın hukuki zemini oluşturulmuştur.

MTK sisteminin ilk pilot uygulaması 19.04.2010 tarihinde Mersin Ticaret Sicil Müdürlüğünde başlatılmıştır. Uygulamanın yaygınlaştırılması çalışmaları

yaklaşık 5 sene sürmüş olup, çalışmalar neticesinde 01.01.2015 tarihinde Sistem 238 ticaret sicili müdürlüğü tarafından kullanılmıştır (Ticaret Bakanlığı, 2021).

Merkezi Sicil Kayıt Sistemi'nin (MERSİS) iki temel fonksiyonu bulunmaktadır. Söz konusu işlevlerin birincisi, şirketlerin ve ticaret işletmelerinin tescil, tadille terkin işlemlerinin elektronik ortamda yürütülmesiyle ticaret sicili kayıtlarıyla tescil edilmesi duyurulması gereken muhtevaların düzenli şekilde depolanmak suretiyle elektronik ortamda sunulmasıdır.

İkinci ana işleviyse bütün tüzel kişiliklerle “tacir, serbest meslek erbabı, meslek örgütleri, dernek, vakıf, sendikalar, odalar, birlikler ve bunların üst kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları” gibi öteki iktisadi birimlerin tek bir numarayla sistemde birleştirilip devlet kurumlarının tüzel kişilerle alakalı gereksinimi olan bilgilerin bir noktadan temin edilmesidir (Ticaret Bakanlığı, 2021).

MERSİS projesi ile tüm sicil müdürlüklerinde mevcut kayıtlar ortak veri tabanında birleşmiş ve doğru bilgiye elektronik ortamdan erişim imkanı sağlanmıştır.

Bunun yanı sıra kamusal diğer veri tabanları ile de entegrasyonu sağlanarak kurumlar arası bilgi alışverişinin zaman kaybı olmadan tek elden ulaşımına imkan sağlamıştır.

MERSİS sisteminin işlemesi için, anahtar numara diye adlandırılan MERSİS No ve Elektronik imza önemli olan iki husustur (Özdamar, 2012, s. 52).

MERSİS No, tacirlere veya şirketlere ait kimlik numarası diye adlandırabileceğimiz, MERSİS'e kayıtlı bulunan her tacire ya da şirkete verilen 16 haneli ticari kimlik numarasıdır.

Tacirler ya da şirketler, bu numara ile ticari hayattaki işlemlerini kolaylıkla yerine getirebilecekleri gibi, tacirler ya da şirketler hakkında bilgi almak isteyen kamu kurumları ve üçüncü kişiler de bu numara üzerinden tacirin ya da şirketin adresi, iletişim bilgisi, ortak bilgisi, merkez ve şube bilgileri, sermaye bilgisi, temsile ve ilzama yetkililer, kısıtlama bilgileri ve almış olduğu acentelikleri öğrenebilmektedir.

“5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu”ndaki şekli ile elektronik imza; diğer bir elektronik dataya ilave edilen ya da elektronik daya ile mantıki bağlantıları olan ve

kimlik doğrulaması için kullanılmakta olan elektronik datayı tanımlamaktadır. Elektronik imza; bir bilginin üçüncü tarafların erişmesine kapalı bir ortamda, bütünlüğü bozulmaksızın (bilgiyi ileten tarafın oluşturduğu orijinal haliyle) ve tarafların kimlikleri doğrulanmak suretiyle iletildiğini elektronik ya da benzer araçlar ile garanti eden harfler, karakterler ya da simgelerden oluşmaktadır (BTK, 2021).

TTK m. 1526/3-4 ve TSY m. 13/5 uyarınca elektronik imzaya ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Ticari şirketlerle gerçek ve tüzel şahıslar, diğer ticaret erbabları, yasanın mecburi tuttuğu tüm işlemleri elektronik ortamda güvenli elektronik imzayla yapabilmektedir. Söz konusu işlemlerin dayanağı olan vesikaları da bu usul ile elektronik ortamda düzenleyebilmektedir. Söz konusu yönetmelik kapsamında noter tasdiki şartının aradığı vesikaların, elektronik ortamda güvenli elektronik imzayla imzalanması durumunda ekstradan noter tasdiki aranmamaktadır.

MERSİS sistemiyle elektronik ortam üzerinden güvenli, zaman kaybı olmadan, doğru bilginin kayıt altına alınmasına imkan sağlanmış ve ticari hayatın olağan akışına uyum sağlanmıştır.

MERSİS sistemiyle, “Kuruluş İşlemleri, Acentelik İşlemleri, Birleşme, Bölünme, Tür Değişikliği, Değişiklik (adres değişikliği, sermaye değişikliği, pay devirleri, yetkili değişiklikleri vb. sözleşme değişikliği işlemleri), Ticari İşletme Devri, Tasfiye, Ek Tasfiye, Tasfiyeden Dönüş, Terkin, İhya, Merkez Nakli, Merkez Nakli Sonucu Silinme, İflas İşlemleri, Yönetim Kayyımı İşlemleri, Denetim Kayyımı İşlemleri, İnternet Sitesi Tescili, Ad-Soyad Değişikliği, Konkordato İşlemleri ve İç Yönerge Tescili (Genel kurul ve yönetim kurulu iç yönergeleri) işlemleri” yapılabilir (BTK, 2021).

Bunların yanı sıra 12.04.2021 tarihi itibarıyla Ticaret sicili müdürlüklerinden fiziksel başvuru şartıyla alınabilen “ticaret sicili tasdiknamesi, iflas ve konkordato belgesi, merkez nakli belgesi, durum belgesi vb.” ticaret siciline ilişkin belgeler artık ülkemizin tümünde MERSİS üstünden elektronik ortamda alınabilmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2021).

MERSİS projesi ile tüm sicil işlemlerinin bu sistem üzerinden gerçekleşiyor olması ticaret sicilin aleniyet özelliğinin bir sonucudur. Böylelikle ticari hayatta 3.

Kişilerin de iyi niyetleri güvence altına alınarak, güvenli bir ticari hayatın gelişmesine yol açmıştır.

01.07.2020 tarihinden itibaren ilanlar MERSİS'te oluşturularak 2 saat içerisinde ilan edilmeye başlanmıştır. (Ticaret Sicil 2020).

Sicil ilanlarının da MERSİS üzerinden yayınlanmaya başlanması ile tescil ile ilan tarihleri arasındaki tarih farklılıkları ortadan kaldırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARET SİCİL MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLATI

2.1. Ticaret Sicil Müdürlüğü Teşkilatı

Ülkemizde ticaret sicil teşkilatı, eTK uyarınca (m.26) “*ticaret davalarına bakan asliye hukuk mahkemeleri nezdinde bir ticaret sicili kurulacağı*” hükmü ile düzenlenmiştir. Daha önce de eleştirdiğimiz üzere asliye hukuk mahkemeleri, buna bağlı olarak adalet bakanlığına ticaret sicil müdürlüklerini kurma yetkisinin verilmesi doğru bir düşünce olmamakla birlikte uzun vadede ve pratikte fayda da sağlamamıştır. Zira ticaret sicil müdürlüklerinin yapmakta olduğu iş ve işlemler adalet bakanlığının bakmakla yükümlü olduğu iş ve işlemlerden farklı olup, bu konuda ticaret bakanlığının bünyesindeki kuruluşlara bu yetkisinin verilmesi gerekmektedir.

1995 tarihinde çıkan 559 sayılı KHK’yla eTK’da değişikliğe gidilmiş ve ticaret sicil teşkilatını yürütme görevi ve yetkisi ticaret ve sanayi odalarına verilmiştir (Ülgen vd., 2019, s. 358).

Günümüzde ise, ticaret sicil teşkilatının görev ve yetkileri, TTK. m.24 ve TSY. m.5 kapsamında düzenlenmiştir. Bu çerçevede sicil işlemleri Ticaret Bakanlığı’nın gözetimle denetleme yetkisi altında ticaret ve sanayi odaları ya da ticaret odalarının bünyesindeki ticaret sicili müdürlüklerince yürütülmektedir.

Ayrıca, ihtiyaç halinde ticaret odasının teklifiyle ve Bakanlığın onayıyla Ticaret Sicil Müdürlüklerine bağlı şubeler de açılabilmektedir. (TSY. m. 5/4).

Ticaret Sicil Müdürlükleri aynı zamanda, Türkiye Odalar Borsalar Birliği çatısı altındadır.

TOBB, öncelikle odalar ve borsalar arasındaki birlik ve dayanışmayı temin etmeyi amaçlamıştır. Bunun yanı sıra, mesleğin genel çıkarlarına göre gelişimini temin etmek, odalarla borsaların mensuplarının mesleksel çalışmalarını kolaylaştırmak, bunların birbirleri ile ve toplumla kurdukları ilişkilerinde dürüstlikle güveni egemen kılmak için, meslek disipliniyle ahlâkını korumak, devletin kalkınmasına, ekonominin gelişmesine yönelik olarak gereken faaliyetleri yapmaktadır.

Yasada ifade edilen hizmetleri yapmak için kurulmuş olan, tüzel şahsiyeti bulunan, devlet kurumu özelliğinde meslek üst kuruluşu olan TOBB 81 il 160 ilçeye yayılmıştır. Ayrıca “Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odası ve Ticaret Borsası vs.” 365 odayla borsanın üst kurumu niteliğindedir. (TOBB, 2021).

Hukukumuzda sicil kayıtlarının ticaret ve sanayi odalarında veya ticaret odalarında tutulmasının sebebi devletin gözetimi ve denetimi altında olmalarını sağlamaktır. Ticaret Bakanlığı da bu gözetim ve denetim görevini ifa etmektedir.

2.1.1. Ticaret Sicil Müdürlüğünün Kuruluşu

Ticaret Sicil Müdürlüğünün Ticaret Bakanlığının gözetimiyle denetiminde ticaret ve sanayi ya da ticaret odalarının bünyesinde kurulduğunu dile getirmiştik. Ticaret Sicil Müdürlüğünün kuruluşuna ilişkin esaslar TSY’de düzenlenmiştir.

TSY.m. 5/3 uyarınca; “*Müdürlüklerin görev alanı, odaların kuruldukları il ya da ilçe ile sınırlıdır. Bakanlık oda olmayan ya da olup da yeterli teşkilatı olmayan il ve ilçeleri de içine alacak biçimde müdürlüklerin görev alanlarını değiştirebilir.*”

Buna göre, Ticaret Sicil Müdürlüklerinin kuruluşu bölgesel bazda ele alınmış, ticaret ve sanayi veya ticaret odalarının bulunduğu il ve ilçede kurulması yönünde düzenleme yapılmıştır.

Sicil kayıtlarının, gerçek ya da tüzel kişilerin yerleşim yeri adresinde tutulacak olması zorunlu olsa da, bu sicil kaydı yer sınırlaması olmadan ülke çapında ve herkes hakkında hüküm doğurmaktadır. Ticaret unvanları da bu hüküm çerçevesinde korunmaktadır (Bilge, 1999, s. 15-16).

Örneğin Çorlu ilçe sınırları içerisinde kurulan ticari işletmenin tescil talebinin Çorlu ticaret sicil müdürlüğüne yapılması gerekmektedir. Tekirdağ ya da Çerkezköy ticaret sicil müdürlüklerine yapılan başvuru yetkisiz olmaları sebebi ile red edilecektir. Ancak buradaki en önemli detay, ticari işletme ticari unvanının tescilini yine Çorlu ticaret sicil müdürlüğünden isteyebilecek iken, tescil edilen ticaret unvanı tüm ülke çapında korunacaktır.

Üzerinde durmamız gereken önemli bir husus daha bulunmaktadır. TİRK m. 4 uyarınca rehin sözleşmesi, ticari firmanın kayıtlı olduğu sicil çevresindeki noterce düzenlenmelidir ve noterce düzenlenen rehin sözleşmesi devamında ticari işletme merkezinin kayıtlı bulunduğu ticaret sicil müdürlüğüne tescil edilmelidir. Yetkili olmayan noterde yapılan sözleşme ticaret sicil müdürlüğü tarafından kabul edilmeyeceği gibi geçersiz olup, herkese karşı da ileri sürülemez. Yargıtay'ın ağırlıklı görüşü de bu yönde olup konuya ilişkin Yargıtay 19. H.D. 2004/12784 E., 2005/10143 K. 14.10.2005 Tarihli kararında da bunu dile getirmiştir. (<https://legalbank.net/belge/y-19-hd-e-2004-12784-k-2005-10143-t-14-10-2005-iptazin-iptali-davasi/379637/> Erişim Tarihi 01.03.2022).

Ülkemiz genelinde 2021 yılı itibariyle tüm illerde toplam 187 tane “Ticaret ve Sanayi Odası, 52 adet Ticaret Odası, 12 adet Sanayi Odası” bulunmaktadır (TOBB, 2021).

Yine söz konusu odaların bünyesindeki 238 tane Ticaret Sicil Müdürlüğü bulunmaktadır (Ticaret Sicil, 2021). Buradan, bazı illerde özellikle metrekaresi büyük ve iş hacmi yüksek olan illerde birden fazla ticaret sicil müdürlüğü olduğunu da görebilmekteyiz. Örneğin; Adana'da 3 adet, Afyonkarahisar'da 6 adet, Tekirdağ ve Ankara'da 5 adet, Manisa, Balıkesir ve Bursa'da 8 adet, Konya ve İzmir'de 9 adet ticaret sicil müdürlüğü olmasına rağmen İstanbul ilinde 1 adet ticaret sicil müdürlüğü bulunmaktadır.

2.1.2. Ticaret Sicil Müdürlüğü Personeli

Ticaret Sicil Müdürlüğü teşkilatı TSY. m.6 uyarınca, müdür, müdür yardımcılılarıyla öteki çalışanlardan oluşmaktadır. Teşkilat bünyesinde müdür, yönetimden sorumlu olup, müdür yardımcıları iş yoğunluğuna göre artan sayıları ile sicil işlemlerinin yerine getirilebilmesi için de yeterli sayıda personel bulunmaktadır.

TOBB kanununa göre, odalarda istihdam edilen personellerin TOBB dışında 4857 sayılı İş Kanununa tabi olacakları ifade edilmiştir (TOBB K. m73).

Ancak TTK m. 25 uyarınca ise, ticaret sicil personelin iş kanuna tabi olmasına rağmen sorumluluk hukuku açısından kamu görevlisi gibi değerlendirileceği hüküm altına alınmıştır. Buradaki önemli detay personelin özlük haklarına ilişkindir. Sicil

müdürlüğünü özel bir işletme gibi düşünüp çalışanları işçi statüsünde tutulmuş, sorumluluklarının kamu personeli gibi daha ağır nitelikte değerlendirmiştir. Bu düzenleme personel için zaman zaman hak kayıpları yaşamalarına neden olmakta ve personelin sorumluluk almasından kaçınmasına sebep olmaktadır. Kanaatimizce ticaret sicil müdürlüklerinde personelin kamuda çalışan sözleşmeli personel gibi 4B statüsünde çalıştırılması hem özlük hakları hem de sorumlulukları açısından hakkaniyetli olacaktır.

2.1.2.1. Ticaret Sicil Müdürü

Ticaret sicil müdürleri, TTK m. 26'ya dayanılarak düzenlenen TSY m. 8 kapsamındaki kişiler arasından, oda yönetim kurulunun teklifi, Bakanlığın uygun görüşüyle oda yönetim kurulunun onayı alınarak atanan kişilerdir.

Müdür ve müdür yardımcıları, ilgili oda yönetim kurulunun teklifiyle atanmaktadır. Bakanlığın ikazına karşın 30 gün içinde yönetim kurulu tarafından teklif edilmemesi halindeyse müdür ve müdür yardımcıları resen Bakanlık tarafından atanmaktadır.

TSY m. 8'de müdürlüklerde görev alacak kişilerde aranacak nitelikler belirlenmiştir. Bu nitelikler; kişinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması, askerlikle ilişkisi bulunmaması, kamusal haklardan yoksun bulunmaması, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı TCK'nın 53. maddesindeki süreler geçse de; kasti olarak işlenen bir suçtan kaynaklı olarak 1 sene ya da daha çok süre ile hapis cezasına veya da affa uğrasa da devletin güvenliği aleyhine işlenen suçlar, anayasal düzenle söz konusu düzenin işleyişine karşı suçlar, "zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık" suçlarından mahkumiyet almaması, görevini sürekli yapmasına engellenecek beden ya da akıl hastalığı olmaması, tacir ya da esnaf sayılmasını gerektiren bir faaliyet gerçekleştirmemesi, kısıtlanmaması ve üniversitelerin en az 4 senelik lisans eğitimi veren fakülteleriyle denkliği yetkili makamlar tarafından kabul edilen yurtiçi ya da yurtdışındaki eğitim kurumlarından birini tamamlamış olmasıdır.

Müdür ve müdür yardımcılılarıyla ilgili olarak, kamuda ya da özel sektörde en az 5 sene iş deneyimine sahip olması ya da en az 2 sene müdürlükte çalışması şartı aranmaktadır. Tescil işlemlerinin devam ettirilmesinde görevli olacak öteki personelin seçimi ise yapılacak olan sınavda başarılı olanlardan seçilmektedir. Bu kişilerin göreve alınmaları, görevde yükselmeleriyle yapılacak sınavlarla ilgili usuller ve esaslar, yasanın 24. maddesine göre Bakanlık tarafından çıkarılan tebliğde düzenlenmektedir.

Ticaret sicil müdürlerinin oda yönetimi tarafından atanması doktrinde eleştiri almıştır. Sicil müdürünün görevli olduğu iş çevresindeki tacirlere karşı daha bağımsız olması bakımından sicil memurlarının Adalet Bakanlığınca atanması gerektiğini ileri süren görüşler de doktrinde mevcuttur (Bilge ve Emin, 1999, s. 46).

Doktrindeki, sicil müdürlerinin oda yönetimi tarafından atanması eleştirisini haklı bulmakla birlikte, sicil müdürü ve memurlarının adalet bakanlığı değil ticaret bakanlığı tarafından atanması gerektiği kanaatindeyiz.

Sicil müdürünün görevden alınmalarına ilişkin usul ile atamalardaki usul aynıdır. Oda yönetim kurulu, sicil müdürünün görevden alınmasına ilişkin teklifini haklı gerekçeler çerçevesinde yazılı olarak yapması gerekmektedir. Bakanlık; görevden almaya dair talebin uygun olup olmadığıyla ilgili görüşünü, teklifle ekindeki bilgi ve belgeler üstünden ya da gerektiği zaman yerinde gerçekleştirilecek incelemenin neticesine göre en geç 60 gün içinde vermektedir.

Ticaret sicil müdürlerinin özlük hakları daha önce de değindiğimiz üzere TSY. m.9 kapsamında düzenlenmiştir. Buna göre, müdür, müdür yardımcıları ve tescil işlemlerinde görevli personelle oda arasında imzalanacak hizmet sözleşmeleri belirsiz süreli iş sözleşmesi biçiminde düzenlenmektedir. Buradaki hizmet sözleşmesinin 4857 sayılı İş kanunu hükümlere tabi olduğu anlaşılmaktadır.

Bunun yanı sıra, müdür ve müdür yardımcılılarıyla tescil işlemlerinin yapılmasında görevli olacak öteki personele müdürlükteki görevlerinden dolayı verilecek disiplin cezalarıyla her bir disiplin cezasını gerektiren fiillerle surumlar TSY. m.9/4 fıkrasında detaylı olarak düzenlenmiştir.

Disiplin cezaları, ilgili kişilerin savunmaları alınmadan verilmemektedir. İlgilinin savunma süresi ise 7 gündür. Disiplin cezalarına itiraz, tebliğden başlayarak 8 gün içerisinde müdür ve müdür yardımcıları hakkında verilenler için oda meclisine, personel hakkında verilen cezalar için ise genel sekreterliğe yapılır. Personelin görevden alma cezaları ise oda yönetim kuruluna yapılmaktadır. İtirazlar en geç 30 gün içerisinde karara bağlanmaktadır. Süresi içerisinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşmektedir.

Müdür, müdür yardımcıları ve personel için disiplin cezasını gerektiren haller yasada detaylı olarak belirtilmiş ve her biri için disiplin soruşturmasına yürütecek kişiler TSY m.9/1 ile belirlenmiştir.

Buna göre; Müdürler için uyarı, kınama ve ücretten kesme cezası, genel sekreterli yönetim kurulu başkanının müşterek imzasıyla verilmektedir. Müdür yardımcıları için uyarı, kınama ve ücretten kesme cezası, müdürle genel sekreterin müşterek imzasıyla verilmektedir. Müdürlükteki tescil işlemlerinde görev alacak çalışan için uyarı, kınama ve ücretten kesme cezası, müdür yardımcısıyla müdürün ortak imzasıyla verilmektedir. Görevden alma cezasıyla, müdürle genel sekreterin ortak imzalarıyla verilmektedir.

Ticaret Sicil Müdürleri, özlük hakları bakımından TSY'ye tabi iseler de yönetmelik uyarınca belirsiz süreli iş sözleşmesine yani 4857 sayılı yasa kapsamında sözleşmeleri düzenlenmektedir. Bunun yanı sıra disiplin hükümleri ve hukuki, cezai sorumlulukları kamu görevlisi gibi düzenlenmiştir. Bu noktada ticaret sicil görevinin aslında kamu görevi olduğunu söyleyebiliriz. Buna rağmen sicil müdürünün iş kanununa göre belirsiz süreli hizmet sözleşmesi ile TSY kapsamında özlük haklarına sahip olması ancak kamu görevlisi gibi cezai ve hukuki sorumlulukları olması yaptıkları işin kamuya yönelik ve kamu güvenini sağlayan işlemlerden olmasının temel sonucudur. Bu ikili ayrıma katılmadığımızı çalışmamızın başlarında belirtmiştik.

2.1.2.2. Ticaret Sicil Müdürü Yardımcıları ve Diğer Görevliler

Ticaret sicil müdürlüğünün iş hacmi çerçevesinde yeterince müdür yardımcıları görevlendirilebilmektedir. Müdür yardımcılarında aranan nitelikler,

müdür yardımcılarının atanması ve görevden alınması, müdürlerde aranan nitelikler, müdürlerin atanması ve görevden alınması usulüne göre aynı hükümlere tabidir.

Müdür yardımcıları, ticaret sicil müdürünün görevi başında bulunmaması halinde müdürlüğe vekalet edebilmektedir. Vekil atanmasına dair kararı ticaret sicil müdürü vermektedir (TSY. m. 7/4).

Ticaret sicil müdürlüğünde tescil işlemlerini yürütecek diğer personele ilişkin aranacak nitelikler, müdür ve müdür yardımcılarında aranacak olan nitelikler ile aynıdır. TSY. m. 8 hükmünde yer alan nitelikler diğer personel için de geçerlidir. Diğer personeli müdür ve müdür yardımcılardan ayıran husus, atanmaları ve görevden alınmalarıdır. Buna göre, diğer görevliler diye tabir edilen “genel sekreter, genel sekreter yardımcısı, muhasebe, halkla ilişkiler uzmanı, katipler gibi personel oda meclisi” tarafından atanmaktadır. Bu aşamada Ticaret Bakanlığının onayı aranmamaktadır (Bilge, 1999, s. 69).

Personelin disiplin hükümleri de, müdür ve müdür yardımcıları ile daha önce yer verdiğimiz TSY. m.9 kapsamında düzenlenmiştir.

2.1.3. Ticaret Sicil Müdürlüğünün Yönetimi

Ticaret sicil müdürlüğünün yönetimi TSY. m.7 hükmünde düzenlenmiştir.

Buna göre ticaret sicil müdürlüğü, sicil müdürü tarafından yönetilir. Müdür yardımcılıyla öteki çalışanlar arasındaki iş bölümü, ticaret sicil müdürünce yapılır. Sicil müdürü, işlerin aksamamasına yönelik olarak gerekli önlemleri almak ve sicil hizmetlerinin sürdürülmesi esnasında gereksinim hissedilecek personelle çalışma yeri, arşiv, demirbaş ve öteki malzemelerin oda yönetimi tarafından geciktirilmeden sağlanmakla yükümlüdür.

Müdür ve müdür yardımcılıyla tescille alakalı işlemlerde görevli çalışana müdürlükteki görevleri haricinde başka bir görev verilemez. Müdürlüğe ya da müdürlük çalışanına, tescil işlemleriyle ilgili emirlerle talimatları vermeye yalnızca Ticaret Bakanlığı yetkilidir. Bu düzenleme bakanlığın gözetim ve denetim yetkisini de beraberinde getirmektedir. (TSY. m.10).

Sicil müdürlüğü kadrosunun boşalması halinde, müdür yardımcısı, birden çok müdür yardımcısı olması halinde en kıdemli olan müdür yardımcısı boşalan müdürlüğe vekalet etmektedir. Bu vekalet görevi 6 ayı geçemez.

2.1.4. Ticaret Sicil Müdürünün Görev ve Yetkileri

Ticaret sicil müdürünün görevleri TTK. m. 32-35, TSY. m.34-36 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre müdürün başlıca görevi, ticaret sicil müdürlüğünü yönetmek ve ticaret sicilinin tutulmasıdır.

Ticaret sicil müdürünün görevlerine sadece TSY ya da TTK'nın yer verdiği hükümler dışında TTK 'da yer alan diğer hükümlerde de rastlanmaktadır (Ayhan, Özdamar ve Çağlar, 2019, s. 202-203).

Ticaret sicil müdürünün görevleri TTK kapsamında yer aldığı şekilde her bir görevine ilişkin açıklamalar yapılarak çalışmamıza devam edilecektir.

2.1.4.1. Ticaret Sicilini Yönetme Görevi

Ticaret sicil müdürünün başlıca görevi, TTK. m.25 hükmüne göre müdürlüğün yönetilmesidir. Sicil müdürü tarafından, sicil müdür yardımcıları ve diğer personelin arasındaki iş bölümünü sağlamak ve sicil işlemlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesi için gerek tedbirleri almaktadır.

2.1.4.2. İnceleme Görevi

Ticaret sicil müdürünün inceleme görevi TTK. m.32 ve TSY. m.34 hükümleri kapsamında düzenlenmiştir.

TTK. m.32 kapsamında, Sicil müdürü tescille ilgili olarak aranan yasal koşulların bulunup bulunmadığını incelemekle yükümlüdür.

Tüzel şahısların tescil edilmesinde, bilhassa firma sözleşmesinin, emredici hükümlere aykırılık arz edip etmediği ve bu sözleşmenin yasanın bulunmasını mecburiyet şeklinde öngördüğü maddeleri kapsayıp kapsamadığını ele almaktadır.

Tescil edilecek konuların realiteyi tam olarak yansıtılmaları, üçüncü şahıslarda yanlış intiba oluşturacak özellik taşıyamalarıyla kamusal düzene aykırı olmamaları koşuldur.

Çözümü bir mahkemenin kararına bağlı olan ya da sicil müdürünce kesin olarak tescilinde duraksanan konular olması halinde, ilgililerin talebiyle tescil olunacak husus geçici olarak tescil edilmektedir. Bu aşamada, ilgililer 3 ay içerisinde yargıya başvurdıklarını ya da aralarında anlaşıklarını ispatlayamazlarsa geçici tescil müdürlüğünce resen silinmektedir. Mahkemeye başvurulduğunda da kesinleşen hükmün sonucu çerçevesinde işlem yapılmaktadır.

Yargıtay H.G.K. 20.11.2002 tarih, E. 2002/11-825, K. 2002/998 sayılı ilamı uyarınca da, "...Antalya Ticaret Sicil Memurluğu'na başvurulduğu, ancak sicil memurluğunca yönetim kurulu seçimine ilişkin oylama sonucunun ana sözleşme uyarınca ağırlaştırılmış karar nisabını taşımadığından bahisle tescil isteminin reddedildiği, ..." sicil memurunun re'sen inceleme yükümlülüğüne değinilmiştir. (<https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2002-11-825-k-2002-998-t-20-11-2002-genel-kurul-kararinin-tescili/611694/TİCARET+SİCİL+İLGİLİLER> Erişim Tarihi 13.10.2021).

Doktrinde tartışılan önemli bir husus da esas sermaye değişikliklerine ilişkin genel kurulda alınan kararların tescili aşamasında sicil müdürünün inceleme yetkisinin olup olmadığıdır. Genel kurulda alınan kararın iptal edilebilir ya da yok hükmünde olması ya da butlan niteliğini taşıması hallerinde sicil müdürünün tutumu ne olacaktır?

Doktrinde bu konuda çeşitli görüşler bulunmakta olup, genel kurulda alınan kararların yokluk veya butlan niteliğini taşıması hallerinde sicil müdürünün tescil talebini red edeceği hususunda görüş birliği bulunmaktadır (Teoman, 2003, s. 1706).

Genel kurulda alınan kararların iptal edilebilir olması hallerinde ise, görüş ayrılığı bulunmakta olup, bir görüş çerçevesinde iptal edilebilen bir genel kurul kararı karşısında sicil müdürü tarafından tescil talebi red edilebilmelidir (Uçar, 1994, s. 109).

Diğer bir görüş ise; iptal edilebilirlik olgusu, ilgililer tarafından mahkemede dava açmak sureti ile gerçekleşebilmektedir. Ayrıca dava kesinleşinceye kadar iptal edilmesi istenen hususlar geçici olarak tescil edilmekte ve yürürlükte kalmaktadır. Bu sebep ile sicil müdürünün geniş takdir yetkisi bulunmaması sebebi ile, iptal edilebilirlik olgusunun mahkemece değerlendirilmek suretiyle karara bağlanması ve ilgililer tarafınca bunun talep edilmesi asli unsurdur.

TSY. m. 34 kapsamında ise; Müdür ve müdür yardımcılarıyla tescile yetkili çalışan, tescil için aranan yasal koşulların bulunup bulunmadığını dikkate alıp incelemektedir. Dikkate alınması gereken hususlar ise;

- a) Tescil edilmesi istenen olgunun yasal olarak sicile kaydının gerekip gerekmediği
- b) Tescil talebinin yasada ve yönetmeliklerde belirtildiği gibi ve ilgililerce gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği.
- c) Tescil için yasa, bu yönetmelikle alakalı öteki mevzuattaki belgelerle harç makbuzunun olup olmadığı.
- ç) Tescil edilecek olgunun firma sözleşmesiyle yasanın emredici maddelerine aykırı olup olmadığı, tescil edilecek olgu bir ticari şirketin organ kararına dayanmaktaysa, kararın firma sözleşmesiyle yasanın emredici maddelerine uygun verilip verilmediği.
- d) Tescil edilecek olguların gerçekleri tam olarak aksettirip aksettirmedeği, 3. şahıslarda yanlış bir intiba oluşturacak niteliğe sahip olup olmadığı ve kamusal düzene aykırılık arz edip etmediği.
- e) Ticari şirketin tescilinde, bilhassa firma sözleşmesinin, yasanın emredici maddelerine aykırılık arz edip etmediği, yasanın olmasını mecburi kıldığı hükümleri kapsayıp kapsamadığı.
- f) Tescil edilecek olgunun Bakanlığın ya da öteki resmi kurumların iznine veya uygun görüşüne tabi olması durumunda, bu iznin ya da uygun görüşün alınıp alınmadığı şeklinde belirlenmiştir.

Müdürlük tarafından gerçekleştirilen incelemenin neticesinde, tescil için aranan koşullardan kimilerinin eksik olduğunun anlaşılması durumunda söz konusu olguların ilgili kişiye yazıyla bildirilmesi gerekmektedir. Bu eksik hususların kanuna ve yönetmeliğe uygun duruma getirilmesi ya da koşullara ait eksikliklerin ya da belgelerin tamamlanmasına dayalı olarak 30 günden çok olmamak üzere uygun bir müddet verilmektedir.

Verilen süre, işlemin mahiyeti çerçevesinde aynı süreyle en fazla 2 kez uzatılabilmektedir. Verilen ya da gereksinime göre uzatılan sürede durum yasayla yönetmeliğe uygun bir duruma getirilmemiştir ya da öteki belgeler tamamlandığı takdirde tescil isteği reddedilir.

Yer verdiğimiz yasal düzenleme ile, sicil müdürüne kapsamlı bir inceleme yükümlülüğü getirilmiştir. Buna göre, tescil talebi ile karşılaşan sicil müdürünün işlemi derhal kabul ederek yerine getirmesi mümkün değildir. İnceleme görevi sicil müdürünün hukuki ve cezai sorumluluğunu doğurmakta olup sicil kayıtlarının aleniyet ilkesinin sağlanabilmesi için önem arz etmektedir.

Sicil müdürünün bu inceleme görevi aleniyet ilkesi için önem arz etmesine rağmen, sicil müdürünün sorumluluğunun kamu personeli gibi ağır sorumluluk içermesi, inceleme görevini yaparken çekingen davranmalarına sebep olmaktadır. Sicil müdürünce “acaba” denilen her bir işlemde ileride cezai sorumluluğu doğmaması adına geçici tescil yapılması pratikte iş ve işlemlerin yavaşlamasına sebep olmaktadır.

Sicil müdürünün inceleme görevi doktrinde şekli ve maddi inceleme olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiştir (Demirel, 2016, s. 98; Turan, 2018, s. 41).

Şekli inceleme kapsamına, tescil isteminde bulunan sicil müdürlüğünün yetkisinin olup olmadığı, tescil isteminde bulunanların işlemin ilgilisi olup olmadıkları, tescil isteminde bulunan hususların sicile kaydının gerekli olup olmadığı ve tescil isteminin süresinde yapılıp yapılmadığına dair konular incelenmektedir.

Yetkili sicil müdürlüğü, daha önce de bahsettiğimiz üzere bir işyerinin bulunduğu coğrafi sınırlar çerçevesinde kurulmuş olan sicil müdürlüğüdür. Sicil müdürünün öncelikli olarak incelemesi gereken husus, istemde bulunan işyerinin müdürlüğün kapsadığı coğrafi bölgede yer alıp almamasıdır.

Tescil isteminde bulunabilecek kişiler de yasada “ilgililer” olarak adlandırılmıştır (Poroy ve Yasaman, 2012, s. 214).

TTK. m. 28 uyarınca tescil isteminde bulunabilecek ilgililer düzenlenmiştir. Tescil talebi ilgililer, temsilcileri ya da hukuksal haleflerince yetkili sicil müdürlüğüne yapılmaktadır. Bir konunun tescil edilmesini talep etmeye birden fazla kişi mecbur ve yetkili olduğunda, yasada tersine bir madde bulunmadığı müddetçe, bunların birinin talebiyle gerçekleştirilen tescili tümü istemiş sayılmaktadır.

Yasanın yapmış olduğu bu tanım oldukça geneldir. Tescil edilecek konu kimin hukuksal menfaatiyle ilgiliyse o bireyin ilgili sayılacağı doktrinde ifade edilmiştir (Ülgen vd., 2019, s. 362-363).

TSY. m. 22 hükmünde tescil başvurusunda bulunmaya yetkili olan kişiler detaylı olarak düzenlenmiştir.

İlgililer; ticaret erbabının gerçek şahıs olması durumunda kendisi, var ise vekili veya sözleşmeyle kendisine yetki verilen temsilcisi, ticaret erbabının tüzel şahıs olması durumundaysa tüzel şahsın yetkili organları ya da yetkili temsilcileridir.

Tescil başvurusunu gerçekleştirebilecek kişiler ilgili maddede tek tek verilmiştir:

- a) Gerçek şahıslara ait ticaret işletmelerinde; işletmenin sahibi ya da sözleşmeyle kendisine yetki verilen temsilcisi, küçük ya da kısıtlılara ait ticari şirketi bunlar için işleten kanuni temsilcisi,
- b) Ticari şirketlerinin haricindeki tüzel şahıslara ait olan ticaret işletmelerinde; işletmenin sahibi tüzel şahsı temsil etmeye yetkili şahıslar ya da bu şahısların temsilcileri.
- c) Donatma iştirakinde; donatma iştirakinin tescil edilmesinde donatanların tümü, tescil edilmiş olgulardaki değişikliklerin tescil edilmesinde, iştiraki temsil etmeye yetkili şahıslar, gemi müdürünün atanmasıyla görevden alınmasında, iştiraki temsil etmeye yetkili şahıslar, donatma iştirakinin sonlanması durumunda donatanların tümü, tasfiyenin sonlanmasında, tasfiye memurları.
- ç) Kollektif ve komandit firmalarda; firmanın kuruluşu esnasında, kurucuların tümü, firma sözleşmesindeki değişikliklerde, firmayı temsil etmeye yetkili şahıslar, firmanın sonlanmasında, ortakların tümü, firmanın feshedilmesi bir ortağın ölmesinden kaynaklanmışsa, ölen ortağın mirasçıları ile beraber öteki bütün ortaklar; mirasçıların dahil olması mümkün bulunmayan ya da zor olan durumlarda, sağ kalan ortaklar, bir ortağın firmadan çıkmasında ya da çıkarılmasında, öteki ortaklar, tasfiye memurunun atanması ya da görevden alınmasında, ortakların tümü, tasfiyenin sonlanmasında, tasfiye memurları.

- d) Anonim firmalarda; firma kuruluşunda firma sözleşmesiyle tespit edilen yönetim kurulu ya da temsil etmeye yetkilendirilmiş olan üye veya üyeleri, denetlenmeye tabi firmalarda denetçinin atanmasıyla görevden alınmasında, yönetim kurulu ya da temsil etmeye yetkili üye veya üyeleri, iç yönergenin tescil edilmesinde, yönetim kurulu ya da temsil etmeye yetkili üye veya üyeleri, genel kurul kararlarında tescile tabi olguların olması durumunda, yönetim kurulu ya da temsil etmeye yetkili üye veya üyeleri, genel kurulun kararlarının iptal edilmesiyle ilgili mahkeme kararlarının tescil edilmesinde, yönetim kurulu ya da temsil etmeye yetkili üye veya üyeleri, sonlandırma, iflasla mahkeme kararının dışında bir nedenden kaynaklanmışsa, yönetim kurulu ya da temsil etmeye yetkili üye veya üyeleri, tasfiye memurlarının atanmasıyla ya da görevden alınmasıyla ilgili genel kurulun kararlarının tescil edilmesinde, yönetim kurulu ya da temsil etmeye yetkili üye veya üyeleri, tasfiyenin sonlanmasına, ilave tasfiyeyle tasfiyeden dönülmesiyle ilgili kararların tescil edilmesinde, tasfiye memurları.
- e) Limited firmalarda; firma kuruluşunda müdürlerin tümü, temsil etmeye yetkili olanların tescilinde, müdürler, denetime tabi firmalarda denetçinin atanmasıyla görevden alınmasında, müdürler, genel kurul kararlarında tescile tabi olguların olması durumunda, müdürler, genel kurul kararlarının iptaliyle ilgili mahkemenin kararlarının tescil edilmesinde, müdürler, sona erme, iflasla mahkeme kararından ayrı bir nedenden kaynaklanmışsa, müdür, birden çok müdür olması halindeyse minimum 2 müdür, tasfiye memurlarının atanmasıyla ya da görevden alınmasıyla ilgili genel kurul kararlarının tescil edilmesinde, müdürler, tasfiyenin sonlanmasına, ilave tasfiyeyle tasfiyeden dönülmesiyle ilgili kararların tescil edilmesinde, tasfiye memurları, sermaye paylarının geçişinde, müdürler, sermaye paylarının geçişine genel kurul tarafından onay verilmesine karşın genel kurul tarihinden başlayarak, 3 ay içerisinde genel kurulun karar vermemesi üstüne

devir işleminin kabul edilmiş sayılması durumunda söz konusu tarihten başlayarak müdürlerce 30 gün içerisinde başvurunun yapılmaması durumunda, isminin söz konusu paylar ile alakalı olarak silinmesine yönelik olarak, ayrılan ortak.

Başvuruyu mirasçılardan gerçekleştirmesi gereken durumlarda, onlar için vasiyeti tenfiz memuru ya da tasfiye memurları da başvuru yapabilir.

Bir olgunun tescil edilmesini talep etmeye birden fazla kişi mecburi ve yetkili olduğu durumlarda, yasayla yönetmelikte tersine madde olmadığı müddetçe, bunlardan birisinin isteği üzerine gerçekleştirilen tescil tümü tarafından istenmiş sayılmaktadır.

Yasa maddesinin bu denli detaylı düzenlenmesine rağmen uygulamada bir takım boşluklar tespit edilmekte ve tescile yetkili kişilerin kimler olduğu TTK'nın farklı maddelerinde de ayrıca düzenlendiği görülmektedir.

Bunlardan ilki, TTK.m.107/2 uyarınca acentelerin kendilerine müvekkilleri adına sözleşme yapma yetkisi verilen belgelerini kendilerinin ticaret sicile tescil ve ilan ettirmekle yükümlü olduğu hükmüdür. Diğer ise, TİRK. m. 5/1 uyarınca rehin sözleşmesinin ticaret sicile tescilini, rehin borçlusunu isteyebileceği gibi lehine rehin hakkı tanınacak rehin alacaklısı da istemde bulunabilir hükmüdür.

Uygulamada tereddüt yaratan konu ise, anonim şirketlerle limited şirketlerde hisse sahiplerinin tescil talep edebilmesi hususunda ilgilidir ve olmadıkları ile şirketi temsile yetkili kişilerin kimler tarafından sicile bildirileceğidir (Ülgen vd., 2019, s. 363).

Uygulamada görülebilen, doktrinde de üzerinde durulan husus, anonim ortaklıklarda ilgili hususların tescili söz konusu olduğu hallerde pay sahipleri ve azınlığın "ilgili" kişi olarak nitelendirilip nitelendirilmediğidir. Yargıtay'ın ve bir kısım doktrinin görüşü pay sahiplerinin ve azınlığın "ilgili" kişi olmadığıdır (Bilge, 2003, s.367; Yargıtay 11.H.D. 01.10.2001 tarih 2001/7442 Esas, 2001/7269 Karar <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=8874#> erişim tarihi 11.05.2021).

Yine uygulamada sıklıkla karşımıza çıkan, yönetim kurulu üyeliğinden istifa eden kişinin bu durumu ticaret sicile tescil ettirip, ettirememe hakkıdır. Yargıtay'ın bu durumda da kararı net olup, yönetim kurulundan istifa eden kişinin durumuna ait başvuruyu yönetim kurulunun yapmasının gerektiği, istifa eden kişinin sicile başvuru imkanı olmadığı, başvurunun yapılmaması halinde ise istifa eden kişinin anonim şirkete karşı dava açabileceğine dair hüküm kurmuştur.

(Yargıtay 11.H.D. 20.02.2005 tarih, 2021/17669 Esas, 2015/2309 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=8874#> erişim tarihi 11.05.2021).

Diğer bir görüş ise, tescili gereken hususun bir kimsenin hukuksal menfaatiyle direkt ilgili bulunması durumunda bu bireyin de ilgili sayılabileceğidir. Bu görüş şirkette yer alan tüm pay sahipleri ve imtiyazlı pay sahiplerini kapsamaktadır (Teoman, 2003, s. 54-55; Ülgen vd., 2019, s. 365).

Ticaret Sicil Müdürünün diğer bir şekli inceleme görevi ise süre hususudur. TTK'nın 30. Maddesi gereğince yasada tersine hüküm bulunmadığı müddetçe tescili talep etme süresi 15 gündür. Ticaret sicili müdürlüğünün yetki çevresi haricinde oturanlarla ilgili olarak bu süre 1 aydır.

Ancak, kanunun 354. maddesi farklı bir düzenleme ile anonim şirket ana sözleşmesinde imzaların noterde tasdikinden sonra 30 gün içinde sicile tescilini düzenlemiştir.

Tescil talep süresi;

- Tescil edilmesi gereken işlem veya olgunun gerçekleşmiş olduğu,
- Tescil edilmesi gereken işlem ya da olgunun tamamlanması bir senedin veya belgenin tanzim edilmesine ya da izin alınmasına bağlı hallerde, söz konusu senedin veya vesikanın tanzim edildiği ya da izin alındığı,
- Tescil edilmesi gereken işlem veya olgunun tamamlanması bildirim alınmasına bağlı olan durumlardaysa bildirim alındığı, günden itibaren başlayacaktır (Özkan, 2012, s. 57-80).

Tescil ve ilana tabi hususlar, TTK ve TSY’de genel hüküm ile ifade edilmemiştir. Tescili gerekli hususlar, konuyu düzenleyen mevzuatta ayrı ayrı belirtilmiştir.

Bunun yanı sıra tescile tabi hususları içermese de TTK 422. Maddesinde düzenlendiği üzere sicil müdürlüğüne bildirim gereken hususlar ayrıca dilekçe ile sicil dosyasına konulmak üzere sicil müdürlüğüne bildirilmektedir. Bunlar üzerinde müdürlük herhangi bir inceleme yapmamakta, belgeleri sicil dosyasında muhafaza etmektedir.

TTK incelendiğinde aşağıda detaylı olarak yer vereceğimiz hususların tescile tabi olduğu görülmektedir:

TTK. m. 11’e göre; “Devir sözleşmesinin yazılı yapılması, ticaret siciline tescil ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi’nde ilan edilmesi” gerekir.

TTK. m. 18/1’e göre “...tacir kanuna uygun bir ticaret unvanı seçmek, ticari işletmesinin ticaret siciline tescil ettirmek...” yükümlüdür.

TTK. m 31’e göre; daha evvel tescil edilen bir konuda bir değişikliğin oluşması durumunda söz konusu değişikliklerin de ilgililerce süresi içinde ticaret sicili müdürlüğünde tescil edilmesi lazımdır.

TTK. m 40/1’e göre; “her tacir ticari işletmenin açıldığı günden itibaren 15 gün içinde, ticari işletmesini ve seçtiği ticaret unvanını, işletme merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilan ettirir.”

TTK. m 40 ve 48’ e göre; merkezleri ülkemizdeki firmaların şubeleriyle söz konusu şubelerin unvanları da on beş gün içerisinde yetkili ticaret sicili müdürlüğüne tescil ve “Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi”nde de duyurulması lazımdır. Merkezleri ülkemiz haricindeki firmaların şubeleri de yerli firmalar gibi tescil edilmektedir ve şubelerin yönetimi için tam yetkili bir ticaret mümessili atanması lazımdır. Söz konusu şubelerin açacağı öteki şubeler yerli ticaret işletmelerinin şubeleriymiş gibi tescil edilir. Tüm şubeler, kendi merkezinin ticari unvanının şube olduğunu bildirerek kullanmak mecburiyetindedir. Söz konusu unvana da şubeyle alakalı ilavelerde bulunabilecektir.

TTK. m 53'e göre; ticaret işletmesini tanıtmak vb. firmalardan ayırt edilmesini temin etmek için tercih edilen firma isimlerinin de tescil edilmesi lazımdır.

TTK. m 107'e göre; acentelere müvekkilliği için sözleşme yapma yetkisini vermiş olan belgeleri, acentenin tescil ve ilan ettirmesi mecburidir.

TTK. m 152 ve 153'e göre; birleşmeye dahil olan firmalar birleşme kararı almalarının hemen ardından yönetim organlarının birleşmenin tescil edilmesine yönelik olarak ticaret sicili müdürlüğünde birleşmeyi tescil ettirmeleri lazımdır. Devralan firma sermaye artırımında bulduysa söz konusu değişiklik de tescil edilecektir. Gerçekleştirilen yeni düzenlemeyle birleşmenin hüküm belirtilebilmesine yönelik olarak 3 aylık bekleme müddeti koşulundan vazgeçilerek, birleşmenin ticari sicile tescil edilmesiyle geçerlilik kazandığı ve devrolunan firmanın birleşmenin neticesinde sonlanacağı ve ticari sicilden silineceği tespit edilmiştir. Tescil edilen birleşmenin "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan edilmesi lazımdır.

TTK. m 179'e göre; bölünme işlemi, ticaret sicili müdürlüğünde tescil edilmesiyle beraber geçerlilik kazanır.

TTK. m 189'e göre; firma yönetiminin tür değişikliğini ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan ettirmesi lazımdır.

TTK. m 194'e göre; bir ticari firmanın bir ticaret işletmesine dönüştürülebilmesine yönelik olarak, bu ticari şirketin hisselerinin tamamı, ticaret işletmesini işletecek şahıs veya şahıslarca devralınmalıdır ve ticaret işletmesi söz konusu şahıs ya da şahıslar için ticaret siciline tescil ve ilan edilmelidir.

TTK. m 198'e göre; gerçekleştirilen yeni düzenlemeyle bir girişimin sermaye firmasında sahip olduğu hisse oranlarının yasada tespit edilen oranların altına düşmesi durumunda değişikliklerin ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan edilmesi lazımdır.

TTK. m 198'e göre; gerçekleştirilen yeni düzenlemeyle firmalar topluluğundaki ana ve yavru firmalar arasında yapılan hâkimiyet sözleşmesinin ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan edilmesi lazımdır.

TTK. m 215'e göre; kolektif firma kuranlar notere tasdik ettirdikleri firma sözleşmelerini tasdik tarihinden başlayarak 15 gün içerisinde ilgili ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan ettirmeleri lazımdır.

TTK. m 232'ye göre; kolektif firma ticaret sicil müdürlüğündeki tescille tüzel şahsiyet kazanır.

TTK. m 259'e göre; bir ortağın firmadan çıkması veya çıkarılması durumunda öteki ortakların durumu ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan ettirmeleri lazımdır.

TTK. m 250'ye göre; firmanın faaliyetlerini sonlandırması durumunda sonlandırmanın ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan edilmesi lazımdır.

TTK. m 278 ve 283'e göre; tasfiye durumuna giren firmanın tasfiye işlemlerini sürdüren tasfiye memurlarının atanmasının, temsil yetkileriyle değişikliklerinin, görevden alınmalarının ve tasfiyeyle alakalı tüm kararların ticaret sicil müdürlüğüne tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan ettirilmesi lazımdır.

TTK. m 303'e göre; kolektif firmanın sona ermesinin ardından ticaret unvanının sicilden silinmesiyle bunun ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan edilmesi lazımdır.

TTK. m 307'ye göre; komandit firma sözleşmesinde kolektif firma sözleşmesindeki konulardan başka komanditerlerin adlarıyla koydukları ya da koymayı taahhüt ettikleri sermaye bilgilerinin ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan edilmesi lazımdır.

TTK. m 338/2'ye göre; hisse sahiplerinin sayısı 1'e düşerse, durum, söz konusu neticeyi oluşturan işlemin tarihinden başlayarak 7 gün içerisinde yönetim kuruluna yazılı olarak bildirilmektedir. Yönetim kurulu bildirimini aldığı tarihten başlayarak 7 gün içerisinde, firmanın tek hisse sahipli bir anonim firma olduğunu tescil ve ilan ettirir.

TTK. m 353/5'e göre anonim şirketlerle ilgili fesih davasıyla alakalı açılan ve kesinleşen mahkeme kararı, mahkemenin bildirimının üstüne, derhal ve resen ticaret siciline tescil ve "Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi"nde ilan edilir.

TTK. m 354'e göre; anonim firma esas sözleşmesinin tümünün ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan edilmesi lazımdır.

TTK. m 356'ya göre; anonim firmanın kuruluş tarihinden başlayarak 2 sene içerisinde sermayenin 1/10'unu geçen bedelde devralınmış olan ya da kiralanmış olan işletmelerle aynı devirle ilgili sözleşmelerin ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan edilmesi lazımdır.

TTK. m 359/2'ye göre; bir tüzel şahıs yönetim kuruluna üye seçildiğinde, tüzel şahısla beraber, tüzel şahıs adına, tüzel şahıs tarafından tespit edilen, yalnızca bir gerçek şahıs de tescil ve ilan edilir.

TTK. m 373/1'e göre; yönetim kurulu temsil etmeye yetkili kişilerle bunların temsil biçimlerini ortaya koyan kararın noter tarafından tasdik edilmiş suretini, tescil ve ilan edilmesi için ticaret siciline yollar.

TTK. m 419/2'ye göre; anonim firma yönetim kurulu, genel kurulun çalışma esaslarıyla usullerine dair kuralları içeren, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca, asgari ögeleri tespit edilecek olan bir iç yönerge hazırlar ve genel kurulun onayının ardından yürürlük kazanır. Söz konusu iç yönerge tescil ve ilan olunur.

TTK. m 422'ye göre; genel kurul tutanağındaki tescille ilana tabi konuların ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan edilmesi lazımdır.

TTK. m 454/3'e göre ayrıcalıklı hisse sahipleri özel kurulu tutanağı tescil edilir.

TTK. m 455'e göre; esas sözleşmenin değiştirilmesiyle ilgili genel kurul kararı, yönetim kurulunca, firma merkeziyle şubelerinin olduğu yerdeki ticaret siciline tescil ettirilir.

TTK. m 461'e göre; yönetim kurulu rüçhan hakkına sınırlama getirilmesinin ya da kaldırılmasının gerekçelerini; yeni hisselerin primli ve primsiz çıkarılmasının

nedenlerini; primin ne şekilde hesaplandığını bir raporla açıklar. Söz konusu rapor da tescil ve ilan olunur.

TTK. m 473/1'e göre; esas sermayenin azaltılmasıyla ilgili genel kurul tarafından tasdik edilmiş yönetim kurulu raporu tescil ve ilan olunur.

TTK. m 486/2'ye göre; yönetim kurulunun "hamiline" yazılı hisse senedi bastırılmasıyla ilgili kararı tescil ve ilan olunur.

TTK. m 532'ye göre; anonim firmanın sona ermesi, iflasla mahkeme kararından farklı bir nedenden kaynaklanmışsa, yönetim kurulu tarafından ticaret siciline tescil ve ilan ettirilir.

TTK. m 536/2'ye göre; yönetim kurulu, tasfiye memurlarını ticaret siciline tescil ve ilan olunur.

TTK. m 537/2'ye göre; hisse sahiplerini birisinin talebiyle ve haklı nedenlerin bulunması halinde, mahkeme de tasfiyeye memur şahısları görevden alabilir ve yerlerine yenilerini atayabilir. Bu şekilde atanmış olan tasfiye memurları, mahkeme kararına dayanılmak suretiyle tescil ve ilan olunur.

TTK. m 545'e göre; tasfiyenin sonlanması üstüne firmaya ait ticari unvanın sicilden silinmesi tasfiye memurlarınca sicil müdürlüğünden talep edilir.

TTK. m 547/2'ye göre; mahkeme talebin yerinde olduğuna düşünürse, firmanın ilave tasfiyeye yönelik olarak yeniden tescil edilmesine karar verir.

TTK. m 548'e göre; tasfiyeden dönülmesiyle ilgili genel kurul kararını tasfiye memuru tescil ve ilan ettirir.

TTK. m 574/1'e göre; limitet firmalarda ortakların sayısı 1'e düşer ise müdürler, söz konusu ortağın ismini, yerleşim yeriyle yurttaşlığını tescil ve ilan ettirir.

TTK. m 587'ye göre; firma sözleşmesinin, kurucuların imzalarının noterde tasdik edilmesini takip eden 30 gün içerisinde ticaret sicil müdürlüğünde tescil ve "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde ilan edilmesi lazımdır.

TTK. m 589/2'ye göre limitet firma sözleşmesindeki tüm değişiklikler tescil ve ilan edilir.

TTK. m 598'e göre; limitet firmanın hisse devrinin yazılı biçimde gerçekleştirilmesi, iki tarafın imzalarının noterde onaylanmasıyla hisse devrinin ticaret siciline tescil edilip, "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"nde yayınlanması lazımdır.

TTK. m 637'ye göre limitet firmanın sonlanması iflasla mahkeme kararından farklı bir nedenden kaynaklanmışsa müdür, birden çok müdürün olması durumunda minimum 2 müdür, bunu ticaret siciline tescil ve ilan ettirir.

TTK. m 1065'e göre; donatma iştirakinin gerçekleştirilmesini takip eden 15 gün içerisinde iştirak, ticaret ve gemi sicillerine tescil edilir.

TTK. m 1526/4'e göre güvenli Elektronik imza sertifika sahibinin tescili düzenlenmiştir.

TTK. m 1527/3'e göre Elektronik Ortamda Kurulların; elektronik ortam vasıtalarının aktif katılmaya elverişliliğinin bir teknik rapor ile kanıtlanıp söz konusu raporun tescil ve ilan edilmesi lazımdır.

Şekli hususlar tamamlandıktan sonra Ticaret Sicil Müdürü istemin maddi incelemesini yapacaktır. İstem maddi incelemesi, sicile tescili istenen hususun kanuna ve emredici kurallara aykırılık teşkil edip etmediği, gerçek durumu yansıtmayı yansıtmadığı, kamu düzenine aykırılık taşıyıp taşımadığı ve son olarak üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratıp yaratmayacağı hususları incelenmektedir.

2.1.4.3. Sicil İşlemlerini Gerçekleştirme Görevi

Ticaret sicili müdürü, ticaret siciline ait, tescil, tâdil ve terkin olmak üzere, ticaret sicili ile ilgili tüm iş ve işlemleri kural olarak talep üzerine, gerek re'sen gerekse de ilgili makamların bildirim üzerine, yasal hükümlere uygun olarak yerine getirmekle görevlidir.

Günümüzde söz konusu kayıtlar, kütük ve defter esasına göre MERSİS üzerinde tutulmaktadır (TTK. m.24/2, TSY. m.12) (Ülgen vd., 2019, s. 359).

Her ne kadar MERSİS üzerinden ticari işletme ilgilileri istemde bulunsalar da ticaret sicil müdürlükleri evrak asıllarını teslim almadan sicil işlemlerini gerçekleştirmemektedirler. Bu zorunluluk eski sicil düzeninden kalmakta olup, elektronik imzaya güvenin de tam oluşmadığının göstergesidir.

Sicil işlemleri TTK. m.32 hükmü uyarınca Türkçe tutulmaktadır. Bunun yanı sıra tescile dayanak oluşturan belgeler de Türkçe olmak zorundadır. Yabancı bir dil ile düzenlenmiş belgelerin olması halinde ise, belgelerin noter onaylı Türkçe tercümesi ile birlikte sicil müdürlüğüne sunulması zorunludur.

2.1.4.4. Tescile Davet ve İhtar Görevi

TTK. m. 33 hükmü uyarınca, ticaret sicili müdürleri, tescili zorunludur ve yasal biçimde ve süresi içerisinde tescili talep edilmemiş ya da kanunen bulunması gerekli nitelikleri taşımayan hususları öğrenmeleri halinde, ilgilileri, belirleyeceği uygun süre içerisinde kanunun emrettiği şekilde davranmaya veya tescili talep edilmeyen konunun tescilini gerekli kılan nedenlerin mevcut olmadığını ispatlamaya çağırır (Bilge, 1999, s. 66).

Uygulamada yazının tebliğden itibaren 15 gün içerisinde ticaret siciline müracaat edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Sicil müdürlerinin bu ihtar ve ihbarlarında, kanunî zorunluluklarını yerine getirmeyen kişilere, yerin en büyük mülkî amirince idarî para cezası ile cezalandırılacaklarını da bildirmeleri gerekir.

TTK. m. 33/3 hükmü uyarınca, Sicil müdürünün davetiyle ilgililerce tescilden kaçınma sebeplerini süresi içinde bildirildiğinde, sicilin bulunduğu mahalde ticaret davalarına bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesi, dosyada inceleme yapıp tescili gereken bir konunun bulunduğu neticesine varır ise bunun tescilini sicil müdürüne emreder, tersi durumda tescil talebini reddeder.

Tescil için Mahkemeye başvuru hususlar, mahkeme karar verene kadar sicil müdürünce geçici şekilde tescil olur. Ancak ilgililer sicil müdürünün kararına karşı 3 ay içinde mahkemeye başvurulduğunu ispat edemez ise geçici tescil resen silinir.

2.1.4.5. Sicil Defter ve Belgelerini Koruma Görevi

TTK m. 35 hükmü uyarınca, ticaret sicilinde açıklık ilkesini düzenlerken, tescil işleminin dayanağı olan dilekçe, beyanname, senet ve belgelerle ilânları içeren gazetelerin saklanması emredilmiştir. İlgili hükme göre, ticaret sicili müdürleri, tescil

işleminin dayanağı olan tüm senet ve belgeleri, üzerlerine sicil defterinin tarih ve numaralarını yazarak saklamak ve korumakla görevlidir.

Bu görev, ticaret sicilinde aleniyet ilkesinin doğal bir sonucudur.

Belgelerin ne kadar süre ile saklanması gerektiği hususu ise TSY.m19'da düzenlenmiştir. Buna göre işlemlere ilişkin belgeler ve dayanak belgeler süresiz olarak saklanması gerekmektedir.

Müdürlük nezdinde saklanan belgeler sicil müdürlüğünden dışarı çıkarılmadan incelenebilir. Bu aşamada sicil müdürlüğü kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümler çerçevesinde gerekli önlemleri almakla yükümlüdür (Demirel, 2016, s. 118).

MERSİS sistemi ile tüm sicil kayıtları elektronik ortamda tutulduğu için incelemeler de elektronik ortamda herkes tarafından ve her yerden sağlanabilmektedir.

2.1.4.6. Ticaret Şirketlerinin Ticari Defterlerinin Kuruluş Sırasında Onaylanması Görevi

TTK. m. 64/3 hükmü uyarınca, fiziksel ortamdaki “yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteri ile pay defteri yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defterinin açılış onayları” kuruluş esnasında ve kullanılmaya başlanmadan evvel noterce yapılmaktadır. Bu durumun yanında ticaret sicil müdürü ticari şirketlerin ticaret siciline tescilleri esnasında defterlerin açılışını onaylayabileceklerdir. Burada amaçlanmış olan husus şirket kuruluş sürecini hızlandırmaktır (Demirel, 2016, s. 118).

2.1.4.7. Diğer Sicillere Bildirim Görevi

Ticaret Sicil Müdürünün inceleme ve tescil görevlerinin yanı sıra 6102 sayılı kanun ile sicil müdürlerine yeni yükümlülük yüklenmiştir. Buna göre Ticaret Sicil Müdürü, TTK, TSY hükümleri ile ilgili mevzuat hükümleri gereğince yapılan tescil işlemlerini ilgili resmi kurumlara bildirmek zorundadır (Özsungur, 2014, s. 623-642).

Hangi hususların bildirileceği, ilgili mevzuat kapsamında ayrı ayrı belirtilmiştir. Buna göre;

213 sayılı Vergi Usul Yasası'nın 153'üncü maddesiyle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 27'nci maddesinin 2. fıkrası çerçevesinde firma kuruluşlarında (anonim, limitet, kollektif, komandit firma) ibrazı mecburi olan “Şirket kuruluş dilekçesi ve bildirim formları” firmanın bağlı olduğu Vergi Dairesine ticaret sicil müdürlükleri tarafından bildirilir. Ticaret sicil müdürlüklerinin yukarıdaki mevzuatın hükümleri etrafındaki bildirim yükümlülükleri yalnızca firmalar için geçerlidir. Gerçek şahıs ticaret işletmelerinin ilgili vergi dairesine bildirim yükümlülüğü, gerçek şahsın kendisine yüklenmiştir.

Ticaret sicili müdürlüklerinin resmi kuruluşlara bildirme yükümlülükleri arasında “1147 sayılı Ticari İşletme Rehini Yasası”ndan ve “Ticari İşletme Rehini Sicili Tüzüğü”nden kaynaklanan yükümlülükler de bulunmaktadır.

Ticaret sicili müdürlükleri, ticaret işletmesi rehinine ait “rehin bilgisini; taşınmaz, lisans, marka, ihtira beratı, sınai haklar, maden işletmesi, motorlu araçlar, gemiler” ticaret işletmesinin rehine dâhil öğeleri arasında bulunduğu söz konusu malvarlıklarının kaydedildiği sicil veya kurumlara yazılı şekilde bilgi vermek mecburiyetindedir. Taşınmazla alakalı bilgi verme yükümlülüğü, ticaret işletmesinin üstünde faaliyette bulunması ve gayrimenkulün firma sahibinin olmasıyla sınırlandırılmıştır.

Bu bildirimler açıklayıcı nitelik taşımakta olup rehin hakkının doğumu niteliği taşımamaktadır.

Diğer bir bildirim yükümlülüğü ise, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca çıkarılan “Şirketlerde Yapı Değişikliği ve Ayni Sermaye Konulmasında Siciller Arası İşbirliğine İlişkin Tebliğ”dir (SAİT) (Resmi Gazete, 2012).

Bu tebliğe göre, şirkete aynı sermaye getirilmesi, şirketlerin “birleşme, bölünme, ve tür değiştirme vb.” yapısal değişikliklerle ticari işletmelerin devir alınması konusunda sicil müdürlüklerinin ilgili sicillere bildirim yükümlülüğü düzenlenmiştir.

SAİT m. 6 hükmü uyarınca, ticaret sicil müdürlükleri tarafından yapılan bildirim takiben ilgili sicil mal ve hakları yeni sahipleri adına tescilini yapmakla yükümlüdür. İlgili siciller, bildirim aldıklarından başlayarak mal ve haklar üstünde

eski hak sahiplerinin, yeni hak sahiplerinin aleyhine netice oluşturacak talepleriyle ilgili işlem yapamazlar.

2.2. Ticaret Sicil Müdürlüğünün Ticaret Sicilinin Tutulmasından Kaynaklanan Sorumluluğu

Ticaret sicil kayıtlarının TMK m.7 kapsamında resmi sicil niteliğini taşıması ve kamuya açık olması sicil kayıtlarının tutulmasında sorumluluk hukukunu da beraberinde getirmiştir.

Sicil kayıtlarının tutulmasında kamuya güvenin korunması esastır. Bu aşamada sicil işlemlerinden kaynaklanan zararların ortaya çıkması halinde sorumluluğun kime ait olacağı önem arz etmektedir. Sorumluluk hükümleri TTK. m. 25/2 ve TSY. m.11 de düzenlenmiştir.

Ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan tüm zararlardan devletle ilgili oda zincirleme olarak sorumludur. Devletle sicil memurlarını atamaya yetkili kurum zararın oluşmasında kusuru olanlara rücu eder. Ticaret sicili müdürüyle ve yardımcılarıyla öteki çalışanları, görevleri ile alakalı suçlardan kaynaklı devlet görevlisi şeklinde cezalandırılır ve bunlar karşısında işlenen suçlar devlet görevlisine karşı işlenmiş sayılır. Görüldüğü üzere ortaya çıkan zararlardan devletle ilgili oda sorumlu tutulmuştur.

Bu düzenlemeyle, sicil müdürünün ve personelin işlemleri yerine getirirken üzerlerinde baskı oluşturmama, işlemlerin hukuki ve cezai sorumluluk baskısı altında yapmaksızın daha sağlıklı yürütülmesi adına teminat oluşturmak amaçlı devleti ve ilgili odayı müteselsilen sorumlu tutulmuştur. Ancak madde de yer aldığı üzere hatalı işlemi yapan memura rücu sistemi memur üzerindeki baskıyı kaldırmamaktadır.

Sicil müdürlükleri Ticaret Bakanlığının gözetimiyle denetimi altında bulunması sebebi ile sicil işlemlerinden kaynaklanmış olan zararlardan, kusuru olan sicil müdürüne rücu hakkı saklı kalmaktadır.

Doktrindeki bir görüşe göre, sicil müdürlerinin gerçek anlamda kamu görevlisi olmaması sebebi ile sorumluluğun ilgili oda ile birlikte müteselsil olacak

şekilde düzenlenmesi devletin sorumluluğunu hafifletmiştir (Darı, 2019; Ulusoy, 2007, s. 89-123).

TTK.m.25/2 hükmünde, sicil müdürüne sicil işlemlerinden dolayı ortaya çıkan zararın rücu edilebilmesi için sicil müdürünün kusurlu şekilde hareket etmesi aranmaktadır.

Buradaki önemli fark şudur; sicil işlemlerinden kaynaklanan zarardan devlet ve ilgili oda kusursuz sorumlu iken , işlemi yapan sicil müdürünün sorumluluğu kusurlu sorumluluk hükümlerine tabidir (Ülgen vd., 2019, s. 380).

Ticaret sicil işlemlerinden kaynaklı sicil müdürünün sorumluluğu hukuki sorumluluk ve cezai sorumluluk olarak iki türde ele alınmıştır.

2.2.1. Hukuki Sorumluluk

Ticaret sicil müdürü ve ilgili personelin hukuki sorumluluğu konusunda 6762 sayılı eTK'daki düzenlemeler aynen TTK'da da yer almıştır (Altaş, 2012, s. 82).

Sicil müdürü ve personelinin ticaret sicilin tutulmasına ilişkin görevlerini yerine getirirken verdikleri zararlardan kusurlu sorumlulukları bulunmaktadır.

Bu sorumluluklarının hangi işlemlerden kaynaklanacağını örneklemek gerekirse, hatalı veya eksik tescil, tescil talebi bulunmasına rağmen sebepsiz yere tescil edilmeme, hatalı sicil sureti verme, kayıtların yapılmasının sebepsiz yere geciktirilmesi, inceleme görevinin özensiz yerine getirilmesi gibi durumlar yer alabilir (Bilge, 1999, s. 254).

Elektronik sicil işlemlerinde ise, bilgilerin sisteme hatalı girilmesi, elektronik kayıtlar ile yazılı kayıtlar arasında farklılıkların giderilmemesi, ilgili kişilerin bu hususta uyarılmaması da sicil müdürü ve personelinin sorumluluk alanına girmektedir.

Hukuki sorumluluk anlamında yasal düzenleme TTK. m.25/2 ve TSY. m.11 hükümlerde yer almaktadır.

Ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklı tüm zararlardan devletle ilgili oda zincirleme sorumludur. Devletle sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum zararın kaynaklanmasında kusuru bulunanlara rücu eder. Ticaret sicil müdürüyle ve yardımcılarıyla öteki çalışanları, görevleri ile alakalı suçlardan kaynaklanan devlet

görevlisi şeklinde cezalandırılır ve bunlar karşısında işlenen suçlar devlet görevlisine karşı işlenmiş sayılmaktadır.

TSY. m.11 hükmünde ise genel anlamda aynı hükümler yer almış ise de; Sicilin tutulmasından kaynaklı zarardan dolayı odanın aleyhine açılmış olan davalar, müdürlük personelinin görevleriyle alakalı soruşturmalarla kovuşturmalar oda tarafından yazılı olarak hemen Bakanlığa bildirileceği ve Müdürlük tarafından alınacak kararlara karşı mahkemeye yapılacak başvurularda, müdürlük odanın yetki vereceği avukatın temsil edebileceği, sicil işlemlerinden kaynaklanabilecek zararları gidermek amacıyla oda tarafından “müdür, müdür yardımcıları ve tescil işlemlerinde görevli müdürlük personeline” mesleki sorumluluk sigortası yaptırılabilir gibi detaylara yer verilmiştir.

Bu hükümler kapsamında, sicilin tutulmasından kaynaklanan zararlardan sicil müdürüyle personeli direkt sorumlu tutulmamıştır ve bu zararlardan birinci dereceden, müteselsilen ve kusursuz ekilde Devletle ilgili oda sorumludur.

Bu çerçevede, sicil müdürüyle sicil çalışanın zarar gören ilgililere karşı oluşan zararlardan kaynaklı olarak direkt bir sorumluluğu yoktur.

Sicil müdürü ve personelin sorumlu tutulabilmesine yönelik olarak, “kusur, zarar, illiyet bağı ve hukuka aykırı fiil” öğelerinin bir arada bulunması lazımdır (Akdağ, 2011, s. 100).

Bu açıdan sicil müdürü ve sicil personelinin sorumluluğunun, BK. m.49 kapsamında kusur sorumluluğu olduğu açıktır.

Kusurun varlığının ispatı bunu iddia eden devlete ve ilgili odaya aittir. Devletin ya da ilgili odanın kendilerine karşı açılmış olan tazminat davasını, bu zarara sebebiyet veren sicil müdürüne ya da sicil personeline dava sonuçlanıncaya kadar ihbar etmesi gerekmektedir. İhbar edilmemesi halinde, davaya müdahil olması halinde davanın sonucunu değiştirebileceğini ispat eden sicil müdürü ya da sicil personeli sorumluluktan kurtulabilir (Bilge, 1999, s. 256-257).

Sicil müdürü ve sicil personeline karşı açılacak olan rücu davası BK. m.49 kapsamında olduğundan adli yargıda görülmekte ve haksız fiil zaman aşımı

kurallarına, yani tazminatın ödendiği tarih ve sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten itibaren iki yıl ve her durumda tazminatın ödendiği tarihten itibaren 10 sene zaman aşımı süresine tabi olmaktadır.

TSY. m.11/5 hükmü uyarınca, sicil işlemlerinden kaynaklanabilecek zararları gidermek amacıyla, oda tarafından sicil müdürüyle sicil çalışanlarına mesleki sorumluluk sigortası yaptırabileceği hususu tanzim edilmiştir.

Mesleki sorumluluk sigortasına ilişkin düzenleme ile, devletin ve ilgili odanın rücu alacağı doğması halinde bu alacağını teminat altına almak istediği anlaşılmaktadır. Ancak düzenlenen bu hüküm emredici özellik taşımadığı için mesleki sorumluluk sigortasının yaptırılıp yaptırılmayacağı ilgili odanın takdirine bırakılmıştır (Bilge, 1999, s. 255).

Bunun yanı sıra, sicil müdürünün, sicil görevi kapsamında bulunmayan, görev ve yetkisini aşan fiilleri ile alakalı vermiş olduğu zararlardan dolayı direkt sorumluluğu bulunmaktadır (Demirel, 2016, s. 307).

Kişisel kusur, kamu görevlisinin kamu görevinden bağımsız olan veya dolaylı yoldan ilişkisi bulunan kusur tipidir. Buna göre kişisel kusurdan kaynaklı sicil işlemlerinde meydana gelen zararlardan sicil müdürü ya da personeli doğrudan sorumlu tutulabilmektedir.

Kişisel kusur hallerine, sicil müdürünün ya da personelinin sahte belge düzenleyerek yolsuz tescile sebebiyet vermesi, tehdit, hakaret ve yaralama gibi fiillerden dolayı üçüncü kişilerin maddi ve manevi zarara uğraması gibi örnekler verebiliriz. Bu gibi durumlarda, örneğin sahte belge düzenlenmesi hususunda, zarara uğrayan kişi devlete, ilgili odaya karşı zararının tazminini ister iken, sicil müdürü ya da personeline karşı da doğrudan zarar tazmini için başvurabilir.

Ancak tehdit, hakaret ve yaralama gibi suçların işlenmesi halinde zarar gören kişi doğrudan sicil müdürü ya da personeline karşı zarar tazmini için dava açabilecektir. İşlenen bu fiillere karşı devlet ve ilgili odaya karşı dava açamaz. Çünkü ortaya çıkan zarar “kişisel kusur” niteliğindedir.

2.2.2. Cezai Sorumluluğu

Ticaret sicil müdürü ve personelinin sicil işlemleri esnasında vermiş oldukları zararlardan kaynaklı hukuki sorumlulukları olduğu gibi cezai sorumlulukları da bulunmaktadır. Ticaret sicil müdürlüğü ve personeli tarafından işlenebilecek suçlar ve bunların karşılığı olan cezalara ilişkin belirli bir düzenleme bulunmamakta olup, sorumluluklarına ilişkin TTK. m.25/2 ve TSY.m.11 de düzenlemelere yer verilmiştir (Altaş, 2011, s. 56-76).

Sicil müdürü ve personelinin cezai sorumlulukları kamu görevlisi statüsünde değerlendirilmiştir. "...Ticaret sicili müdürü ve yardımcıları ile diğer personeli, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılır ve bunlara karşı işlenmiş suçlar kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılır."

Cezai sorumluluğu gerektiren fiillere örnek vermek gerekir ise, resmi belgede sahtecilik, zimmet, irtikâp, görevi kötüye kullanma, rüşvet, kamu görevlisi görevini kötüye kullanarak kendisine ya da başkasına menfaat sağlama, görevinin gereğine aykırı hareket ederek şahısların ya da kamusal zarara yol açma, görevini yaparken ihmal veya gecikme sebebi ile kamuyu ya da kişileri zarara uğratma, kamu görevinin temin ettiği nüfuzdan faydalanarak ürün ve hizmet satmaya çalışması, görevinden dolayı elinde bulunan araç ve gereçleri suç işlenmesi esnasında kullanması, hukuka aykırı olarak görevini terk etmesi, görevini yapmaması ve yavaşlatması sayılabilir.

Ticaret sicil müdürlükleri TTK ve TSY kapsamında kamu kurumu bünyesinde değerlendirilmişlerdir. Bunun yanı sıra sicil müdürünün ve personelinin özlük hakları iş hukuku kapsamında olmasına rağmen hukuki ve cezai sorumlulukları kamu görevlisi statüsünde değerlendirilmiş ve bu yönde hüküm kurulmuştur.

Bu hüküm sicil müdürü ve personelinin yaptığı işlerin TMK m.7 kapsamına resmi sicil olmasından kaynaklanmaktadır.

Bunun yanı sıra, sicil müdürüne ve personeline karşı işlenen suçlar bakımında da uygulanacak cezalar, kamu görevlisine karşı işlenmiş cezalar gibi değerlendirileceği hüküm altına alınmıştır.

2.2.3. Disiplin Sorumluluğu

Ticaret sicil müdürü ve personelinin görevlerinden dolayı verilecek disiplin cezalarıyla disiplin cezasını gerekli kılan durumlar TSY. m. 9/4 hükmünde detaylı olarak düzenlenmiştir.

Uyarma cezasını gerektiren fiillerle durumların neler olduğuna değinecek olursak; görevin tam ve vaktinde yapmamak ya da düzensiz davranmak, özürsüz yahut izinsiz şekilde görevine geç gelmek, görevden erken ayrılmak, görev yerini terk etmek, üstlendiği göreve yakışmayan tutumla davranışlarda bulunmak, görevine ya da iş sahiplerine karşı kayıtsız ya da ilgisiz kalmak, görevin işbirliği içerisinde gerçekleştirilmesi ilkelerine aykırı davranışlarda bulunmaktır.

Kınama cezasını gerekli kılan fiillerle hallerse; çalışma arkadaşlarına, personelle iş sahiplerine olumsuz davranışlarda bulunmak, sözle ya da hareket ile sataşmak, görev yerinde genel ahlaka aykırı davranışlarda bulunmak ve bu tip yazılar yazmak, işaret, resim vb. şekiller çizmek, bakanlığın yazılı emirlerini yapmamaktır.

Ücretten kesme cezasını gerekli kılan fiillerle hallerse; kasti şekilde, verilen emirlerle görevleri tam ve vaktinde yapmamak, görev yerinde Bakanlıkça ve oda tarafından tespit edilen usullerle esasları yerine getirmemek, özürsüz ve kesintisiz şekilde 2 gün görev yerine gelmemek, görev ile alakalı hususlarda sorumlu olduğ u şahıslara yalan ve yanlış beyanlarda bulunmak, görevi esnasında amirine söz ile saygısızlıkta bulunmak, görev mahallinin sınırları içinde belli bir yeri toplantı, tören vb. amaçlar ile izin almadan kullanmak ya da kullandırmak, söz konusu mahallin kullanılması için yardım etmek, odayla müdürlük personelinin itibar ve güven hissini sarsacak davranışlar sergilemek, amirlerine ya da öteki personele karşı küçük düşürücü ya da aşağılayıcı fiillerle davranışlarda bulunmak, ticaret yapmak ya da personele yasaklanmış olan öteki kazanç getiren çalışmalarda bulunmak, açıklanması yasaklanmış olan bilgileri açıklamak, amirine, öteki çalışanlara ya da iş sahiplerine hakaret etmek yahut söz konusu şahısları tehdit etmektir.

Görevden alma cezasını gerektiren fiillerle hallerse daha ağır sorumluklar getirmekte olup şu şekilde düzenlenmiştir. İdeolojik ve politik amaçlar ile müdürlüğün ya da odanın huzurunu, sükununu ve çalışma düzenini bozmak,

boykotla ve işgalle işlerin yapılmasını önlemek, iş yavaşlatma, grev vb. gösterilere dahil olmak ya da buna yönelik olarak toplu şekilde işine gelmemek, söz konusu şahısları tahrik ve teşvik etmek yahut bunlara yardım etmek, politik ve ideolojik amaçlarla bildiri, afiş, pankart vb.'ini odanın belli bir noktasına asmak ya da teşhir etmek, görevin yapılmasında “dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep” ayrımı yapmak, şahısların yararını ya da zararını hedef tutan davranışlar sergilemek, özürsüz şekilde 1 senede toplam 10 gün görev yerine gelmemek, amirlerine, iş arkadaşlarına ya da iş sahiplerine fiili tecavüzlerde bulunmak, müdürlük çalışanı sıfatıyla bağdaşmayacak nitelikte ve seviyede yüz kızartıcı ve utanç verici davranışlar sergilemek, yetkisiz olarak gizli bilgileri açıklamak, politik ve ideolojik fiillerden arananları görev yerinde gizlemek, yurtdışında devletin itibarını azaltacak ya da görev haysiyetine zarar verecek tutumlarla davranışlar sergilemek, görevi boyunca 8 inci maddenin ilk fıkrasının (e) bendindeki suçların birinden mahkum olmak, göreve sarhoş gelmek ya da görev yerinde alkollü içki içmek, 3 sene içerisinde 2 defa ücretten kesme cezası almaktır.

Bu düzenlemeye göre, temel disiplin cezaları “uyarma, kınama, ücretten kesme ve görevden alma” cezalarıdır.

Bahsi geçen disiplin cezasını gerektiren fiilleri işleyen kişi sicil müdürü ise, “uyarma, kınama ve ücretten kesme cezası” genel sekreterle yönetim kurulu başkanının ortak imzasıyla verilmektedir. Söz konusu cezalar için itiraz oda meclisine yapılmaktadır.

Sicil müdür yardımcısı ise, “uyarma, kınama ve ücretten kesme cezası” müdürle genel sekreterin ortak imzasıyla verilmektedir. söz konusu cezalar için itiraz oda yönetim kuruluna yapılmaktadır.

Sicil personeli ise, “uyarma, kınama ve ücretten kesme cezası” müdür yardımcısıyla müdürün ortak imzasıyla verilmektedir. Söz konusu cezalar için itiraz genel sekretere yapılmaktadır. Görevden alma cezasıysa, müdürle genel sekreterin ortak imzalarıyla verilmektedir. Söz konusu ceza için itiraz oda yönetim kuruluna yapılmaktadır.

Disiplin cezalarının tekrarlanması hali ve cezada indirim hali ise TSY.m.9/6-7-8-9 fıkralarında düzenlenmiştir.

Disiplin cezasına yol açan bir fiilin 5 sene içerisinde tekrar edilmesinde bir derece ağır disiplin cezası uygulanmaktadır. Aynı derecede cezayı gerekli kılan ama ayrı fiiller ya da hallerden dolayı verilmiş olan disiplin cezalarındaysa üçüncü uygulamada bir derece ağır disiplin cezası verilmektedir.

Önceki hizmetleri esnasındaki faaliyetleri pozitif olan ve ödül ya da başarı belgesi bulunan müdürlük çalışanı için verilecek cezalarda bir derece hafif olan ceza uygulanabilmektedir.

Disiplin cezasını gerekli kılan fiillere nitelikleriyle ağırlıkları açısından benzer fiiller gerçekleştirenlere de aynı tür disiplin cezaları verilmektedir.

Disiplin soruşturmasının yapılması; eylemin genel hükümler çerçevesine girmesi durumunda, bu kişiye ilişkin fazladan ceza soruşturması açılmasını engellemektedir.

Disiplin cezalarına karşı savunma için yedi günden az olmamak üzere süre verilmektedir. Savunma alınmaksızın disiplin cezası verilememektedir. Disiplin cezaları karşısında itirazsa tebliğden başlayarak 8 gün içerisinde ilgili makama yapılmaktadır. İtirazların sonuçları ise en geç 30 gün içerisinde karara bağlanmaktadır. Süresi içerisinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşmektedir.

Disiplin cezalarına ilişkin zaman aşımı hükümleri ise TSY.m.9/14 hükmünde düzenlenmiştir. Buna göre, fiillerle durumların işlendiğinin öğrenildiği tarihten başlayarak; “uyarma, kınama ve ücretten kesme” cezalarında 1 ay içerisinde, görevden alma cezasında 6 ay içerisinde disiplin soruşturmasına başlanmadığı ya da disiplin cezasını gerekli kılan eylemlerle durumların işlendiği tarihten başlayarak her halde 2 sene yıl içerisinde disiplin cezası verilmediğinde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğramaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARET SİCİL İŞLEMLERİ

3.1. Genel Olarak Sicil İşlemleri ve Türleri

Ticaret sicili, sicil kapsamında gerçekleştirilen işlemleri ve ticaret hayatını yönetmektedir. Sicil işlemlerinin kategorileri ise yapılan işlemlerin hukuken değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Ticaret sicil işlemleri üç kategoriden oluşmaktadır.

Bunlardan ilki, yeni kayıt olarak tabir edebileceğimiz tescildir. Tescil, bir olgunun ilk defa sicile kayıt edilmesidir. Tescil ve tescilin şartları TTK. m.27 ve TSY. m.28/2 hükümlerinde düzenlenmiştir. Ticarete başlayan bir tacirin, ticari işletmesini sicile kayıt ettirmesi, ticari işletmeye temsilci ataması, ticari işletme üzerinde rehin kurulması gibi işlemler tescil işlemlerine örnektir.

İkinci kategorisi, değişiklik olarak tabir edebileceğimiz tadildir. Tadil, sicile kayıtlı olan bir olgudaki değişiklik sebebi ile sicildeki kayıtların değiştirilmesi ya da düzeltilmesidir. Tadil, TTK. m. 31/1 ve TSY. m. 29/1 hükümlerinde düzenlenmiştir. Tadil işlemlerine örnek vermek gerekirse, ticaret unvanına ek yapılması, şirket sözleşmesinde yapılan değişiklikler, işyerinin adres değişikliği, ticari işletmeye atanan temsilcinin yetkilerinde yapılan değişiklikleri olarak sayabiliriz.

Son kategori ise, silme olarak değerlendirebileceğimiz terkindir. Terkin, sicile yazılmış olan bir olgunun ortadan kalması ya da sona ermesi neticesinde kayıtların silinmesi işlemidir. TTK. m. 31/2 ve TSY. m. 29/3 hükümlerinde terkinde yer verilmiştir. Terkin işlemlerine ise, şirket unvanının ticaret sicilden silinmesi, şirket birleşmesi halinde devir olan şirket kayıtlarının sicilden silinmesi örnek verilebilir.

Şerh ve ilan işlemlerinin de sicil işlemlerinden değerlendirilebileceği doktrinde görüş ayrılığına sebep olmuştur. Bir görüşe göre; şerh işleminin de kayıt işlemlerinden biri olduğu re'sen ya da sicil müdürü, personeli tarafından yapılabilen bir tescil işlemi olarak değerlendirilir iken (Akdağ, 2011, s. 47), şerh işleminin teknik anlamdaki şerhten çok uzak olması, ilanın ise sicil memurluğu dışında başka kurum

tarafından yapılması sebebi ile sicil işlemleri arasında sayılmaması gerektiği görüşü hakimdir. (Bilge, 2011, s. 77).

Kanaatimizce de, şerh ve ilan işlemleri ticaret sicil işlemlerinin kategorileri olarak düşünülmemelidir. İlan süreci hali hazırdaki sicil işlemlerinin devamı ve tamamlayıcı niteliğinde olduğundan ayrı bir kategoride değerlendirmenin uygun olmayacağı düşüncesindeyiz. Şerh işlemi ise teknik anlamda farklı bir işlem olup, hukuki anlamda açıklama anlamını taşımaktadır. Bu sebep ile sicil işlemleri arasında sayılmaması gerektiği görüşü hâkimdir.

3.2. Tescil İşlemi

Ticaret siciline tescil, kaide olarak taleple yapılmaktadır. Ancak resen ya da yetkili kurumun yahut kuruluşun bildirmesiyle gerçekleştirilecek tescillerle ilgili hükümler saklı tutulmuştur.

Tescilim kavram olarak anlamı bir olgunun sicile geçirilmesidir. İstem ile başlayan tescil aşaması, incelenmesi ile devam eder ve tescil kararı ile son bulur.

İstem ile sicil müdürünün önüne gelen her tescil başvurusu artık ticaret sicil müdürünün sınırsız olmayan ve yorum yetkisinden arınmış tasarrufu altındadır (Özsungur, 2014, s. 276-277).

3.2.1 İstem

TTK. m.27 ve TSY. m. 21 hükümleri uyarınca ticaret siciline tescil istem üzerine yapılmaktadır. Ancak re'sen ya da yetkili kurumların veya kuruluşların bildirmesi üzerine yapılacak olan tescillere ilişkin hükümler kanun maddesinde saklı tutulmuştur. Bu madde kapsamından anlaşılacağı üzere, tescil talebi ilgiler, temsilciler ya da hukuki halefler tarafından sicil müdürlüğüne yöneltilir.

Tescil istemi işlemi hukuki bir işlem niteliğine sahip değildir. Daha çok usul hukukuna ilişkin bir beyandır. Dolayısı ile tescil istemi, tescil kararı verilinceye kadar geri alınabilmektedir (Bilge, 1999, s. 91-92).

Çalışmamızın devamında tescil işleminin aşamalarını ayrıntılı olarak inceleyeceğiz.

3.2.1.1. İsteme İlişkin Şartlar

3.2.1.1.1. İstemin İçeriği

Tescil işlemi için öncelikli olarak bir istemin olması gerektiğine daha önce değinmiştik. Bunun yanı sıra bir olgunun ticaret sicile tescil edilebilmesi için bu olgunun tescil edilebilir olması da gerekmektedir.

Tescil edilmesi istenen olgunun tescil edilebilir olup olmadığı tek bir kanun hükmünde düzenlenmemiş olup, başta TTK olmak üzere diğer mevzuat hükümlerinde ayrı ayrı tescil edilecek olgular düzenlenmiştir.

İstemde bulunulabilecek olgulara örnek vermek gerekir ise;

TTK.m. 18/1 uyarınca, ticari işletme olgusunun tescili,

TTK.m.40 ve 53 uyarınca, ticari unvan ve ticari işletme adı, ticari işletme şube olgusunun tescili,

TTK.m.107/2 uyarınca, acentenin sözleşme yapma olgusunun tescili,

TİRK.m.5 uyarınca, işletme rehni kurulması olgusunun tescili,

TBK.m. 547/2 uyarınca ticari temsilci atanması olgusunun tescili,

İİK.m.44 uyarınca, ticareti terk eden tacirin durumu bildirmesi olgusunun tescili,

İİK.m.116 ve TSY.m.136 uyarınca, iflas kararının sicil müdürlüğüne bildirmesi olgusunun tescili, sayılabilir.

Tescili gerekli olmayan hususlarda tescil isteminde bulunulamaz. Bulunulduğu takdirde ticaret sicil müdürlüğü istemi reddetmektedir.

Sehven tescili gerekli olmayan bir hususun tescil edilmesi hiçbir hukuki sonuç doğurmayacağı gibi ticaret sicilin hukuki etkisinden yararlanma imkânı da bulunmamaktadır (Eriş, 2013, s. 114).

Kanun koyucu, tescili gerekli olan hususları tek tek saydığı için bu aşamada ticaret sicil müdürlüklerine takdir yetkisi tanınmamıştır. Bu doğru bir uygulama olup, farklı sicil müdürlüklerinin farklı uygulamalarının önüne geçilmiştir.

3.2.1.1.2. İstem Sahibi ve İlgililer

Bir olgunun ticaret sicile tescilini ancak TSY.m.22 hükmünde yer alan ilgililer talep edebilir. Böylece sicile gerekli hususlarda kendisini ilgili gören kişiler ya da yarar bekleyen diğer kişilerin tescil isteminde bulunmaları mümkün değildir.

TTK. m. 28 de tescil işleminin sadece ilgilileri, temsilcileri veya hukuki halefleri tarafından yapılabileceği hükme bağlanmıştır.

İlgili kişilerin mevzuatta yer alan kişilerle sınırlı olması, tescil istenmemesi halinde oluşacak zararlardan kimlerin sorumlu tutulacağı açısından önemli bir husustur (Demirel, 2016, s. 126).

TSY. m. 22 Başvuruya yetkili kişiler başlığı ile ilgili kişilerin kimler olabileceğini detaylı olarak düzenlemiştir. Buna göre;

Tescil başvurusu ilgililer, ilgili temsilcileri veya hukuksal haleflerince yetkili müdürlüğe yapılmaktadır. İlgililer; tacirin gerçek şahıs olması durumunda kendisi, vekili veya sözleşmeyle kendisine yetki verilen temsilcisi, tacirin tüzel şahıs olması halindeyse tüzel şahsın yetkili organları yahut yetkili temsilcileridir.

Gerçek şahısların ticaret işletmelerinde; işletmenin sahibi ya da sözleşmeyle kendisine yetki verilen temsilcisi, küçük ya da kısıtlılara ait ticaret işletmesini bunlar için işleten kanuni temsilcisidir.

Ticari şirketler haricindeki tüzel şahısların ticaret işletmelerinde; işletmenin sahibi tüzel şahsı temsil etmeye yetkili kişilerdir ya da bunların temsilcileridir.

Donatma iştirakinde; donatma iştirakinin tescil edilmesinde donatanların tümü, tescil edilen olgulardaki değişikliklerin tescil edilmesinde, iştiraki temsil etmeye yetkili şahıslar, gemi müdürünün atanmasıyla görevden alınmasında, iştiraki temsil etmeye yetkili şahıslar, donatma iştirakinin sonlanması durumunda donatanların tümü, tasfiyenin sonlanması durumunda, tasfiye memurlarıdır.

Kolektif ve komandit firmalarda; firmanın kurulmasında, kurucuların tümü, firma sözleşmesinde yer alan değişikliklerde, firmayı temsil etmeye yetkili şahıslar, firmanın sona ermesinde, ortakların tümü, firmanın feshedilmesi bir ortağın ölmesinden kaynaklanmışsa yaşamını yitiren ortağın mirasçıları ile beraber öteki

bütün ortaklar; mirasçıların katılması mümkün olmayan ya da zor olan durumlarda, sağ kalan ortaklar, bir ortağın firmadan çıkmasında ya da çıkarılmasında, öteki ortaklar, tasfiye memurunun atanmasında ya da görevinden alınmasında, ortakların tümü tasfiyenin sonlanmasında, tasfiye memurlarıdır.

Anonim firmalarda; firmanın kuruluşunda firma sözleşmesiyle tespit edilen yönetim kurulu ya da temsil için yetki verilen üye veya üyeleri, denetime tabi firmalarda denetçinin atanmasıyla görevden alınmasında, yönetim kurulu ya da temsil için yetkili üye veya üyeleri, iç yönergenin tescil edilmesinde, yönetim kurulu yahut temsil için yetkili üye veya üyeleri, genel kurul kararlarında tescile tabi olguların bulunması durumunda, yönetim kurulu yahut temsil için yetkili üye veya üyeleri, genel kurulun kararlarının iptaliyle ilgili mahkeme kararlarının tescil edilmesinde, yönetim kurulu yahut temsil için yetkili üye veya üyeleri, sona erme, iflasla mahkeme kararının dışında bir nedenden kaynaklanmışsa, yönetim kurulu yahut temsil için yetkili üye veya üyeleri, tasfiye memurlarının atanmasıyla ya da görevden alınmasıyla ilgili genel kurul kararlarının tescil edilmesinde, yönetim kurulu yahut temsil için yetkili üye veya üyeleri, tasfiyenin sonlanmasına, ilave tasfiyeyle tasfiyeden vazgeçilmesine dair kararların tescil edilmesinde, tasfiye memurlarıdır.

Limited firmalarda; firma kuruluşunda müdürlerin tümü, temsil için yetkili olanların tescil edilmesinde, müdürler, denetime tabi firmalarda denetçinin atanmasıyla görevden alınmasında, müdürler, genel kurul kararlarında tescile tabi olguların olması durumunda, müdürler, genel kurul kararlarının iptaliyle ilgili mahkeme kararlarının tescil edilmesinde, müdürler, sona erme, iflasla mahkeme kararının dışındaki bir nedenden kaynaklanmışsa, müdür, birden çok müdür olması durumundaysa minimum 2 müdür, tasfiye memurlarının atanmasıyla ya da görevden alınmasıyla ilgili genel kurul kararlarının tescil edilmesinde, müdürler, tasfiyenin sonlanmasına, ilave tasfiyeyle tasfiyeden vazgeçilmesine dair kararların tescil edilmesinde, tasfiye memurları, sermaye hisselerinin geçişinde, müdürler, sermaye hisselerinin geçişine genel kurul tarafından onay verilmesine karşın genel kurul tarihinden başlayarak, 3 ay içerisinde genel kurulun karar vermemesi üstüne devrin kabul edilmiş sayılması durumunda bu tarihten başlayarak müdürlerce 30

gün içerisinde başvurulmaması durumunda, isminin söz konusu paylar ile alakalı olarak silinmesine yönelik olarak, ayrılan ortaktır.

Bunun yanı sıra; istem başvurusunu mirasçılarının yapması gereken hallerde, onların adına tenfiz memuru veya tasfiye memurları da başvuruda bulunabilmektedir.

Ayrıca, bir olgunun tescilini istemeye birden çok kimse de zorunlu ve yetkili olabilmekte ve ilgili sıfatını kazanmaktadırlar. Kanunda ve Yönetmelikte aksine hüküm bulunmadıkça, bu kişilerden birinin talebi üzerine yapılan tescil tümü tarafından istenmiş sayılır.

Yasa maddesinin bu denli detaylı düzenlenmesine rağmen uygulamada birtakım boşluklar tespit edilmekte ve tescile yetkili kişilerin TTK'nın farklı maddelerinde de ayrıca düzenlendiği görülmektedir.

Bunlardan ilki, TTK.m.107/2 uyarınca acentelerin kendilerine müvekkilleri adına sözleşme yapma yetkisi verilen belgelerini kendilerinin ticaret sicile tescil ve ilan ettirmekle yükümlü olduğu hükmüdür. Diğeri ise, TİRK. m. 5/1 uyarınca rehin sözleşmesinin ticaret sicile tescilini, rehin borçlusu isteyebileceği gibi lehine rehin hakkı tanınacak rehin alacaklısı da istemde bulunabilir hükmüdür.

Uygulamada tereddüt yaratan konu ise, anonim şirketler ve limited şirketlerde pay sahiplerinin tescil talep edebilmesi hususunda ilgili olup olmadıkları ile şirketi temsile yetkili kişilerin kimler tarafından sicile bildirileceğidir (Ülgen vd., 2019, s. 363).

Uygulamada görülebilen, doktrinde de üzerinde durulan husus, anonim ortaklıklarda ilgili hususların tescili söz konusu olduğu hallerde pay sahipleri ve azınlığın "ilgili" kişi olarak nitelendirilip nitelendirilmediğidir.

Kanaatimizce pay sahipleri ve azınlık ilgili olarak nitelendirilemez. Firma hisse sahipleri arasında tersi ana sözleşmeyle yazılı şekilde kararlaştırılmadığı müddetçe şirket yönetim kurulu kanunla kendisine verilmiş olan görevlerin yanında firmanın 3. şahıslar önünde temsiliyle ilzamını sağlamaktadır ve kararlarını toplantıya dahil olan üyelerin oy çokluğuyla almaktadır.

Bunun yanı sıra firmalarda genel kurul organı şirketle alakalı tüm hususlarda en üst karar organı niteliğindedir.

Yönetim kurulu, üyeleri atamaya onları üyelikten çıkarma hakkına sahiptir. Firma hisse sahipleri arasında tersi ana sözleşmeyle yazılı şekilde kararlaştırılmadığı ve yasal olarak tersi düzenlenmediği müddetçe genel kurulda kararlar hisse sahiplerinin minimum yüzde ellisine sahip pay sahiplerinin bulunduğu genel kurulda oy çokluğuyla ya da firma sermayesinin %75'ini teşkil eden hissedarların katılımıyla alınır. Bundan dolayı %50 oranından fazla hisseye sahip olan hissedar genellikle firmanın kontrolünü elinde tutan hissedar şeklinde kabul edilir.

Yargıtay'ın ve bir kısım doktrinin görüşü pay sahiplerinin ve azınlığın "ilgili" kişi olmadığıdır. (Bilge, 2003, s. 367; Yargıtay 11.H.D. 01.10.2001 tarih 2001/7442 Esas,2001/7269Karar,<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=8874#> erişim tarihi 11.05.2021).

Yine uygulamada sıklıkla karşımıza çıkan, yönetim kurulu üyeliğinden istifa eden kişinin bu durumu ticaret sicile tescil ettirip, ettirememe hakkıdır. Yargıtay'ın bu durumda da kararı net olup, yönetim kurulundan istifa eden kişinin durumuna ait başvuruyu yönetim kurulunun yapmasının gerektiği, istifa eden kişinin sicile başvuru imkanı olmadığı, başvurunun yapılmaması halinde ise istifa eden kişinin anonim şirkete karşı dava açabileceğine dair hüküm kurmuştur. (Yargıtay 11.H.D. 20.02.2005 tarih2014/17669Esas,2015/2309Karar,<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=8874#> erişim tarihi 11.05.2021).

Diğer bir görüş ise, tescili gereken hususun bir kimsenin hukuki menfaati ile doğrudan doğruya ilgili bulunması durumunda o kişinin de ilgili sayılabileceğidir. Bu görüş şirkette yer alan tüm pay sahipleri ve imtiyazlı pay sahiplerini kapsamaktadır (Ülgen vd., 2019, s. 365).

3.2.1.1.3. İstemın Şekli

Tescil istemi, TTK.m.29 ve TSYm.23 uyarınca yazılı ya da MERSİS üzerinden elektronik ortamda yapılmaktadır.

Yazılı istemde bulunacak kişiler, dilekçesinin yanı sıra kimliğini de ispat etmelidir. Elektronik ortamdan e imza ile ya da imza sahibinin noter tarafından onaylanmış imzası mevcut ise kimlik ispatına gerek bulunmamaktadır. Bu aşamada sicil müdürü önceden sunulmuş imza beyannamesi ile başvuru imzasını karşılaştırmak gerekli görmesi halinde noterlikçe tasdik edilmesini isteme yükümlülüğüne sahiptir (TTK.m.29 ve TSY.m.23).

İstem dilekçesinde, tescil istemi açıkça belirtilmesi ve tescil edilecek olguları doğrulayacak belgelerin asılları ya da onaylı örnekleri dilekçe ekine eklenmelidir.

MERSİS sisteminin kullanılmaya başlanması ile ilgililerin elektronik imza ile istemde bulunacağı yasa kapsamında yer almış ise de, halen ticaret sicil müdürlükleri e imza ile yapılan başvurunu ardından evrak asıllarının da müdürlüğe getirilmesi şartını aramaktadırlar.

3.2.1.1.4. İstemin Süresi

Tescil istem süresi TTK.m.30 uyarınca düzenlenmiş olup aksine bir hüküm bulunmadıkça 15 gün olarak belirlenmiştir. Ticaret sicil müdürlüğünün yetki çevresi dışında olanlar için ise bu süre 1 ay olarak düzenlenmiştir.

Kanun koyucunun aksine bir hüküm bulunması halleri ise TTK'da ayrıca düzenlenmiştir. Bazı hususlar hakkında farklı süreler öngörülmüştür (Poroy ve Yasaman, 2003, s. 215).

Buna göre; TTK.m.442/2 uyarınca anonim şirketlerde alınan genel kurul kararları derhal sicil müdürlüğüne verilmesi gerekmektedir. Yine TTK.m.354 ve 587 uyarınca anonim veya limited şirketlerin esas sözleşmeleri şirket kuruluşunu izleyen 30 gün içerisinde şirketin merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilan edilmelidir. TTK.m.456/3 uyarınca ise sermaye artırımına ilişkin genel kurul ya da yönetim kurulu kararları 3 ay içerisinde tescil edilmesi gerekmektedir.

Bahsedilen bu süreler tescile tabi olgunun gerçekleştiği tarihten itibaren başlamaktadır. Tamamlanması bir senet ya da belgenin düzenlenmesine bağlı olan hususlarda tescil istemi sürelerinin başlangıcı ise söz konusu senet ya da belgenin düzenlendiği tarihtir.

Tescil istemi için öngörülen sürelerin hak düşürücü süre olup olmadıkları yönünde farklı görüşler mevcuttur. Tescil istemi için öngörülen sürenin hak düşürücü olmadığını savunan görüşe göre, bu sürenin düzen hükmü olduğunu savunmaktadırlar (Arkan, 2012, s. 248; Bilge, 1999, s. 104-105). Tescil isteminin kesin süre , hak düşürücü olduğunu savunan görüşler de mevcuttur (Özsungur, 2014, s. 127).

Kanaatimizce tescil istemine ilişkin sürenin hak düşürücü nitelik taşıması ticari hayatın sürekliliği açısından faydalı bir yorum değildir. Bunun yanı sıra kanunun lafsızdan da belirlenen sürelerin hak düşürücü nitelik taşımadığını anlamaktayız. Nitekim, Yargıtay 11. H.D. 07.10.1991, E. 1991/5511, K. 1991/5169 ilamı uyarınca da “ Mahkemece TK’nun 33 ve devamı ile TSN’nin 28 ve devamı maddeleri uyarınca tescil istemi bir vakianın tesciline yönelik olup herhangi bir süreye bağlı bulunmadığı nazara alınarak hükmün davacı yararına bozulması gerekmiştir.” Kanunda belirtilen sürelerin hak düşürücü nitelik taşımadığı hususunda karar vermiştir.

Yine süreler açısından kanun koyucu TTK.m.33 hükmü ile süresi içerisinde tescili yapılmamış bir olguyu haber alan ticaret sicil müdürüne, istemi yapmakla yükümlü olan ilgililerini tescile davet edebilme imkanı tanımıştır. Davete icabet etmeyen yetkililer için para cezasına hükmedilmesinin yanı sıra yine TTK.m.38 uyarınca üçüncü kişilerin uğradığı zararlardan da ilgililerin sorumluluğu gündeme gelecektir.

Süresi içerisinde tescil isteminde bulunulmaması ve kaçınma sebeplerinin de bildirilmemesi durumunda mahkeme kararı ile tescilin gerçekleşmesi mümkündür. Yargıtay’ın da uygulaması bu yönde olup tescil isteminde bulunmayan ve kaçınma sebebini bildirmeyen kişiler hem para cezası ile karşılaşacak hem de mahkeme kararı ile tescile karar verilecektir (Yargıtay 11. H.D. 18.06.1998, E.1993/2503 K.1998/4637, Ülgen vd., 2019, s. 372).

3.2.1.1.5. İstemın Yapılacağı Yetkili Makam

Yetkili sicil müdürlüğü TTK.m.40/1 uyarınca işletme merkezinin bulunduğu yer ticaret sicili müdürlüğüdür. MERSİS üzerinden yapılacak tescil istemleri de yine işletme merkezinin bulunduğu yer ticaret sicili müdürlüğü seçilerek yapılabilmektedir.

Merkezi Türkiye’de bulunan ve Türkiye’de bulunmayan ticari işletmelerin şubelerinin tescil için başvuru yeri ise şubelerin bulunduğu yer ticaret sicili müdürlükleridir (TTK.m.40/3-4).

3.2.1.2. İstem Üzerine Tescilin İstisnaları: Re’sen veya Bildirim Üzerine Tescil

Ticaret sicile tescilde kural, istem üzerine tescilin yapılmasıdır. Ancak bu hususa TTK.m.27/1 uyarınca istisna getirilmiştir. Yasa resen ya da yetkili kurum, kuruluşun bildirmesi üzerine yapılacak tescillilere ilişkin hükümleri saklı tutmuş ve bu hususta istisna getirmiştir. Bu istisnaların ne olduğu da TTK’da çeşitli hükümlerde düzenlenmiştir.

Buna göre; TTK.m.34 hükmü uyarınca; itiraz üzerine mahkemece verilecek karar ile tescil, sicil kaydının silinmesi veya değiştirilmesi istisna olarak kabul edilmiştir. Yine TTK.m.235/1 hükmü uyarınca, haklı sebeplerin varlığı halinde temsil yetkisi bir ortağın başvurusu üzerine mahkemece kaldırılabilir. Anonim ya da Limited şirketlerde açılacak fesih davalarında, kesinleşmiş mahkeme kararının mahkemece bildirilmesi üzerine ticaret sicil müdürü de resen işleme alabilmektedir (TTKm.353/5,644/1-b).

Bazı hususlar ise ilgili makamın ticaret sicil müdürlüğüne bildirimde bulunması üzerine tescil edilebilmektedir. Bu makamlar, mahkeme, farklı bir sicil müdürlüğü, iflas idaresi gibi makamlar olabilmektedir (Demirel, 2016, s. 142).

Bildirim üzerine re’sen tescil talebinde bulunabilecekler bazen şahıslar da olabilmektedir. Bu konuda görülen yargı kararında, “...Davacı vekili, davalının tacir olduğunu, müvekkilinin davalıya ticaret siciline kayıt olması için ihtar çektiği halde davalının tescil yükümlülüğünü yerine getirmediğini ileri sürerek, davalının re'sen ticaret siciline kaydının yapılmasına karar verilmesini istemiştir...” (<https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2005-13394-k-2007-310-t-16-01-2007-ticaret-sicili/328942/TİCARET+SİCİL> Erişim tarihi 13.10.2021).

Bu hususlara örnek vermek gerekir ise; TSY.m.51/3 uyarınca, ticareti terk ettiği herhangi bir şekilde tespit edilen gerçek kişilere ait ticari işletmenin kaydı, ilgili

resmi makamdan alınacak yazı üzerine resen silinebilecektir. Buradaki ilgili resmi makamdan kasıt, iflas memuru ya da konkordato hükmü veren mahkemedir.

3.2.2. İstemin İncelenmesi

3.2.2.1. Genel Olarak

TTK ve TSY uyarınca ticaret sicil müdürlüğü tescil talebi ile karşı karşıya kaldığında bu talebi gerekli incelemeleri yapmadan kabul etmesi mümkün değildir. Bu incelemeler, kanuni şartların bulunup bulunmadığı hususunda toplanmakta olup re'sen yapılmaktadır.

Ticaret sicil müdürünün bu inceleme yükümlülüğü, ticari sicil kayıtlarının aleni olması neticesinde, hukuki ve ticari hayatın güvenli bir şekilde ilerlemesini, sicil fonksiyonlarının sağlanması, ve en önemlisi yasaya aykırılıklarının önlenmesi bakımından önemlidir (Poroy ve Yasaman, 2003, s. 216-217).

Ticaret sicil müdürlüğünün tescil istemini inceleme yükümlülüğü TTK.m.32 ve TSY.m.34 hükümlerinde düzenlenmiştir. İnceleme yükümlülüğünü şekli ve maddi inceleme olarak iki aşama olarak değerlendirmek gerekir.

Tescil talebi alan ticaret sicil müdürlüğü ilk aşamada, talebin şekli şartları taşıyıp taşımadığını kontrol etmekle yükümlüdür. Şekli şartların ne olduğuna değinmek gerekir ise; TTK.m.32/1 uyarınca kanuni şartların var olup olmadığını, TSY.m.34 uyarınca ise; tescil isteminin ilgililer tarafından yapıp yapılmadığı, tescil istemine ilişkin harcın ödenip ödenmediği, TTK.m.40/1 uyarınca tescil isteminde bulunan ticari işletmenin merkezi ile başvuruyu alan ticaret sicil müdürlüğünün yer itibariyle yetkili olup olmadığını sayabiliriz.

Bu şekli şartlara önemli bir ilave yapacak olur isek, hak ve fiil ehliyeti ile temsil yetkisinin mevcut olduğu durumlarda temsil yetkisinin tescil başvurusunu ihtiva edip etmediği de incelenmektedir (Bilge, 1999, s. 54).

Şekli incelemenin tamamlanmasını takiben, ticaret sicil müdürü maddi inceleme aşamasına geçilecektir.

Maddi inceleme şartları ise, TTK.m.32/2-3 ve TSY.m. 34 hükümlerinde yer alan, şirket sözleşmelerinin emredici hükümlere aykırılık olup olmadığı, sözleşmede

bulunması zorunlu olan hükümleri taşıyıp taşımadığı kontrol edilmektedir. Bunun yanı sıra tescili istenen hususun gerçeğe uygunluğu, kamu düzenine aykırılık taşıyıp taşımadığı ve üçüncü kişilerde yanlış izlenim uyandıracak nitelikte olup olmadığı kontrol edilmektedir.

Ticaret siciline bildirilmesi gereken ve tescili gerekmeyen hususlarda sicil müdürünün ayrıca inceleme ve araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır.

3.2.2.2. İnceleme Görevinin Kapsamı

Sicil müdürü tescili talep edilen olgunun tescil edilebilmesi için kanun ve yönetmelikte öngörülen şartların yerine getirilip getirilmediğini öncelikle şekli açıdan sonrasında maddi açıdan incelemekle yükümlüdür.

Şirket kuruluşlarında, şirket ana sözleşmelerinin incelenmesi aşamasında, sözleşmenin emredici hükümlere aykırı olup olmadığı ve sözleşmede bulunması zorunlu olan esasların bulunup bulunmadığına dair sicil müdürünün inceleme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Doktrinde, inceleme yükümlülüğü açısından, şirket ana sözleşmesinin yanı sıra genel kurul kararlarının tescili talep edilmesi halinde incelemeye tabi tutulup tutulmayacağı konusu tartışılmıştır.

Bir görüşe, ticaret sicil müdürlüğünün inceleme yükümlülüğünün sadece tüzel kişilerin kuruluşu ile ilgili hususlarda geçerli olduğunu savunurken, diğer bir görüş ise inceleme yükümlülüğünün tüm tescil konuları açısından geçerli olduğunu savunmaktadır.

Yargıtay'ın bu konudaki görüşü ise; genel kurul toplantısında alınmış olan kararların tescil edilebilmesi için sicil müdürlüğünün alınan kararların emredici hükümlere uygunluğunu ve kanuni şartların var olup olmadığını inceleme yetkisinin olduğuna ilişkindir (Yargıtay 11.H.D. T.01.05.1998, E.1998/2626,K.1998/2992, Yargıtay 11. H.D. T.15.11.2017, E.2016/3992, K.2017/6210 erişim tarihi 27.08.2021).

Doktrinde üzerinde durulan diğer bir konu ise, sicil müdürlüğünün genel kurul kararlarını iptal edilebilir olduğu gerekçesi ile red edemeyeceğidir. Alınmış olan bir genel kurul kararı hakkında iptal davası açılmış ve kesin karara bağlanmamış ise

sicil müdürlüğünün bu talebi red edemeyeceği gerek doktrinde görüş birliğine varılmış, gerekse Yargıtay kararlarında hüküm altına alınmıştır (Ülgen vd., 2019, s. 374).

3.2.3. Tescile Davet

Tescile davet hükümleri TTK.m.33 kapsamında düzenlenmiştir.

Ticaret sicil müdürü, bir olgunun tescili zorunlu olduğu halde tescilinin istenmemiş olduğunu tespiti halinde ya da tescili istenen olgunun gerçeği yansıtmadığını, kamu düzenine aykırı olduğunu veya üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak olduğunu öğrenmesi halinde, ilgilileri uygun süre içerisinde kanuni zorunluluklarını yerine getirmeye ya da tescili gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye davet eder.

Ticaret sicil müdürlüğüne bu bildirimde, TSY.m.38 uyarınca, noterler, odalar, vergi daireleri gibi resmi kurumlar yükümlü olup, mahkemeler de ticaret unvanının tescil edilmediğini, kanuna aykırı şekilde tescil edildiğini ya da kullanıldığını öğrenmeleri halinde bildirimde bulunma yükümlülükleri vardır.

Uygulamada belirlenen süre, yazının tebliğinden itibaren 15 gün içerisinde ticaret sicile başvurulmasıdır. TSY.m.36/1 hükmünde ise uygun süre gün olarak tespit edilmiştir. Belirlenen süre içerisinde tescil isteminde bulunmayan veya tescilden kaçınma sebeplerini bildirmeyen ilgililer, sicil müdürlüğünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından 1000 TL idari para cezasıyla cezalandırılır.

Ticaret sicil müdürünün yapacağı davette, yasal dayanaklar gösterilmeli, davetin gerekçesi, tescili gereken belgeler ve tescil yükümlülüğüne uymama halinde yaptırımların neler olduğu da belirtilmelidir. Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir (Yargıtay 11. H.D. 16.11.1973 tarih, 1973/4715 E., 1973/4534 K. sayılı ilamı; Ülgen vd., 2019, s. 368).

Süresi içerisinde tescilden kaçınma sebeplerinin bildirilmesi halinde, TTK.m.33/2 hükmü uyarınca cezai sorumluluklar ortadan kalmaktadır. Bu durumda idari para cezasına da hükmedilmez. Bu aşamada, ticaret sicil müdürlüğü eğer kaçınma sebeplerini yeterli görmez ise, bu durumu bulunduğu yerde davalara bakmakla görevli

asliye ticaret mahkemesine bildirir. Görevli asliye ticaret mahkemesi dosya üzerinden inceleme yapar ve, tescili gerekli bir husus tespit eder ise, sicil müdürlüğüne tescili için emreder, aksi halde tescil istemini red eder.

Kanun koyucu, tescile davet işlemlerinde görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğuna yer vermiş ise de; uygulamada davanın idari dava olduğuna ve idare mahkemedede görülmesi gerektiğine ilişkin yargı kararı da mevcuttur.

Ticaret Odası, ticaret sicil memurluğunun tescil ve kayıt yaptırmaya davet işlemi, davalı idarenin tek taraflı ve kamu gücünü kullanarak oluşturduğu bir işlem olduğuna ilişkin ve bu işleme karşı açılan davanın görüm ve çözüm yerinin idari yargı yeri olduğu hakkında Danıştay 8. Dairesi 05.05.2004 tarihli, E. 2003/5552, Karar. 2004/2073 ilamı da uygulamadaki farklı örneklerden biridir. İlgili karara göre, “...Bu durumda davacı tarafından tescilden imtina sebepleri bildirilerek, idari işlemin geri alınması yolundaki başvurusuna 60 gün içinde yanıt verilmemesi üzerine oluşan zımni ret işlemine karşı yasal dava açma süresi içerisinde açılan davayı görev yönünden reddeden idare mahkemesi kararında isabet görülmemiştir...” (<https://legalbank.net/belge/d-8-d-e-2003-5552-k-2004-2073-t-05-05-2004-tescil-ve-kayit-yaptirmaya-davet/382858/TİCARET+SİCİL+TESCİLE+DAVET> erişim tarihi 13.10.2021).

Tescil hakkında mahkemenin vereceği kararın kesin hüküm teşkil edip etmediği uygulamada tartışılan bir husustur. eTK.m.35 ve 36 hükümlerinde, mahkeme kararlarına karşı temyiz yolu açık iken, TTK.m.33 hükmünde mahkeme kararına karşı istinaf ya da temyiz yoluna başvurulabileceğine dair bir ifade yer almamaktadır (Moroğlu, 2016, s. 46).

Doktrinde bu hususa ilişkin genel hükümler çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Özdamar’a göre tescile davet üzerine sicil müdürünün mahkemeye başvurması halinde görülen dava, çekişmesiz yargı niteliğine sahiptir (Özdamar, 2012, s. 57).

Bu düşünceden yola çıkarak HMK 387 ve 388 hükümleri uyarınca çekişmesiz yargı kararları maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmemektedir. Dolayısıyla

çekişmesiz yargı kararlarında hukuki yararı bulunan ilgililer kararın öğrenilmesinden itibaren iki hafta içerisinde istinaf yoluna başvurabilirler (Demirel, 2016, s. 173).

Konuya ilişkin Yargıtay 11. H.D. 25.10.2004 tarihli, E. 2004/1300, K. 2004/10248 sayılı ilamında da görüleceği üzere, re'sen tescil işlemine karşı verilen mahkeme kararı itiraza konu olmuş ve yüksek mahkemece bu konuda karar verilmiştir. (<https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2004-1300-k-2004-10248-t-25-10-2004-ticaret-sicile-resen-tescil/279114/TİCARET+SİCİL> Erişim tarihi 13.10.2021).

Kanaatimizce de, mahkemece verilen kararın dosya üzerinden verilmesi tarafların hukuki savunma hakkını kısıtlayacağı gibi, verilen kararın da kesin hüküm niteliğinde olması savunma hakkını engellemektedir. Bu sebep ile verilen karar hakkında istinaf yoluna başvurulması her ne kadar süreci uzatacak olsa da, hukuki savunma hakkı kapsamında gereklidir.

3.2.4. Tescil Kararı ve İtiraz Prosedürü

Tescil istemi üzerine ticaret sicil müdürü tarafından 3 türlü karar verilmektedir.

Bunlardan ilki, istemin tüm şartlara uygun olması halinde verilecek kesin tescil kararıdır.

İkincisi ise, istemin şartlara uygun olmaması halinde tescil isteminin reddi kararıdır.

Sonuncusu ise, tescil isteminin bir mahkeme kararına bağlı bulunması ya da ticaret sicil müdürünün kesin tescilde tereddüt etmesi halinde hak kaybı yaşanmaması adına geçici tescildir.

3.2.5. Tescil Kararları ve İtiraz

3.2.5.1. Tescil Kararları

3.2.5.1.1. Kesin Tescil

İlgililerin ticaret sicil müdürlüğüne yapmış olduğu başvuru neticesinde, yapılan incelemeler sonucunda tescil isteminin kanuna ya da TSY'nin öngördüğü şartlara uygun olması halinde kesin tescil işlemi gerçekleştirilmektedir.

Tescil işlemi MERSİS te yer alan sicil defteri üzerinden gerçekleşmektedir (Kaya, 2008, s. 88-89).

Kesin tescil tarihi MERSİS te kayıt altına alınan tarihtir. Önceki sistemde ise, harca tabi bir işlem ise harcın yatırıldığı an kayıt altına alınan tarih olarak baz alınmıştır.

Sicil müdürü tarafından ilgilinin istemi yönünde kesin tescil kararı verildikten sonra, ilgililerin sicil müdürlüğünün kararına karşı itiraz hakkı da bulunmamaktadır (Kayar, 2015, s. 193).

3.2.5.1.2. Tescil İsteminin Reddi

Tescil isteminin reddedilebilmesi için ilgililerin tescil istemlerinin gerçeğe uygun olmaması, kanuna aykırı olması, kamu düzenine aykırı olması halleri aranmaktadır. Sicil müdürü yapılacak inceleme sonucunda bu hususlardan birine kanaat getirir ise tescil istemini reddedebilecektir.

Bunun yanı sıra, sicil müdürünün yapacağı inceleme neticesinde eksik hususların tespiti halinde kesin ret yerine eksiklerin tamamlanması için ilgililere uygun bir süre de verilebilmektedir.

Bu husus TSY.m.34/2’de düzenlenmiştir. Ticaret sicil müdürü tarafından ilgililere verilen süre içerisinde, eksik hususlar tamamlanmamış ise ya da tamamlanmasına rağmen halen kanuna, gerçeğe ve kamu düzenine aykırılık teşkil etmesi halinde sicil müdürü yapılan tescil istemi ret edilebilecektir.

İş bu ret kararına karşı ilgililerin itiraz hakkı bulunmakta olup ilerleyen bölümlerde bu hususa ayrıntılı olarak değinilecektir.

3.2.5.1.3. Geçici Tescil

Geçici tescil, TTK.m.32/4 ve TSY.m.40 hükümlerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre, ilgililerin tescil isteminde buldukları hususun, ticaret sicil müdürü tarafından, çözümünün mahkeme kararına bağlı olduğunun tespit edilmesi halinde ya da kesin tescilde tereddüt etmesi halinde ilgililerin istemi üzerine geçici tescil olarak tescil olmaktadır.

Geçici tescil, kesin tescilin gerçekleştirilemediği hallerde, başvuruyu yapanların menfaatlerini korumak için, onların talebiyle gerçekleştirilen geçici bir sicil işlemidir (Bilgili ve Demirkapı, 2013, s. 161).

Geçici tescil verilmesi halinde, ilgililer tarafından 3 ay içerisinde mahkemeye başvurulmalı ya da anlaşarak ticaret sicil müdürlüğüne bildirmelidir. Belirlenen süre sonunda mahkemeye başvurulmaz ya da ilgililer tarafından anlaşma sağlanamaz ise geçici tescil re'sen silinir.

Mahkemeye başvurulması halinde, mahkeme geçici tescil hakkında kararını verinceye kadar sicildeki kayıt hüküm ifade etmeye devam etmektedir. Mahkeme kararı sonucunda da kesinleşmiş olan hükme göre işlem yapılmaktadır.

Geçici tescil, sicil defterine kayıt edilmektedir. Ancak kaydın başına ve sonuna geçici kayıttır ibaresi eklenmektedir. Geçici tescilde dikkat edilmesi gereken husus, kesin tescilin yapılmamış olmasıdır.

Sürecin işleyişi, ilgilinin bir tescil talebinde bulunması, sicil müdürlüğünün red kararı vermesi devamında ilgilinin geçici tescil için istemde bulunması gerekmektedir.

Geçici tescil her durumda mümkün değildir. Kanunun emredici hükümlerine ya da kamu düzenine aykırı bir tescil istemi var ise geçici tescil isteminde bulunulamaz, bulunulsa dahi sicil müdürlüğünce reddedilir.

Geçici tescildeki 3 aylık sürenin başlangıcı, geçici tescil kararının verildiği tarihtir. Sicil müdürünün vermiş olduğu bu kararın tebliğine gerek bulunmamaktadır (Yıldırım, 2014, s. 29).

Sicil müdürünün re'sen geçici tescile karar vermesi halinde de ilgililer tarafından geçici tescil kararına karşı itiraz davası da açılabilmektedir. Bu karara karşı dava açma süresi ilerleyen bölümlerde detaylı olarak yer verileceği üzere 8 gündür.

Geçici tescile örnekler vermek gerekir ise; Şirket ana sözleşme değişikliğine ilişkin, şirket genel kurulunda oy hakkından yoksunluk, oy hakkı ve hesaplanmasına ilişkin sicil müdürünün re'sen yapacağı inceleme sonucunda eksik hususların tespiti halidir. (Yargıtay 11. H.D. 30.10.2012 tarihli, E.2010/15104, K.2012/16863 ilam,

<https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2010-15104-k-2012-16863-t-30-10>

2012/1304347/ Erişim tarihi 14.10.2021).

Mirasçuların pay geçişinin tescilini talep etmeleri halinde aralarında mirası reddeden bir mirasçı var ise mirası reddeden mirasçının beyanının sulh hukuk hakimi tarafından tespiti durumunda, ticaret sicil müdürü geçici tescile karar verir ve mahkeme kararının sonucunu bekler (Bilgili ve Demirkapı, 2013, s. 161).

Ticaret unvanı konusunda ise, seçtiği ticaret unvanını tescil ettirmek için sicil müdürlüğüne başvuran ilgili, başvurusu ret edilmesi halinde, mahkeme kararı verilinceye kadar ticaret unvanı konusunda geçici tescil talep edebilir (Arkan, 2015, s. 249).

Doktrinde tartışmalı bir husus olan ihtiyati tedbir kararlarının geçici tescile etkileridir. Bir görüş; ihtiyati tedbir kararının geçici tescili kapsamı için, kurulan hükümde açıkça, verilen kararın geçici tescili kapsadığı yer almalıdır derken, diğer bir görüş ise ihtiyati tedbir kararının, sicil kaydının taşıdığı tüm hukuki etkilere sahip olan geçici tescil kayıtlarını da kapsadığına ilişkindir (Bilge, 2005, s. 229-233; Demirel, 2016, s. 365).

Yargıtay'ın bu konudaki görüşü ise, ihtiyati tedbir kararlarının geçici tescili durduracağı yönündedir. (Yargıtay 11. H.D. 1981/2878 E. 1981/3365 K. 30/06/1981 tarihli ilam).

3.2.5.2. İtiraz

3.2.5.2.1. Genel Olarak

TTK.m.34 ve TSY.m.39 hükümleri uyarınca, ilgililer, tescil, değişiklik veya silme istemleri ile ilgili olarak sicil müdürlüğüne verilecek kararlara karşı tebliğden itibaren 8 gün içerisinde itiraz edebilirler. İtiraz edilecek merci sicilin bulunduğu yer ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesidir.

Doktrinde yer alan bir görüşe göre; ticaret sicil müdürünün kararlarına karşı itiraz yolunun açık olması, tescil, tadil ve terkin kararlarının kesin olmadığı anlamına gelmektedir (Şener, 2016, s. 468).

İtiraz hakkı, tescil, terkin ya da tadil hususunda bir kararın varlığına bağlıdır. Yapılan istem neticesinde sicil müdürlüğü TTK m.32 uyarınca inceleme yetkisini kullanıyor, buna ilişkin istem sahibine inceleme aşamasında olduğuna dair bilgi veriyor ise buna karşı itiraz edilemez.

Yargıtay kararları da bu yönde olup, davaya konu olacak somut bir karar aranmaktadır (Yargıtay 11. H.D. 20.12.2004 tarihli, E. 2004/3276, K. 2004/12555 <https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2004-3276-k-2004-12555-t-20-12-2004-ticaret-sicil-memurlugu-islemleri/295813/TİCARET+SİCİL> Erişim Tarihi 14.10.2021).

Ticaret sicil müdürlükleri idari teşkilat içerisinde yer almakta olup, sicil memuru tarafından alınan kararlar idari işlem niteliğindedir (Özdamar, 2006, s. 296).

Ticaret sicil müdürlüğünün kararlarına karşı yapılacak olan itiraz, her ne kadar yapılan işlem idari işlem niteliğine sahip olsa da, TTK'da yer alan özel düzenleme gereği idari dava niteliğini taşımaz ve sicil müdürlüğü taraf gösterilerek, sicilin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesine yapılır.

(Yargıtay 11. H.D. 06.06.2014 tarihli, E.2014/6532, K.2014/10795, <https://www.hukukmedeniyeti.org/karar/1585092/yargitay-11-hukuk-dairesi-e-2014-6532-k-2014-10795/?v=list&aranan=sahte> Erişim tarihi 14.10.2021).

Görevli mahkeme yapılan itiraza karşı duruşma açmaz, dosya üzerinden inceleme yaparak karar verir. Ancak, sicil müdürlüğünün kararının, 3. kişilerin menfaatlerini ihlal etmesi halinde, mahkeme itiraz eden ile menfaati ihlal edilen 3. kişiyi dinler (TTK.m.34/2).

Yapılan yargılama sonucunda, sicil müdürünün davaya konu red kararı ya iptal edilir ya da dava red edilir. Mahkemenin vereceği karar neticesinde aleyhinde hüküm kurulan ilgilinin istinaf yoluna başvurup başvuramayacağı düzenlenen son kanunda hüküm altına alınmamıştır. Ancak doktrindeki birçok görüş, ortaya çıkan sonucun HMK kapsamında çözüme kavuşturulabileceği, mahkemenin bu konuda vereceği kararlar aleyhine ilgililerin ve sicil müdürünün tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içerisinde temyiz yoluna başvurabilecekleri ve yapılan temyiz başvurusunun icrayı durdurulabileceği yönündedir (Bilgili ve Demirkapı, 1978, s. 306).

Aksi yöndeki görüş ise; mahkemenin verdiği kararın kazai nitelikte olmadığı ve sadece dosya üzerinden inceleme yaparak denetim mercii olduğu düşüncesindedir. Bu sebep ile olayı inceleyerek, sicil müdürüne işlemlerin yapılmasını emreder ya da davayı reddeder. Verilen karar kesindir (Poroy ve Yasaman, 2003, s. 213; Usluel ve Gürbüz, 2013, s. 148).

Kanaatimizce, mahkemenin kararı üzerine istinaf yoluna başvurulması gerekmektedir.

3.2.5.2.2. İtiraz Hakkı Bulunan Kişiler

İtiraz hakkı bulunan kişiler, kanun maddesinde ilgililer olarak yer almış olup, ilgililerin kim olduğu açıkça belirtilmemiştir. Bu sebeple gerek doktrin gerekse Yargıtay'ın görüşü ilgililer kavramının TTK.m.28 ve TSY.m.22 hükümlerinde yer alan kişiler olduğuna ilişkindir (İlgililer kavramı için bkz. B.3/2.1.1.2. İstem Sahibi ve İlgililer).

Buna göre, tescil isteminde bulunmaya yetkisi olan kişiler, sicil müdürünün kararlarına karşı itiraz etmeye yetkileri bulunmaktadır. Bunun dışındaki kişilerin (ilgili olsalar bile) itiraz hakkı bulunmamaktadır.

Yargıtay da bir kararında başvuruyu yapanın ilgili statüsünde olması gerektiği yani aktif dava ehliyetine sahip olması gerektiğine yer vermiştir. (Yargıtay 11. H. D. 13.06.2013 tarihli, E.2013/7686, K.2013/12362 <https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2013-7686-k-2013-12362-t-13-06-2013-ticaret-sicil-memurlugu-isleminin-iptali> 1382313/TİCARET+SİCİL, Erişim tarihi 14.10.2021).

Tüzel kişiler yönünden itiraz hakkını kullanacak olanlar, tüzel kişiliğin yetkili organları ya da temsilcileridir. Bu durumda bir anonim şirketin pay sahipleri ya da azınlığının itiraz hakkı bulunmamaktadır. Yargıtay'ın da görüşü bu yöndedir (Yargıtay 11. H.D. 02.05.2015 tarihli, E. 2015/2428, K. 2015/7434 <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim tarihi 14.10.2021).

İtiraz hakkı olan ilgililerin kapsamının TTK.m.28 ve TSY.m.22 ile sınırlandırılması gerektiğine ilişkin farklı görüş de mevcuttur.

Bu görüşe göre; sicil müdürünün vereceği karar ile hukuki yararı bulunan herkesin itiraz etme hakkının olduğudur. Bu görüşün temelinde yatan unsurlar ise; aleni özellik taşıyan sicil kayıtlarının gerçeğe uygun olması gerektiği ve gerçeğe aykırı olan kayıtlardan haberdar olan her kişinin sicil işlemleri konusunda aktif davranma yükümlülüğü bulunmasıdır (Bilge, 2003, s. 371).

Bu görüşe katılmamakla birlikte bu görüşün kanunun geniş yorumlanması olarak düşünebiliriz.

Hali hazırda kanun koyucu, 3. kişilerin menfaatlerini TTK.m.34/2 ve TSY.m.37 hükümlerinde korumaktadır. Bu hükümlere göre; sicil müdürünün vermiş olduğu karar, 3. kişilerin sicilde kayıtlı bulunan hususlara ilişkin menfaatlerine aykırı olması halinde açılan itiraz davasında mahkeme tarafından 3. kişiye dinlenilme hakkı tanımıştır. Ayrıca 3. kişiler, yapılan tescil başvurusuna ilişkin müdürlüğün herhangi bir kararı veya işlemi üzerine, kararın gerçeği yansıtmadığı, kanuna uygun olmadığı, kamu düzenine aykırı olduğu ya da yanıltıcı mahiyette olduğuna ilişkin sicil müdürlüğüne bildirim imkanları bulunmaktadır. Burada dikkat çeken tek husus dava açma haklarının olmadığı ancak sicil müdürlüğüne bildirim hakları olduğudur.

Bunun dışında hakları ihlal edilen 3. Kişilerin zaten genel hükümlere karşı dava açma hakları her zaman mümkündür (Poroy ve Yasaman, 2004, s. 218).

3.2.5.2.3. İtiraz Süresi

Sicil müdürünün vermiş olduğu kararlara karşı itiraz başvurusunda bulunmak isteyen ilgililer 8 gün içerisinde sicil müdürlüğünün bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde dava açabilirler (TTK.m.34). Kanunda belirtilen bu süre hak düşürücü nitelikte olup, hakim tarafından re'sen araştırılmaktadır.

Belirtilen bu sürenin geçici tescilde yer alan 3 aylık dava açma süresi ile farklı olduğunun üzerinde durulmalıdır.

Buna göre; geçici tescilin kabul edilmesinden sonra bu tür işlemlere ilişkin olarak sicil müdürünün kararlarına karşı itiraz 8 günlük süreye tabi değildir. 3 aylık süre içerisinde dava açabilirler (Demirel, 2016, s. 195).

Geçici tescilin reddi halinde ise, itiraz 8 günlük süreye tabidir.

3.2.5.2.4. İtiraza İlişkin Mahkeme Kararına Karşı Kanun Yolu

TTK.m. 34 uyarınca, mahkemenin vereceği karar neticesinde aleyhinde hüküm kurulan ilgilinin istinaf yoluna başvurup başvuramayacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır.

Doktrinde bu hususta farklı görüşler mevcuttur. Görüşlerin birçoğu, ortaya çıkan sonucun HMK kapsamında çözüme kavuşturulabileceğine ilişkindir (Bilgili ve Demirkapı, 2012, s. 106).

Bu görüşe sebep olan unsur ise davanın dosya üzerinden görülmesi ve çekişmesiz yargı işi olmasıdır. Dolayısı ile çekişmesiz yargı işlerinde HMK.m. 388 kapsamında kararlar kesin hüküm teşkil etmediği gibi kanun yoluna gidilebilmektedir (Kuru ve Budak, 2011, s. 43).

Aksi yöndeki görüş ise; mahkemenin verdiği kararın kazai nitelikte olmadığı ve sadece dosya üzerinden inceleme yaparak denetim mercii olduğu düşüncesindedir. Bu sebep ile olayı inceleyerek, sicil müdürüne işlemlerin yapılmasını emreder ya da davayı reddeder. Verilen karar kesindir (Poroy ve Yasaman, 2003, s. 213).

Çalışmamızın önceki bölümlerinde bu hususta kanaatimizi belirtmiştik. Kanaatimizce, asliye ticaret mahkemesinin vermiş olduğu karara karşı 15 günlük süre içerisinde istinaf kanun yoluna başvurulmalıdır.

3.3. Tadil

Daha önce sicile kayıt edilmiş bir hususta meydana gelen değişikliğin sicil kayıtlarında değiştirilmesi, düzeltilmesi işlemine tadil denilmektedir.

TTK.m.31 ve TSY.m.28/2 ve m.29 tadil hakkında düzenlenmiştir. Tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişiklik de tescil olunmaktadır.

Tadil işlemi, tescile ilişkin hükümlere tabidir. Tadil isteminin de tescil isteminde olduğu gibi ilgililer tarafından yapılması gerekmektedir. Süre olarak ise tescilde yer alan hükümlere göre 15 gün içerisinde tadil istenmelidir.

Tadil için örnek vermek gerekir ise; ticaret unvanındaki değişiklikler, anonim şirket sözleşmesinde yapılan değişiklikler, ticari temsilcinin yetkilerindeki değişiklikler, şirket yönetim kurulundaki değişiklikleri sayabiliriz.

Bu değişikliklerin tadil yolu ile tescil edilmesi iyi niyetli 3. kişilere karşı ileri sürülebilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Çalışmamızın başında da belirttiğimiz üzere, ticaret sicil kayıtlarının oluşturulmasında ve ilanında en önemli etken görünüşe güven ilkesi ışığında 3. Kişilere karşı ileri sürülebilir olmasıdır.

Bu yoldan hareket ile, yapılan değişikliklerin tescil edilmemesi halinde, örneğin temsilci değişikliğinde , yeni temsilcinin ticaret sicil müdürlüğünde tescil edilmemesi halinde eski temsilcinin yapmış olduğu iş ve işlemler şirket için bağlayıcı olacaktır (Yargıtay 11. H.D. 21.10.2020 tarihli, 2019/1407E.,2020/4340K.ılam,https://karararama.yargitay.gov.tr/YargıtayBilgiBankasiIstemciWeb/ Erişim Tarihi 14.10.2021).

Diğer bir örnek ise; kolektif şirket unvanında yer alan ortağın şirketten ayrılması ve unvanda adının kullanılmasına izin vermemesi durumunda yeni unvanın tescili ve ilanı gerekmektedir. Bu kişinin ayrılması tescil ve ilan edilmez ise ayrılan ortak, iyiniyetli şirket alacaklılarına karşı ortak sıfatının sona erdiğini ileri süremez (Bozkurt, 2010, s. 131).

3.4. Terkin

Daha önce sicile tescil edilmiş bir hususun ortadan kalkması ya da sona ermesi sebebi ile ona ait kayıtların silinmesine terkin denir. TTK.m.31/2, TSY.m.28/2 ve 29 hükmünde terkin düzenlenmiştir.

Terkin işlemi de tescile ilişkin hükümlere tabidir. Süre bakımında da 15 günlük bildirim süresi terkin işlemlerinde de öngörülmüştür (Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 25.09.2019 tarihli, E. 2019/3446, K. 2019/13428 ilamı; <https://legalbank.net/belge/y-12-hd-e-2019-3446-k-2019-13428-t-25-09-2019ticareti-terk-hukumlerinin-yerine-getirilmemesi-sanigi/3444439/ticaret+sicil+terkin> Erişim Tarihi 18.10.2021).

Terkin işlemlerine örnek vermek gerekirse, Anonim şirketlerde temsil yetkisine sahip kişilerin yetkilerinin kaldırılmış olması, ticareti terk etmiş tacirin ticaret sicilinden kaydının silinmesi sayabiliriz.

Ticaret sicil tüzüğünde her bir işletmenin tescil isteminde gereken bilgi ve belgeler detaylı olarak açıklanmış olup her biri için de ayrı ayrı kaydının silinmesi yani terkin işleminde gereken hususlar detaylandırılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre şirketlerin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde ticaret sicil kaydının terkin edilmesi ile birlikte tüzel kişilik de son bulmaktadır. Dolayısı ile tüzel kişiliğinin sona ermesi nedeniyle hak ve fiil ehliyetini yitiren şirketlerin, sona erme tarihinden sonra haklara sahip olması veya borçlu kılınması da mümkün değildir.

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun incelemiş olduğu aşağıda detayları verilen kararda da, tüzel kişiliğin sona ermesinden önceki dönemlere ilişkin olsa dahi tüzel kişiliği sona ermiş şirket adına vergi ve ceza ihbarnamesi düzenlenmesi veya başka bir idari işlem tesis edilmesi hiçbir hukuksal sonuç doğurmayacağına ilişkindir. (Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu E.2020/120, K. 2021/1264, Tarih,13.10.2021; <https://legalbank.net/belge/d-vddk-e-2020-120-k-2021-1264-t-13-10-2021-kurumlar-vergisi-ile-vergi-ziyai-cezalarinin-kaldirilmasi/4219413/ticaret+sicil>, Erişim Tarihi 14.02.2022)

Terkin işlemi, tescilde olduğu gibi ilgililer istem ile gerçekleştirebilecek iken, resmi kurumların da ticaretin sona erdiğini öğrendiği hallerde sicil müdürlüğüne re'sen bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Re'sen terkin işlemleri sonrası, ticaret sicilden silinen şirket terkin işleminin usule aykırı olmasından dolayı ihya davası açabilecektir (İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesi, 27.06.2019 tarihli, E. 2019/497, K. 2019/918 ilamı; <https://legalbank.net/belge/istanbul-bam-14-hukuk-dairesi-kararlari-e-2019-497-k-2019-918-t-27-06-2019/3931235/ticaret+sicil+terkin> Erişim Tarihi 18.10.2021).

Bu aşamada ihya davasından bahsetmekte fayda görmekteyiz. Uygulamada ihya davasının teorikte bir anlamının olmasına rağmen pratikte bir anlamının olmadığı kanaatindeyiz.

Öncelikle şirket tüzel kişiliği, ticaret sicilinden terkin edilmesi ile sona ermektedir. Tüzel kişiliği sona ermiş şirketin hak ehliyetinin ve bu kapsamda herhangi bir davada taraf ehliyetinin varlığı da bulunmamaktadır.

Taraf ehliyeti hususu kamu düzenini ilgilendirmekte olup hakim tarafınca re'sen göz önünde bulundurulmaktadır (Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 2015/6656 E. , 2015/15822 K Karar tarihi 08.06.2015 <https://legalbank.net/belge/y-12-hd-e-2015-6656-k-2015-15822-t-08-06-2015/2203929/> Erişim tarihi 28.02.2022)

Terkin edilen şirketin, haklara sahip olması, borçlu kılınması hukuken olanaklı olmadığı gibi, bunun sonucu olarak, şirket adına tüzel kişiliğin sona ermesinden önceki dönemlerle ilgili olsa dahi, hukuki işlem tesis edilememektedir. Tesis edilen işlemler hukuki sonuç doğurmamakta ve hukuki sonuç doğurmayan işlemlerin, herhangi bir kişinin menfaatini ihlal etmesinin de söz konusu olmamaktadır.

Sicilden terkin edilmesi nedeniyle tüzel kişiliği sona eren şirket adına ya da aleyhine icra takibi ya da dava başlatılabilmesi için, ihya davası açılarak şirketin ihyasına karar verilmesi gereklidir. İhya kararı neticesinde taraf teşkili sağlanmış olacağından şirket alacaklı ya da borçlu sıfatına sahip olabilecektir.

Uygulamada, ticaret sicilden terkin edilmiş bir şirketin ihya davası ile dava ya da icra takibine taraf teşkil edilmesinin bir faydası bulunmamaktadır. Zira HMK kapsamında taraf ehliyetini sağlamak ve şekli şartı yerine getirmek için ihya davasının uzun süre sonuçlanmasını beklemek, ihya davası için yargılama masrafı yapmanın yanı sıra hali hazırda açılmış olan icra takibinin ya da davanın sonuçlanması neticesinde terkin edilmiş şirketin malvarlığı bulunmadığı için ekonomik ya da maddi kazanç da elde edilememektedir. Bu sebep ile ihya davasının uygulamada, yargılama sürecini uzatmaktan ve şekli şartları yerine getirmekten başka bir amacı bulunmamaktadır. Kanun koyucunun ihya davası için daha pratik bir çözüm üretmesi kanaatindeyiz.

3.5. Ticaret Sicilin İlanı

3.5.1. Genel Olarak

Tescil edilmiş hükümler, TTK.m.35/2 ve TSY.m.41 hükümleri uyarınca aksine bir hüküm yok ise Ticaret Sicil Müdürlüğüne ilan olunmaktadır.

TTK.m.35/3; "...tescil edilen her hususun kanun ve yönetmelikte aksine hüküm olmadıkça ilan olunur..." hükmüne karşılık eTK.m.37/3; "...ilana tabi tescil ve kayıtlar kanun veya nizamnamede aksine bir hüküm bulunmadıkça aynen ilan olunur..." hükmü ile eTK uyarınca sadece ilana tabi hususların ilan edileceği yer almakta iken yeni TTK uyarınca, ticaret siciline tescil edilen her husus, kanunda veya yönetmelikte ilana gerek olmadığına ilişkin hüküm olmadığı sürece aynen ilan edilecektir (Bahtiyar, 2012, s. 277) denilerek değişikliğe gidilmiştir.

Tescil edilen hususlar, istemin bulunduğu yer ticaret çevresinde değil tüm ülke kapsamında hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Böylece aleniyet prensibi geniş ölçüde uygulanmaktadır (Çevik Orhan, 1977, s. 136).

Sicil ilanları Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yapılmaktadır. İlanlara elektronik ortamdan ya da fiziki olarak ulaşmak mümkündür.

Sicil ilanları Ticaret sicil müdürlüğüne ulaşmasından itibaren on gün içinde yayımlanmak zorundadır. MERSİS öncesine kadar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesine intikal eden fiziki ilanlar takip eden iş günü sonra yayımlanmakta iken MERSİS ortamındaki ilanlar ise iki saat içerisinde yayımlanmaktadır.

1991-2020 yıllarında "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi"ne intikal eden ilanlar 2 iş günü sonra yayımlanmıştır. 2020 senesi "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi" için dijital dönüşüm senesi olmuştur. Bu suretle, kağıt ortamında intikal eden ilanlar izleyen iş günü, 01.07.2020 tarihinden başlayarak MERSİS'te oluşturularak ticaret sicili müdürlükleri tarafından elektronik ortamda iletilmiş olan ilanlarsa 2 saat içinde yayımlanmıştır.

İlanlara yayımlandığında ticaret sicil gazetesinin internet sitesinden erişilebilmektedir, kaydedilebilmektedir, yazıcıdan çıktı alınabilmektedir ve ıslak imzalı ya da e-imzalı tasdikli suretleri temin edilebilmektedir.

MERSİS ile ticaret sicil kayıtlarının tek bir sistem üzerinde tutulması, ilanların da MERSİS üzerinden yapılması ilerleyen geliştirme süreçlerinde yer alması beklenmektedir.

Ticaret Sicil Gazetesi 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu madde 56 uyarınca Türkiye genelinde çıkarılmaktadır (Resmi Gazete, 2004).

Ticaret Sicil Gazetesi Yönetmeliği ise, gazetenin idaresi, gazetenin çıkarılmasına ilişkin esasların tespiti, yayım işlerini sevk ve idare etmekle görevli Komitenin çalışma usul ve esasları gibi hususlar düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 2004).

Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde yayınlanacak olan hususlar, Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi Müdürlüğü adresine posta ya da kargo ile gönderilmesinin yanı sıra e mail, faks ya da telgraf yolu ile gönderilebilmektedir. Ancak ticaret sicil gazetesinin internet sayfasında yer alan ilanların hazırlanması ve yayına gönderilmesine ilişkin açıklamalarda ilan metinlerinin faks ile gönderilmesi halinde işleme alınmayacağına ilişkin ibare mevcuttur (<https://www.ticaret Sicil.gov.tr/view/menu/goster.php?Guid=453380d6-d647-11e9-bb16-54213e5f8f01> Erişim tarihi 28.02.2022).

Bunun yanı sıra ilanlar ilgililer tarafından da elden teslim edilebilmektedir. Gönderilen ilanlar en geç 10 gün içerisinde yayımlanmalıdır (TTSG, 2021).

Ticaret sicil ilanlarının TTSG’de yayınlanması, tescil edilen hususların 3. Kişiler tarafından öğrenilmesini sağlamaktadır. Öğrenimi sağlanan bu hususlar 3. Kişiler üzerinde belirli etkiler doğurmaktadır. Bu etkiler pozitif ya da negatif olabilir (Özsungur, 2014, s. 149).

Çalışmamızın ilerleyen aşamalarında detaylı olarak yer verileceği üzere, ilanın pozitif etkisi; ilan edilmiş bir husus ile ilgili olarak üçüncü kişilerin bu hususu bilmediklerini ileri sürmeyecek olması olarak açıklayabiliriz.

Negatif etki ise; ilan edilmesi gereken hususların ilan edilmemesi halinde üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecek olmasıdır.

Bunun yanı sıra ilan ile, sicil kayıtlarının 3. Kişiler bakımından ne zaman hüküm ifade edeceği de önemlidir.

TTK.m.36/1 hükmü bu hususu düzenlemiştir. Sicil kayıtları nerede bulunurlarsa bulunsunlar, 3.kişiler hakkında tescilin TTSG’de yayınlandığı günü izleyen iş gününden itibaren, ilanının tamamı aynı nüshada yayınlanmamış ise son kısmının yayınlandığı günü izleyen iş gününden itibaren hukuki sonuçlarını doğuracaktır.

3.5.2. İlân Edilmesi Gereken Hususlar

TTK.m.35/3 kapsamında; “... Tescil edilen hususlar aksine bir hüküm bulunmadıkça ilan olunur...” denilmek suretiyle tescile zorunlu olan hususların ilan edilmesi genel bir hüküm ile düzenlenmiştir.

Hangi hususların ilan edilmesi gerektiğine ilişkin tek bir hüküm bulunmamakta birlikte TTK, TSY ve diğer kanunlarda özel hükümlerde tescil edilecek hususlar ayrı ayrı belirtilmiştir (Bilge, 1999, s. 265).

Ticaret siciline tescili zorunlu hususların ilan edilmesinin yanı sıra tescil zorunluluğu bulunmayan sadece ilanı gerektiren hususlar da TTSG’de yayınlanmaktadır. Bunlara örnek vermek gerekir isek, mahkemeler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından ticari işlerle ilgili olarak verilen ilanlardan söz edebiliriz.

Tescil ve ilan edileceği kanunda açıkça yer bulunan ilgili maddelere örnek vermek gerekir isek, TTK.m.11/3, 40/1-3, 107/2, 152, 154, 189/2, 194/3, 198, 215, 250, 259/1, 278/2, 283, 303, 307/1, 338/2, 353/5, 354/1, 356/4, 359/2, 373, 399/1, 419/2, 422/2, 454/3,455/1, 461/2, 473/1, 486/2, 532, 536/2, 537/2, 541,545,547/2, 548/1, 574/2, 587, 598/2, 629, 637, 1526/4 hükümlerini,

Sadece tescil edileceğine dair, TTK.m.40, 53/1, 179, 192/1, 450, 460/6, 471, 598, 1065/1 hükümlerini,

Sadece ilan edileceğine dair ise TTK.m.149,154, 157/2, 171/4, 174, 189, 414, 420, 428, 448, 474, 482, 483, 663, 664 hükümlerini sayabiliriz (Bahtiyar, 2013, s. 9-10).

Doktrindeki ağırlıklı görüş, TTK.m.35/3 hükmünün lafzi yorumlanması sonucu tescil edilen her hususun ilan da edilmesi yönündedir.

Çevik'e göre; kanunda sadece tescil ve ilan zorunluluğu getirilmiş olan kayıtların ilan edilmesi gerektiği, ilan edilmesi emredilmemiş kayıtların ilan edilmesinin ilgililere bir fayda getirmediği gibi maddi yönden zarara uğramalarına sebep olacağından bahisle ilanın gerekli olmadığıdır (Çevik Orhan, 1977, s. 137).

Karayalçın'a göre ise; ticaret siciline yapılan kaydın aleniyeti amaçlaması durumunda, söz konusu kayıt ilan da edilmelidir (Karayalçın, 1975, s. 16).

TTK ve TSY hükümleri kanaatimizce, tescilin ilan edilmesinin kural, ilan edilmemesinin ise istisna olduğunu yönündedir. Benzer yönde görüşler de mevcuttur (Arkan, 2015, s. 255; Bahtiyar, 2013, s. 10).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİNE TESCİL VE İLANIN HUKUKİ ETKİLERİ İLE HUKUKİ İŞLEMLERDEN KAYNAKLANAN SORUMLULUK

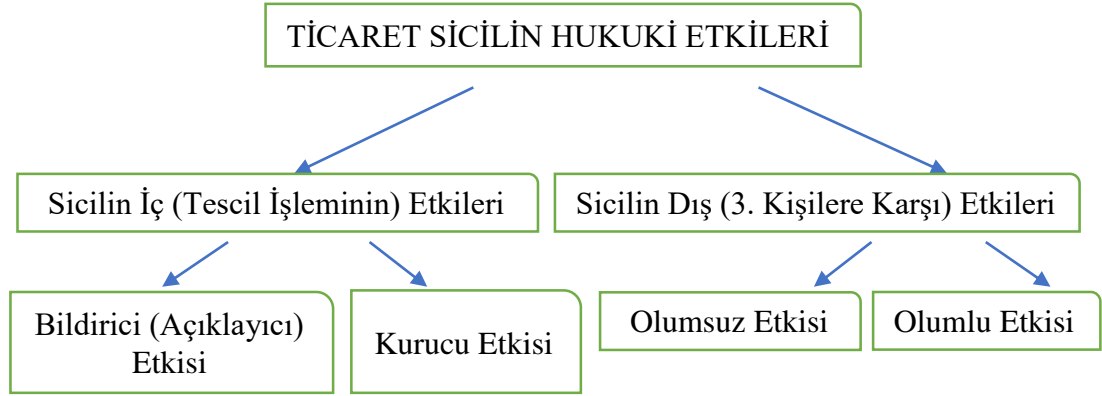
4.1. Genel Olarak

Ticaret sicil, niteliği itibari ile resmi sicillerden olması sebebi ile MK.m.7 uyarınca sicilde kayıtlı olan hususlar aksi ispat oluncaya kadar doğru sayılmaktadırlar. Sicile yapılan tescil ve ilan olguları ilgilileri ve menfaati olan üçüncü kişiler açısından oldukça önemli etkilere sahiptirler.

Doktrinde hukuki etkilere farklı isimler verilmiştir. Sicilin dış etkileri, iç etkileri iki ana başlık olmak üzere, iç etkileri, kurucu ve bildirici, dış etkileri de olumlu ve olumsuz olarak başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Bu konuda bir tablo oluşturacak olursak;

Şekil 4.1: Ticaret Sicilin Hukuki Etkileri

Erem'e göre bu ayrım sadece iki başlıkta toplanmış, "... sicile geçirilen kayıt sırf bir durumun varlığını gösterebilir, bu durumda buna sicilin bildirici etkisi, şayet hukuki bir sonucun doğumu bir olgunun tesciline bağlı ise buna da tescilin yapıcı (kurucu) etkisi..." denmiştir (Erem, 1967, s. 141).

Tescil ve ilanın 3. Kişilere etkisi TTK.m.36 ve TSY.m.30 hükümlerinde düzenlenmiştir. İlgili maddelerin gerekçelerinde ise tescil ve ilan niteliği kurucu ve bildirici nitelikte olduğu vurgulanmıştır.

4.2. Tescilin Hukuki Etkilerinin Gerçekleşme Anı

TTK.m.36/1 uyarınca, ticaret sicil kayıtlarının, 3. Kişiler için tescilin TTSG’de ilan edildiği, ilanın tamamı aynı nüshada yayınlanmamış ise son kısmının yayınlandığı günü izleyen iş gününden itibaren hukuki sonuçlarını doğurmaya başlayacaktır.

Bu hükümden yola çıkarak sicil kayıtlarının 3. kişilere karşı hüküm ifade edebilmesi için temel şart bu kayıtların ilan edilmesidir.

Yargı içtihatlarında da, tescil edilen hususun ilan edilmediği hallerde 3. Kişiler için etki göstermeyeceği hüküm altına alınmıştır. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 30.01.2013 tarihli, E.2012/21-734, K.2013/152; <https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2012-21-734-k-2013-152-t-30-01-2013/1283466/> Erişim Tarihi 20.10.2021).

Ancak TTK ve TSY’de bir hususun tescil ile birlikte ilan olmaksızın 3. Kişiler hakkında derhal sonuç doğuracağına ilişkin ve sürelerin işlemeye başlayacağına ilişkin özel hükümler de bulunmaktadır. (TTK.m.36/2)

Bu istisnai duruma ticaret şirketlerinin kuruluşunu örnek verebiliriz. TTK.m. 232, 355 ve 588 uyarınca, ticaret şirketlerinin tescil ile tüzel kişilik kazandıkları ve tescil anından itibaren etkilerini göstereceği hüküm altına alınmıştır.

4.3. Tescilin Hukuki Etki Çeşitleri

4.3.1. Tescilin İşleme İlişkin Hukuki Etkileri (İç Etki)

Ticaret sicil kayıtları, yapılan hukuki işleme etkisi bakımından açıklayıcı (bildirici) ve kurucu etki olarak sınıflandırılmıştır. İç etki hukuki bir durumun doğumu açısından önemli bir işlev sunmaktadır. Kanunda yapılan tescilin ne zaman bildirici ne zaman kurucu nitelikte olduğuna ilişkin genel bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak TTK kapsamında asıl olan tescilin bildirici özelliği olup, kanunda açıkça belirtilmesi halinde tescil kurucu nitelik taşımaktadır (Arkan, 2015, s. 255).

4.3.1.1. Bildirici (Açıklayıcı) Etki

Ticaret sicile yapılan tescil, hukuki ilişkiye etki etmez, önceden var olan mevcut hukuki ilişkiyi açıklamayı sağlıyorsa söz konusu tescil bildirici niteliktedir.

Ülgen'e göre açıklayıcı etki; "... ticaret siciline yapılan kayıtların açıklayıcı etkiye sahip olması, daha önce doğmuş bir hakkın mevcut olduğunu veya daha önce değişikliğe uğrayan bir hakkın değişikliğini ya da ortadan kalkmış olan bir hakkın sona erdiğinin gösterilmesi..." demektir (Ülgen, 2005, s.145).

Diğer bir bakış açısı ile de, aleniyeti sağlamak amacıyla yapılan açıklayıcı nitelikteki kayıtların 3. Kişiler tarafından bilinmesi için aynı zamanda ilan de edilmesi gerekmektedir (Yıldırım, 2014, s. 38). Dolayısı ile tescil işleminin ilan edilmesi açıklayıcı etkinin önemli bir işlevidir.

Açıklayıcı etkiyi örnekle anlatmak gerekir ise;

TTK.m.12/1 uyarınca bir ticari işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten kişi tacirdir. Bu kişinin tacir olması için herhangi bir tescile ya da ilana gerek bulunmamaktadır.

TTK.m.18/1 hükmü ise der ki, her tacir bir ticaret unvanı seçmek ve ticari işletmesini ticaret siciline tescil ettirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülük sicil işleminin sadece açıklayıcı etkisidir. Zira, tescil ettirilmemiş bir ticari işletmenin sahibi tacir sıfatını kaybetmeyecektir çünkü tacir sıfatını sicile kayıttan önce kazanmıştır. Tacir sıfatının kaybedilmesi halinde de kişinin ticaret sicilindeki kaydı devam edebilir. Bu durumda ticaret sicilindeki kaydın silinmesi açıklayıcı niteliktedir (Karayalçın, 1975, s. 7).

Diğer bir önemli örnek ise; tacir, ticari temsilciyi atarken ticaret siciline bu kişiyi tescil ettirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülük açıklayıcı niteliğe sahiptir. Zira atanmış olan kişinin ticari temsilci sıfatını kazanması için tescil şart değildir. 3. Kişilere karşı ileri sürülebilmesi açısından temsilcinin tescili gereklidir (Battal, 1997, s. 90).

Sonuç olarak, sicile yapılan kayıt 3. Kişileri bilgilendirmek amacı ile yapılmakta ve ilandan itibaren ilgililer ve 3. Kişiler hakkında etki göstermeye başlamaktadır.

Ticaret sicile yapılan tesciller genelde bildirici etkiye haiz olup, istisnai olarak kurucu etkiye sahiptir.

4.3.1.2. Kurucu Etki

Kurucu etki, bir hakkın ya da hukuki bir sonucun doğmasının sicile tesciline bağlı olmasıdır (Arkan, 2015, s. 256). Böylece sicile kaydı gereken hususlar sicile kayıt edilmedikçe hukuken geçerliliği bulunmamaktadır.

Kurucu etki, ticaret sicilde istisnai bir durum olup kanunda hangi iş ve işlemlerin kurucu etkiye sahip olduğu açıkça belirtilmiştir.

Bu istisnai durumları inceleyecek olursak ilk sırada ticaret şirketlerin tescilini görebiliriz. TTK kapsamında sayılan ticaret şirketleri (kollektif , komandit, anonim, limited ve kooperatif) tüzel kişilik kazanabilmeleri için ticaret sicile tescili zorunludur (Pulaşlı, 2013, s. 46-47).

TTK kapsamında şirket tescilin kurucu etkisi, 215, 354 ve 588. Maddelerinde düzenlenmiştir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından 01.04.2009 tarihli 27187 sayılı resmi gazetede yayımlanan; Ticaret Şirketlerinin Tüzel Kişiliği Bulunmayan Bir Ortaklık Yapısı İle İşlettikleri Ticari İşletmelerin Ticaret Sicillerine Tescili Hakkında 2009/2 sayılı Tebliğ uyarınca; Tüzel kişiliği haiz ticaret şirketlerinin müştereken belli bir amacı gerçekleştirmek ve kâr elde etmek için kurdukları ve müştereken yönettikleri tüzel kişiliği bulunmayan ortaklıklar aracılığıyla işletilen ticarî işletmeler talep edilmesi hâlinde ticaret siciline tescil edilebilmektedir. Tüzel kişiliği bulunmayan ortaklıklardan kasıt adi şirketlerdir.

Burada dikkat çeken husus şudur; adi şirketin tüzel kişiliği haiz olmadığı için, tacir sıfatını taşıyan ortaklar tarafından ayrı ayrı bu ticari işletmenin tescil edilmesi gerektiğidir (Yongalık, 2009, s. 77).

İstisnai durumlardan bir başkası ise, ticaret unvanı ve işletme adıdır. TTK.m.40 uyarınca tacir, seçtiği ticaret unvanını tescil ve ilan ettirmelidir. TTK.m.53 uyarınca ise tacir işletme adını tescil ettirmek zorundadır. Kanunun koyucunun bu düzenlemeleri karşısında ticaret unvanı ve işletme adı tescil ettirilmese bile kullanılabilmekte ve hukuken mevcudiyeti bulunmaktadır.

Tescilin ticaret unvanı ve işletme adı üzerindeki etkisi bir anlamda koruyuculuk özelliği taşımaktadır. Koruyuculuk TTK.m.52 hükmü uyarınca haksız rekabet kuralları kapsamında düşünülmektedir. Ticaret unvanının ve işletme adının ticaret sicile tescil edilmesi ile yapılan bu tescil kurucu etki doğurmakta ve haksız rekabet hükümlerine karşı da koruyucu nitelik kazandırmaktadır (Bilge vd., 2019, s. 808).

Diğer bir istisnai durum ise şirketlerin birleşmesi, bölünmesi ve tür değiştirmesidir. TTK. m.153/1 hükmü uyarınca şirketler tarafından düzenlenen birleşme sözleşmesinin genel kurullar tarafından onaylanmasının akabinde ticaret sicile tescil ile geçerlilik kazanacağı hükme bağlanmıştır. Bu hüküm uyarınca, devrolunan şirket birleşme kararını tescil ettirecek olup, ayrıca devrolunması sebebi ile ticaret sicilden terkin için bir başvuruya da gerek bulunmamaktadır. Ticaret sicil müdürü resen devrolunan şirketin kaydını silecektir.

TTK. m.179/4 hükmü uyarınca şirketler tarafından düzenlenen bölünme sözleşmesinin genel kurullar tarafından onaylanmasının akabinde ticaret sicile tescil ile geçerlilik kazanacağı hükme bağlanmıştır. Burada önem arz eden başka bir husus ise kısmi bölünme söz konusu olması halinde devrolan şirketin esas sözleşme değişikliğinin de ayrıca ticaret sicile tescil edilmesi gerektiğidir (Yıldırım, 2014, s. 45).

TTK. m.189/2 hükmü uyarınca şirketler tarafından düzenlenen tür değiştirme planının genel kurul tarafından onaylanmasının akabinde ticaret sicile tescil ile geçerlilik kazanacağı hükme bağlanmıştır. Bu hükümde kanun koyucu diğer hükümlerden farklı olarak tescil kararının TTSG'de ilan edilmesi gerektiğini de belirtmiştir.

TTK. m.356 hükmü uyarınca şirketin tescilinden itibaren iki yıl içerisinde bir işletme ve aynın, sermayenin onda birini aşan bir bedel karşılığında devralınması veya kiralanmasına ilişkin sözleşmeler genel kurulca onaylanır ve ticaret sicile tescil edilir. Ticari işletmenin devri TTK.m.11/ 3 uyarınca bir taahhüt işlemi niteliğindedir. TTK.m.356 hükmünde öngörülen tescil ise kurucu nitelikte olduğunu belirtmektedir (Demir, 2013, s. 114).

Diğer bir istisnai durum ise anonim şirketlerin esas sözleşme değişiklikleri, sermaye artırımını ve azaltılmasına ilişkin genel kurul kararlarının ticaret sicile tescili de kurucu etki yaratmasıdır. TTK.m.455 hükmünde yer alan düzenlemeye göre; esas sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararı, yönetim kurulu tarafından şirket merkezinin ve şubelerinin bulunduğu yer ticaret sicil müdürlüğünde tescil edilmektedir. Bunun yanı sıra ilan edilmesi gereken hususlar var ise ilan edilir. Madde hükmü açıkça, değiştirme kararının üçüncü kişilere karşı tescilden önce hüküm ifade etmediğine yer vermiştir.

Pulaşlı, esas sözleşme değişikliğinin ilan zorunluluğu olmadığı ve bu sebeple tescilin kurucu etkisinin değil açıklayıcı etkisinin olduğunu savunmaktadır (Pulaşlı, 2006, s. 80). Karşılaştırmalı hukukta yapmış olduğu incelemeler neticesinde ise İsviçre hukukunda esas sözleşme değişikliğinin ilan zorunluluğu bulunmadığını ileri sürmüştür (Pulaşlı, 2006, s. 79).

Kurucu etkiyi yaratan son istisnai tescil ise, ticari işletme rehininin kurulmasıdır. Ticari işletme rehini, ticari işletmeye ya da esnafa ait taşınır malların ticaret siciline ya da esnaf ve sanatkarlar siciline yapılan tescil ile alacaklıya teslim edilmeksizin rehin edilebilmesidir. 1448 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu (TİRK) 28/7/1971 tarihli 13909 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Rehin hakkının sicile tescilinin amacı, üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi, rehinli alacaklıların öncelik sıralamasının tespiti ile taşınır malın devrinin tescil ile geçerlilik kazanmasıdır.

TİRK.m.5/1 hükmü uyarınca; Rehin hakkı ticari işletme sahibinin veya kredi müessesesinin veya alacaklının yazılı talebi üzerine ticari işletmenin kayıtlı bulunduğu Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Siciline tescil ile doğmaktadır. Kanun koyucu ilan şartı aramamaktadır. Ancak tescil işlemi ile rehin kurulacağını ifade etmesi karşısında bu tescil işleminin kurucu nitelikte olduğunu söyleyebiliriz. Noter tarafından düzenleme şeklinde hazırlanan ticari işletme rehni sözleşmesi ticaret siciline ya da esnaf ve sanatkar siciline kayıt edilmediği sürece rehin kurulmuş sayılmamaktadır.

Rehin sözleşmesinde yapılan değişiklikler, rehinli taşınırın devri ya da boşalan dereceye ilerleme sözleşmeleri de sicile tescil edilmesi gereken hususlardır.

Bu durumların varlığı halinde rehin veren ile rehinli varlığı devir alan ya da sözleşme tarafların birlikte tescil talebinde bulunması gerekmektedir (Gürpınar, 2017, s. 78-79).

TİRK.m.5/2 uyarınca, tescilin rehin sözleşmesinin düzenlenmesinden itibaren 10 gün içerisinde yapılması gerektiği hükmü yer almaktadır. Doktrinde 10 günlük sürenin geçirilmesi hallerine ilişkin farklı görüşler mevcuttur.

Bir görüşe; tescil için öngörülen 10 günlük sürenin geçirilmesinden sonra da tescil yapılabileceği ve geçerlilik kazanabileceğine ilişkindir (Arkan, 2015, s. 52; Bilgili ve Demirkapı, 2013, s. 44;).

Diğer bir görüş ise; 10 günlük sürenin geçirilmesi halinde, tescil talep edilemeyeceğine ilişkindir (Ayhan, Özdamar ve Çağlar 2019, s. 44; Bozer ve Göle, 2015, s. 24).

Yargıtay'ın bu konudaki görüşü ise; "...Ticari işletme rehni, rehin sözleşmesinin yapılmasından itibaren 10 gün içinde Ticaret Siciline tescil edilmezse geçersiz olur..." (Yargıtay 19. H.D., E. 2003/5837, K.2003/8884, 26.09.2003 tarihli kararı <https://legalbank.net/belge/y-19-hd-e-2003-5837-k-2003-8884-t-26-09-2003-iflas-karari/225413/> Erişim Tarihi 13.11.2021).

4.3.2. Tescilin Üçüncü Kişilere İlişkin Hukuki Etkileri (Dış Etki)

Ticaret siciline tescilin üçüncü kişilere etkisi TTK.m.36 hükmünde "Tescil ve ilanın üçüncü kişilere etkisi" başlığı altında düzenlenmiştir.

Kanun koyucu ticaret sicile tescilin üçüncü kişiler üzerindeki etkilerini dört maddede düzenlenmiştir. Tescil işleminin üçüncü kişiler üzerinde ne zaman ve nerede hüküm edeceğinin yanı sıra hukuki bir sonuç doğurup doğurmadığını düzenleyen olumlu ve olumsuz etkilerini ayrıntılı olarak düzenlemiştir (Güneş, 2020, s. 49).

4.3.2.1. Yer Bakımından Etki

TTK.m.36/1 uyarınca, ticaret sicil kayıtları nerede bulunursa bulunsunlar üçüncü kişiler hakkında, kaydın TTSG'de ilan edildiği günü izleyen iş gününden itibaren hukuki sonuçlarını doğurmaktadır. Madde hükmünden de anlaşıldığı üzere sicil kayıtları tüm ülke kapsamında geçerli olacaktır.

Doktrinde, sicil kayıtlarının ilan edildiği TTSG ülkenin her yerine aynı anda ulaşmaması sebebi ile ilgili madde hükmü eleştiri konusu olmuştur (Poroy ve Yasaman, 2004, s. 216).

Ancak günümüzde MERSİS'in kullanımının yaygınlaşması, sicil kayıtlarının elektronik ortamda herkes tarafından incelenmeye açık olması ile aleniyet sağlanmış olup bu eleştirinin de geçerliliği kalmamıştır.

Nitekim "...6102 sayılı TTK'nun 36. maddesinin 1. bendi uyarınca, ticaret sicil kayıtları, üçüncü kişiler hakkında gazete ile ilan yapıldığı günü izleyen iş gününde hukuki sonuçlarını doğurur..." denilmek suretiyle Yargıtay'ın da görüşü bu yöndedir. (Yargıtay 12. H. D. E.2016/25640, K.2017/16436, 28.12.2017 tarihli kararı, <https://legalbank.net/belge/y-12-hd-e-2016-25640-k-2017-16436-t-28-12-2017/3023049/> Erişim Tarihi 14.11.2021).

4.3.2.2. Zaman Bakımından Etki

Kanun koyucu tescilin üçüncü kişiler bakımından gazete ile ilan yapıldığı günü izleyen iş gününde hukuki sonuçlarını doğuracağını hüküm altına almış ise de TTKm.36/2 uyarınca da, tescil ile beraber derhâl üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağına veya sürelerin derhâl işleyeceğine ilişkin özel hükümleri saklı tutmuştur. Burada önemli olan husus tescilin ilan edilmeyeceğinin açıkça belirtilmesi gerektiğidir. Çünkü 6102 sayılı kanun uyarınca tescil edilen tüm hususlar aksine bir düzenleme yok ise ilan olunmalıdır. İlan edilmeyecek hususlara örnek vermek gerekir ise, TSY.m.41/2 kimlik numaralarının ilan edilemeyeceği, TSY.m.78/3 şarta bağlı sermaye artırımına ilişkin şirket sözleşmesi değişikliğini gösterebiliriz.

Tescil; üçüncü kişiler hakkında, tescilin ilan edildiği günü izleyen iş günü, ilan tamamı aynı nüshada yayımlanmamış ise, son kısmının yayımlandığı günü izleyen iş gününden itibaren hukuki sonuçlarını doğurur.

İlanlar TTSG'de yapılmakta olup sicil kayıtlarının üçüncü kişiler tarafından hüküm ifade etmesi için, üçüncü kişilerce TTSG'nin düzenli takip edilmesi gerekliliği yükümlülük olarak yorumlanmakta olup, bunun hayatın olağan akışına aykırı olduğuna ilişkin görüşler mevcuttur (Battal, 1997, s. 87).

Oysa ki Yargıtay'ın bu yöndeki görüşü ticaret sicili kayıtlarının üçüncü kişiler hakkında gazeteyle ilan edildiği günü takip eden iş gününden itibaren hüküm ifade edeceğine ilişkindir (Yargıtay 12. H. D. , E.2012/4389, K.2012/20236, 12.06.2012 tarihli kararı, <https://legalbank.net/belge/y-12-hd-e-2012-4389-k-2012-20236-t-12-06-2012/1294293/> Erişim Tarihi 15.11.2021).

Yargıtay'ın burada önemli değindiği husus, ilanının üçüncü kişiler hakkında hüküm doğurmasına etkisidir. Yine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bu ayrımın üzerinde durduğu önemli bir karara imza attığını görebiliriz. Yargıtay H.G.K. , E. 2012/21-734, K. 2013/152, 30.01.2013 tarihli kararı uyarınca; "...TTK 38 ve 39 ile, sicil kayıtlarına güvenerek tacirle hukuki işlemlere girişecek üçüncü kişilerin korunması amaçlanmıştır. Tacir ile üçüncü kişi arasında hukuki işlem yapılması söz konusu olmayan hallerde, örneğin vergi hukuku ile ilgili konularda, TTK 38 ve 39'a dayanılması mümkün değildir. Öte yandan, limited şirket pay devrinin geçerli olabilmesi için TTK 520.maddesine göre, limited şirket pay devrinin yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce tasdik edilmesinden sonra, pay devrinin limited şirkete bildirilerek, ana sözleşmede aksine hüküm yoksa ortakların en az dörtte üçünün devre muvafakat etmesi ve bunların esas sermayenin dörtte üçüne sahip olması, ayrıca devrin pay defterine kaydedilmesi gerekir. Bu devrin ticaret siciline tescili ise, pay devrinin gerçekleşmesi için zorunlu bir şekil şartı değildir. Ancak, şirket temsilcisi veya ortağının kamu alacaklarına karşı sorumluluğu ilan edilmemesinin sonuçlarına bağlanamaz, zira kamu kurumu 6762 sayılı Kanununun 38 ve 39.maddeleri anlamında üçüncü kişi olmadığı gibi, tescil edilmemeye dayanılabilmesi için yetkisiz temsilcinin şirket adına işlem yapması zorunluluğu bulunmaktadır. Somut uyuşmazlıkta, davacının dava dışı şirketteki temsil yetkisinin sona ermesi ve yerine yeni temsilci atanmasının sicil gazetesinde ilanının, işlemin hukuken varlık kazanmasına değil, bu hususun üçüncü kişilere açıklanması amacına yönelik olduğu, dolayısıyla inşai değil bildirici bir işlem olduğu açıktır. Davacının şirketi temsil yetkisi, 1994 yılında sona ermiş olup kurum tarafından talep edilen alacak, davacının kendisinin fiilen gerçekleştirdiği bir hukuki işlemde kaynaklanmadığı gibi kendisinin sorumlu olduğu dönemde ödenmesi gerektiği halde ödenmeyen bir prim borcu da değildir. Görüldüğü üzere, Kurum tarafından talep edilen alacağın oluşmasına temsil yetkisi sona erdiği

halde davacının yapmış olduğu bir hukuki işlem neden olmadığı gibi, davalı Kurum, temsil yetkisi sona eren davacı ile dava dışı şirket yönünden 6762 sayılı Kanunun 38 ve 39.maddeleri anlamında üçüncü kişi de değildir. Temsil yetkisinin sona erdiğinin ticaret sicil gazetesinde ilanı iyiniyetli üçüncü kişileri korumaya yönelik olup, davacı temsil yetkisi sona erdikten sonra şirketi borç altına sokacak hukuki bir işlem yapılmadığından, davacının kendisinden sonra şirket adına yetkili temsilcilerin ödemesi gereken bir borçtan dolayı şahsi sorumluluğu bulunmamaktadır...” (<https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2012-21-734-k-2013-152-t-30-012013/1283466/> Erişim Tarihi 15.11.2021).

4.3.2.3. Olumlu Etki

TTK.m.36/3 te düzenlenen tescilin olumlu etkisi “...Üçüncü kişilerin, kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenmez...” denilmek suretiyle ilgililer lehine sicilin doğurduğu etkiden bahsedilmiştir.

Sicilin olumlu etkisinin gerçekleşebilmesi için; sicile kayıt edilmesi gereken bir husus bulunmalı, sicile tescil ve ilan yapılmış olmalı, tescil edilen husus ile ilan gerçeğe uygun olmalıdır.

Olumlu etkiye örnek vermek gerekir isek, T.B.K. m. 550 kapsamında ticari temsilci tayin edilirken temsil yetkisi sicile tescil edilmese dahi, temsil yetkisi geri alındığında bu hususun sicile tescil edilmesi zorunludur. Böylece üçüncü kişilerin temsilci ile yaptıkları işlemler temsil yetkisi veren ilgiliyi bağlamayacaktır.

Ticaret sicile tescilin olumlu ve olumsuz etkisi düzenlenirken, tescili yaptıran ilgililer ile üçüncü kişiler arasında menfaat dengesi kurulmaya çalışılmıştır (Bilge, 1999, s. 166).

Tescil edilmiş ve ilan edilmiş bir hususun bilinme yükümlülüğü üçüncü kişiler üzerine bırakılmış iken tescil ve ilan yükümlülüğünü yerine getiren şahsın da çıkarları böylece korunmaktadır (Yılmaz, 2011, s. 67).

Doktrinde üçüncü kişilere ilan edilen sicil kayıtlarını bilme yükümlülüğü tartışmalara yol açmıştır.

Bir görüşe göre, üçüncü kişilerin kendilerinden kaynaklanmayan sebeplerden dolayı sicil gazetesine ulaşamamaları hallerinin yükümlülüklerini yerine getirmemesi olarak düşünülmemesi gerektiğidir (Arslanlı, 1960, s. 163; Bilge, 1999, s. 177; Karayalçın, 1975, s. 15-16).

Diğer görüş ise, MERSİS ile birlikte elektronik sicil bankasının oluşturulması ve TTSG'nin internet üzerinden yayımlanmaya başlaması ile tescili yapılan ilanlara ulaşılmasının güçlüğü ortadan kalması sonucu üçüncü kişilerin kolaylıkla sicil kayıtlarından haberdar olabilecekleridir (Develi, 2013, s. 88).

Teknolojinin ilerlemesi karşısında gerek MERSİS projesi gerekse TTSG'nin internet üzerinden ücretsiz olarak kullanıcılara açılması sonucunda üçüncü kişilerin ilanlara kolaylıkla ulaşabilirliği karşısında ilk görüşün geçerliliğini yitirdiği kanaatindeyiz.

Kanun koyucu, TTK.m.1524 hükmünde; denetime tabi olan sermaye şirketleri, kuruluşlarının ticaret siciline tescili tarihinden itibaren üç ay içinde bir internet sitesi açmak ve bu sitenin belirli bir bölümünü şirketçe kanunen yapılması gereken ilanların yayımlanmasına özgülemek zorundadır. İnternet sitesinde yayımlanacak içerikler, bu Kanunda belli bir süre belirtilmiş ise bu süre içinde, belirtilmemiş ise içeriğin dayandığı işlemin veya olgunun gerçekleştiği tarihten, tescil veya ilana bağlandığı durumlarda ise tescil veya ilanın yapıldığı tarihten itibaren en geç beş gün içinde, şirketin kuruluşundan internet sitesi açılmaya kadar geçen sürede yayımlanması gereken içerikler de bu sitenin açıldığı tarihte siteye konulur demek suretiyle yönlendirilmiş mesajın üçüncü kişi tarafından biliniyor anlamına gelmeyeceği ancak bu yönlendirilmiş mesajda yer alan ilana dayanarak işlem yapan üçüncü kişi açısından hukuki sonuç doğuracağı ifade edilmiştir.

Doktrinde, şirketlerin internet sitelerinden yapılan ilanların üçüncü kişiler üzerindeki etkisinin olup olmadığı tartışılmış olup bir görüşe göre, tescil ve ilan zorunluluğu bulunup da yerine getirilmeyen hususların şirket internet sitesinde yayımlanması halinde üçüncü kişilerin TTK.m.36/4 kapsamında söz konusu hususu bildiklerini veya bilmeleri gerektiğini ileri sürülmüştür. (Demirel, 2016, s. 257; Ulusoy, 2007, s. 82).

Diğer bir görüş ise, şirketlerin internet sayfalarında yapmaları gereken ilanların TTK.m.36 kapsamında ilan niteliğini taşımadıkları ileri sürülmektedir (Akdağ Güney, 2011, s. 83).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından da bu konuda görüş birliğine varılarak, "...yasada, üçüncü kişilerle kayıt ilgililerinin çıkarları; mevcut hususun rizikosunu tescil ve ilandan önce tacire, tescil ve ilandan sonra ise üçüncü kişiye yüklemek suretiyle, düzenlenmiştir. Şu durumda, ilke olarak üçüncü kişilerin, ticaret siciline tescil ve sicil gazetesinde ilan edilmiş bir hususu bilmediklerini iddia ve ispat yoluna gidemeyecekleri açıktır. Sübjektif nedenlerle sicilin olumlu etkisinin giderilebilmesi, diğer bir ifadeyle bilememe durumuna mazeretler bulunması, kuşkusuz ilgililer için oluşturulmak istenen hukuki güvenliği yok eder..." diyerek öğrenme yükümlülüğünü üçüncü kişiye bırakarak, tescil ve ilan yükümlülüğünde bulunan ilgilinin çıkarlarının korunması gerektiği kanaatindedir (Yargıtay H.G.K. E.2010/323,K. 2010/458 06.10.2010 tarihli kararı, <https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2010-323-k-2010-458-t-06-10-2010/2342457/> Erişim Tarihi 15.11.2021).

Sicilin olumlu etkisinin elbette istisnaları da bulunmaktadır. Bu istisnalara örnek olarak, TTK. m.354 hükmüne değinebiliriz. Madde hükmünce, anonim şirket esas sözleşmesinin tamamı ticaret sicile tescil ve TTSG'de ilan olunmaktadır. Ancak kanun maddesinde sayılan; esas sözleşmenin tarihi, şirketin ticaret unvanı ve merkezi, şirketin, varsa süresi, şirketin sermayesi, ödenmesinin şekil ve şartları ile payların itibarî değerleri, varsa imtiyazlar, pay senetlerinin türleri, hamiline veya nama yazılı oldukları, şirketin nasıl temsil olunacağı, yönetim kurulu üyeleriyle şirketi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları, unvanları, yerleşme yerleri ve vatandaşlıkları ve şirketin yapacağı ilanların şekli; esas sözleşmede buna ilişkin hüküm bulunduğu takdirde, yönetim kurulu kararlarının pay sahiplerine nasıl bildirileceği dışındaki hususlarda TTK m. 36/1 hükümleri uygulanmayacaktır.

4.3.2.4. Olumsuz Etki

TTK.m.36/4 hükmünde düzenlenen tescilin olumsuz etkisi üçüncü kişilerin tescil edilmemiş hususlara vakıf olmadıkları karinesidir. Ancak bu bir karine olduğu için aksinin ispatı her zaman mümkündür (Özdemir, 2011, s. 4338).

Kanun koyucu, tescili zorunlu olduğu halde tescil edilmemiş ve ilanı da gereken bir hususun ilan olmadığı ancak üçüncü kişilerin bunu bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edildiği hallerde üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir olduğuna hükmetmiştir.

Bu düzenlemenin TMK.m.2 uyarınca bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasının hukuk düzeni tarafından korunmayacağı kuralının ticaret sicilindeki yansması olduğuna dair görüşler mevcuttur. (Develi, 2013, s. 96).

Battal bu konuda, M.K. m.2 gereğince koruma, ticaret sicil kayıtlarına uymayan fiili duruma güvenin lehine olduğu, tescil ile yetinen fiili durumun oluşmasına sebep olmuş, katkıda bulunmuş ya da engel olmamış ise M.Km.2/2 hükmü ile karşılaşarak eTTK m.39/1'e dayanma hakkının elinden alınması kanaatindedir. (Battal, 1997, s. 99).

Sicilin olumsuz etkilerinden söz edebilmek için, sicile kayıt edilebilir bir husus olmalı, tescil ve ilan yapılmamış olmalı ve sicil kaydı bildirici (açıklayıcı) nitelikte olmalıdır.

Olumsuz etkinin söz konusu olduğu durumlara örnek vermek gerekir isek; TTK.m.259 kapsamında kolektif şirketlerde ortakların şirketlerden ayrılması hususu üçüncü kişilere karşı sadece tescil ve ilan edilerek ileri sürülebilmektedir.

Bunun dışında ticari temsil yetkisinin sınırlandırılması ya da sona ermesi hallerinde, sadece sicile tescil ve ilan yapıldığı durumlarda üçüncü kişiler bakımından hüküm ve sonuç doğurmaktadır.

Kırca'ya göre; ticari temsilcinin, temsil yetkisini aşarak işlem yapması halinde, temsil olunan şirketin zarara uğramış olması aranmalıdır. Şirketin zarara uğramaması hallerinde ancak M.K.m.2 hükümleri uygulanabilir olmalıdır. Üçünü kişinin iyi niyeti açısından ise, M.K.m.3/2 uyarınca iç ilişkide getirilen ve tescili caiz olmayan sınırlandırmanın üçüncü kişi tarafından bilinmesi onun iyi niyetini sona erdir. Ancak üçüncü kişi temsilcinin kanunda belirtilen kapsamında bir yetkinin varlığından hareket eder, yapılan sınırlandırmalardan haberdar olmaması halinde araştırma yükümlülüğü yüklenmemeli ve iyi niyetli kabul edilmelidir (Kırca, 1994, s. 155).

Sicilin olumsuz etkisi hukuki görünüş açısından da bir olgunun mevcut olmadığı yönündeki sicil kaydına üçüncü kişinin güvenini korumaktadır (Ülgen vd., 2019, s. 363).

Bu açıdan bakıldığında üçüncü kişinin mevcut olmayan durumdan hareket ederek karar alması hususunda iyi niyetli olmasının yeterli olduğu aranmaktadır.

Yargıtay'ın görüşü de bu yönde olup, Yargıtay 12. H.D. E.2015/22661, K.2016/349 12.01.2016 tarihli ilamı uyarınca, "...ticaret sicil kayıtlarının, sadece üçüncü kişiler hakkında ilandan sonra hukuki sonuçlarını doğuracağı kabul edilmiştir. Borçlu şirketin sorumluluğu açısından ise, yönetim kurulu karar tarihinin esas alınması gerekmektedir..." (<https://legalbank.net/belge/y-12-hd-e-2015-22661-k-2016-349-t-12-01-2016-sirket-temsilcisinin-sirket-adina-duzenledigi-senetten-/2403428/> Erişim Tarihi 15.11.2021), denilmek suretiyle üçüncü kişilerin iyi niyetli iş ve işlemleri korunmuştur.

eTTK döneminde tescili zorunlu olduğu halde tescil edilmemiş, ya da tescil edilmiş ancak ilan edilmemiş bir hususun üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için üçüncü kişilerin bunu bildiklerinin ispat edilmesi gerekir iken, TTK'da bilmeleri gerektiğinin ispatlanması yeterli görülmüştür (Kaplan, 2015, s. 131).

Doktrinde bu değişikliğin üçüncü kişilerin yükümlülüklerini arttırdığını ve tescilin olumsuz etkisinin daraltıldığı görüşü hakimdir (Kaya, 2008, s. 90; Kayar, 2015, s. 366).

Üçüncü kişilerin bilmeleri gerektiğine ilişkin örnek vermek gerekir ise, anonim şirkette yönetim kurulu üyesi olan ortak, yönetim kurulu toplantısına katılmamış olsa bile alınan kararlar hakkında bilgi sahibi olması gerektiğinden, toplantıda alınan kararlardan haberdar olmadığını ileri süremez (Karaege, 2020, s. 471).

Uygulamada sıklıkla karşılaşılan diğer bir örnek ise; azledildiğini bildiği ancak azledilen temsilci aracılığı ile temsil olunan şirket adına sözleşme yapan kişi azlin tescil ve ilan edilmediğini ileri sürerek sözleşmenin geçerliliğini iddia edemeyeceğine ilişkindir.

Sonuç olarak; tescil ve ilan yaptırmakla yükümlü olan tacir, bu yükümlülüğünü yerine getirmediği takdirde ilgili hususu üçüncü kişilere ileri sürebilmesi için üçüncü kişinin olumlu bilgisini ya da bilmesi gerektiğini ispat etmelidir (Yasaman, 2011, s. 10).

4.3.3. Görünüşe Güven İlkesi

Hukuki görünüş, belirli bir olgunun dışa karşı açığa vurduğu öyle bir görünüşdür ki bu gerçekte mevcut olmayan bir hukuki duruma işaret etmesidir (Ülgen vd., 2019, s. 363).

Görünüşe güven ilkesi, görünüşe güven teorisinin bir görünümü olup, görünüşe güven teorisi ise, gerçekte hukuka uygun olmamasına rağmen oluşturulan dış görünüşün korunmasının haklılık kazandığı hallerde bu dış görünüşün korunmasını esas almaktadır (Battal, 1997, s. 95).

Hukuki görünüşe güven ilkesi de, hukuki bir sebebi bulunmayan veya geçerli olmayan bir kayda dayanarak hak iktisap eden üçüncü kişilerin bu iktisaplarının korunduğu hallerdir (Arkan, 2015, s. 258; Yılmaz, 2011, s. 69).

Görünüşe güven ilkesinin temel kaynağı, AET'in 09.03.1968 tarihli 68/151/EEC sayılı şirketler hukuka ilişkin birinci direktifinin 3/6'ncı maddesi gereği olarak düzenlenmiştir.

...Member States shall take the necessary measures to avoid any discrepancy between what is disclosed in accordance with paragraph 4 and what appears in the register or file.

However, in cases of discrepancy, the text disclosed in accordance with paragraph 4 may not be relied on as against third parties; such third parties may nevertheless rely thereon, unless the company proves that they had knowledge of the texts deposited in the file or entered in the register..." (Lexparency, 2021).

Türkçe olarak tercüme etmek gerekir ise, Üye Devletler, 4. paragraf uyarınca açıklananlar ile kayıt veya dosyada görünenler arasında herhangi bir tutarsızlığı önlemek için gerekli önlemleri alacaklardır. Ancak, uyumsuzluk halinde, 4.

fıkra uyarınca açıklanan metne üçüncü şahıslar aleyhine dayandırılmaz; Şirket, dosyaya yerleştirilen veya sicile kaydedilen metinler hakkında bilgisi olduğunu kanıtlamadıkça, bu tür üçüncü şahıslar yine de bunlara güvenebilir olarak açıklayabiliriz.

2009 yılında bu direktif yürürlükten kaldırılmış, 16.09.2009 tarih ve 2009/101/EC sayılı direktifin 3/7'nci maddesi ile yeniden yürürlüğe alınmıştır.

“...Member States shall provide for appropriate penalties at least in the case of:

- (a) failure to disclose accounting documents as required by Article 2(f);
 - (b) omission from commercial documents or from any company website of the compulsory particulars provided for in Article 5...”
- (Betterregulation, 2021).

Türkçe olarak tercüme etmek gerekir ise

“...Üye Devletler, paragraf 5'e uygun olarak açıklanan husus ile kayıt veya dosyada görünenler arasında herhangi bir tutarsızlığı önlemek için gerekli önlemleri alacaklardır. Herhangi bir farklılık halinde 5. Paragrafa göre açıklanan metin üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Ancak üçüncü kişiler açıklanan metne dayanabilirler meğerki şirket üçüncü kişilerin dosyada bulunan belgelerde yer alan veya sicile tescil edilen metni bildiklerini ispat etsin...” (Yılmaz, 2011, s. 72).

İlgili direktifler Alman Ticaret Kanununun 15/3 maddesinin de bir yansıması olarak görülmüştür. Alman Ticaret Kanunu HGB'nin 15/3. Maddesine göre; “...Ist eine einzutragende Tatsache unrichtig bekanntgemacht, so kann sich ein Dritter demjenigen gegenüber, in dessen Angelegenheiten die Tatsache einzutragen war, auf die bekanntgemachte Tatsache berufen, es sei denn, daß er die Unrichtigkeit kannte...” (Dejure, 2021).

İlgili maddenin Türkçe tercümesi Yılmaz tarafından yapılmıştır. “... Bir kişinin kendini ilgilendiren konularda tescil edilmesi gereken bir husus yanlış ilan edilmiş ise üçüncü kişi bu kişi karşısında ilan edilmiş hususa dayanabilir. Meğer ki üçüncü kişi yanlışlığı biliyor olsun (Yılmaz, 2011, s. 71).

Türk Ticaret Kanununun 37. Maddesinin düzenlenmesinde de gerekçe olarak ilgili direktiflere yer verilmiştir.

Görünüşe güven ilkesi TTK.m.37 hükmünde düzenlenmiştir. Madde hükmüne göre, tescil kaydı ile ilan edilen husus arasında aykırılık bulunması halinde, tescil edilmiş olan gerçek durumu bildikleri ispat edilmediği sürece, üçüncü kişilerin ilan edilen duruma güvenleri korunmaktadır.

Maddenin gerekçesi ise; AET'nin 09/03/1968 tarihli ve 68/151 sayılı şirketler hukukuna ilişkin Birinci Yönergesinin 3/6'ncı maddesinin gereği olarak ancak Yönerge hükmünü yansıtan Alm. TK'nın 15 (3) paragrafının hükmü göz önünde tutularak kaleme alınmıştır.

Alman Kanunundaki hüküm, Yönergedeki, sadece sermaye şirketleri hakkında ve doğru tescil edilen hususların yanlış ilan edilmesine ilişkin düzenlemeyi genişletip, bütün sicil kayıtlarını kapsayacak genel bir hüküm haline dönüştürmüştür. Kaynak Kanundaki düzenlemeye temel oluşturan gerekçeler, Tasarı bakımından da kabul görmüştür. Ancak bu maddede yapılan değişiklikler aynı zamanda hakim Türk öğretisinin “görünüşe güven” kuramına ilişkin anlayışına da uygundur (Yalvaç ve Kaya, 2021, s. 287).

4.3.3.1 Genel Olarak Sicile Güven İlkesi

TTK. m.37 hükmünden de anlaşılacağı üzere tescil edilen husus ile ilan edilen husus arasında farklılık bulunması durumunda üçüncü kişilerin tescil edilen durumdan habersiz olmaları karşısında ilama güvenleri korunmaktadır. İlan ile tescilin farklı olduğunu öğrenen üçüncü kişiler korunmamaktadır (Poroy ve Yasaman, 2012, s. 214).

Kanunun gerekçesinde üçüncü kişinin iyi niyetli davranış sergilemesi aranmaktadır.

Madde gerekçesinde de yer aldığı üzere ticaret siciline güven ile tapu siciline güven ilkelerinin bu noktada farklılaştığı görülmüştür. Tapu sicilinde, tapu sicilinde yer alan ve tescil edilen hükümler, sicile güven için yeterli kabul edilmektedir. Ticaret sicilinde ise, ticaret sicile yapılan kayıtlar tek başına sicile güven duyulması için yeterli olmayıp, ilan edilen hususa dayalı sicile güven duyulmaktadır.

Doktrinde sicile güven ilkesine farklı yorumlar da getirilmiştir.

Ayhan, Özdamar ve Çağlar'a göre, görünüşe güven olarak düzenlenen hüküm ilana güven olarak adlandırılmalıdır. Görüş gerekçesinde, ticaret sicil anlamında korunan sicile yapılan tescil değil ilan olduğuna dikkat çekilmiştir (Ayhan, Özdamar ve Çağlar, 2019, s. 264).

Yargıtay'ın da aynı görüşü benimsediği görülmektedir. Yargıtay 12. H.D.E 2009/28934, K.2010/10257, 26.04.2010 tarihli kararına göre, "...Borçlu şirkete ilişkin adres değişikliğinin ticaret sicile tescili ve ilanının, borçluya gönderilen ödeme emrinin bila tebliğ dönmesinden sonra yapıldığı anlaşıldığından, bu durum iyiniyetli üçüncü kişileri bağlamaz..." denilmek suretiyle korumanın geçerliliğini ilan tarihine göre değerlendirmiştir ((<https://legalbank.net/belge/y-12-hd-e-2009-28934-k-2010-10257-t-26-04-2010-adres-degisikliginin-tescil-ve-ilaninin-odeme-emrinin/908282/> Erişim Tarihi 26.11.2021).

Bilge'ye göre ise teknik anlamda sicile güven ilkesi bulunmamaktadır. Bilge, sicilin olumlu ve olumsuz güven koruması olduğunu savunmuş ve TTK.m 37 düzenlemesinin ise olumsuz güven koruması olduğunu iddia etmiştir (Bilge, 1999, s. 234).

Bilge'nin sicile güven ilkesini, koruma olarak nitelendirilmesini irdelenecek olursak; yazar, öncelikle pozitif diye adlandırdığı, üçüncü kişinin güven duyduğu olguların gerçekleri yansıtmaya dahi, güven duyduğu şartlar sanki gerçekmiş gibi hak kazanımlarının korunduğu olumlu güven korumasından bahsetmiş, devamında da negatif olarak adlandırdığı, sicilin doğruluğuna güvenerek işlem yapan üçüncü kişinin güveninin sicilin gerçeği yansıtmadığı durumlarda, iyi niyetli üçüncü kişiye tazminat ödenmesi sureti ile koruduğu olumsuz güven korumasıdır (Bilge, 1999, s. 224).

Olumsuz güven korunmasını TTK.m38 hükmünde görebilmekteyiz. Bu hususu çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde inceleyeceğiz.

4.3.3.2 Görünüşe Güven İlkesinin Şartları

Ticaret sicile güvenin yansıması olarak kabul edilen görünüşe güvenin oluşabilmesi için bazı şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir.

Bu şartlardan ilki; ticaret siciline tescil ve ilan yapılması hususudur. TTK.m.37'ye göre görünüşe güven ilkesinin uygulanabilmesi için tescil ve ilan yapılması gerekmektedir.

Dolayısı ile tescil ve ilan edilmesi gerekmeyen hususlar ya da tescili ve ilanı mümkün olmayan hususlar hakkında görünüşe güven ilkesinin uygulanabilirliği bulunmamaktadır.

Şartların ikincisi ise, tescil ile ilan arasında farklılık bulunmalıdır. Başka bir ifade ile, ticaret sicile yapılan tescil işlemi ile TTSG'ne yapılan ilan arasında farklılık bulunmalıdır. Ticaret sicile yapılan tescilin doğru, yapılan ilanın hatalı olması hali ya da ticaret sicile yapılan tescilin hatalı ancak yapılan ilanın doğru olduğu haller bu farka örnek verilebilir. Örnekleri somutlaştıracak olursak, A kişisi ticari temsilci olarak atanmak istenmiş ve ticaret sicile A kişisi temsilci olarak atanmıştır. Ancak TTSG'de hata ile B kişisi ticari temsilci olarak ilan edilmiştir. Bu durumda iyi niyetli üçüncü kişi olarak bildiğimiz C kişisi ilanda yer alan B kişisi ile hukuki işlem tesis etmesi halinde iyi niyeti korunacak ve görünüşe güven ilkesi uyarınca hukuken de yaptığı işlem geçerli kabul edilecektir.

Doktrinde tartışılan diğer bir husus ise TTK.m.37'nin gerekçesinde yer alan; tescil olmaksızın hata ile yapılan ilana karşı görünüşe güven ilkesinin uygulanabilir olup olmadığıdır.

Arkan'a göre; "...tescil yapılmamış ve yanlışlıkla ilan yapılmış ise de üçüncü kişinin haklarının korunması gerekmektedir..." (Arkan, 2015, s. 256).

Kaplan'a göre; "... bir husus ticaret siciline tescil edilmeksizin sadece ilan edilmiş ve bu ilan gerçeği yansıtmıyor ise ilana güvenerek hareket eden üçüncü kişilerin güveninin korunması gerekmektedir..." (Kaplan, 2015, s. 134).

Güneş'e göre; "... Tescil ve ilan bir bütün olduğu için tescilin hiç yapılmamış olduğu, fakat her nasılsa sadece ilanın yapılmış olması durumunda görünüşe güven ilkesinin uygulama alanı bulamaz..." (Güneş, 2020, s. 83).

Bahtiyar'a göre de; "...tescil kaydı bulunmaksızın bir ilan yapılması tacire isnat edilmeyen bir nedene dayanıyor ise ilana dayanarak hukuki işlem yapan üçüncü kişinin güveninin korunması mümkün değildir..." (Bahtiyar, 2015, s. 211).

Kanaatimizce de kanun maddesinde yer alan hüküm açık olup ve tescil ve ilan edilmesi ibaresi ile her iki kavramında bir arada bulunması gerektiğine işaret etmektedir. Bu sebep ile sadece ilanın yapılmış olması, tescil işleminin yapılmaması durumunda üçüncü kişi görünüşe güven ilkesince korunmamalıdır.

Şartların sonuncusu ise; üçüncü kişinin iyi niyetli olmasıdır. Üçüncü kişi, sicil gazetesinde ilan edilen hususun aslında gerçek olmadığını, tescil ile ilan arasında farklılık olduğunu, tescil edilen hususun gerçek olduğunu bilmemesi gerekmektedir. Aksi halde iyi niyetli olarak kabul edilemez.

Gerek doktrin gerekse Yargıtay kararları uyarınca, üçüncü kişi kavramına tescilli yapılan kişinin işletmesindeki ortaklar ve yöneticilerin girmediği belirtilmiştir. (Poroy ve Yasaman, 2012, s. 218; Yıldırım, 2014, s. 153).

Yargıtay H.G.K. E. 2012/21-734, K. 2013/152, 30.01.2013 tarihli ilamı uyarınca; "...Temsil yetkisinin sona erdiğinin ticaret sicil gazetesinde ilanı iyiniyetli üçüncü kişileri korumaya yönelik olup, davacı temsil yetkisi sona erdikten sonra şirketi borç altına sokacak hukuki bir işlem yapılmadığından, davacının kendisinden sonra şirket adına yetkili temsilcilerin ödemesi gereken bir borçtan dolayı şahsi sorumluluğu bulunmamaktadır..." diyerek yöneticinin TTKm.37 hükmünden yararlanmayacağına açıklık getirmiştir (<https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2012-21-734-k-2013-152-t-30-01-2013/1283466/> Erişim Tarihi 26.11.2021).

Görünüşe güvenin esas alınacağı an da doktrinde tartışmalara yol açmıştır. Kanun koyucu tescil ve ilanın üçüncü kişilere etkisini tescil kaydının TTSG'de yayınlanmasını izleyen iş gününden itibaren diyerek sınırlandırmıştır. Aynı nüshada yayınlanmamış ise son kısmının yayınlandığı günden itibaren izleyen iş günü olarak belirlemiştir.

Uygulamada bu iş günü kavramı sorunlara yol açmaktadır. İlanın cuma günü yayınlanması halinde etkisini pazartesi günü doğuracaktır. Ancak ticari hayatın devamlılığını düşünecek olursak cumartesi günü yapılan bir işlem karşısında üçünü kişinin hukuki işlemi görünüşe güven çerçevesinde korunacak mıdır?

Demirel'e göre; ticaret sicil kayıtlarının üçüncü kişiler hakkında etki edebilmesi için ilanı izleyen iş günü gelmesi şartı gerekmektedir (Demirel, 2016, s. 222).

Kıran'a göre ise; görünüşe güven ilkesine dayanılabilmesi için ilanın fiilen yapılması yeterli kabul edilmelidir (Kıran, 2019, s. 280).

Kanaatimizce de ilanın fiilen yapılması görünüşe güven ilkesinin korunması için yeterli olmalıdır. İlanı izleyen iş günü kavramı ticari hayatın sürekliliği açısından bir fayda sağlamadığı gibi, üçüncü kişilerin aleyhine bir tutum da sergilemektedir.

MERSİS projesinin yaygınlaşması ile ilanların iki saat içerisinde yapılıyor olması da bu problemin çözümünü sağlamaktadır.

4.4. Ticaret Sicilinin Tutulmasında Sorumluluğu Bulunan Kişiler ve Ticaret Sicile Tescilin Sorumluluk Esasları

Sicil kayıtlarının tutulmasından sorumluluğu bulunan kişiler doktrinde iki başlıkta incelenmiştir. İlki devletin ve ticaret sicil müdürlüğünün sorumluluğu olup ikincisi ilgililerin sorumluluğudur. Devletin ve ticaret sicil müdürlüğünün sorumluluğuna çalışmamızın 2. bölümünün 2.2 başlığında detaylı olarak yer verilmiştir. Çalışmamızın bu kısmında ticaret sicil müdürlüğünde işlem yaptıran ya da işlem yaptırmakla yükümlü olan kişilerin hukuki ve cezai sorumluluğuna yer verilecektir.

4.4.1. İlgililerin Sorumluluğu

Çalışmamızın geçmiş bölümlerinde de yer verdiğimiz üzere ilgililerin kimler olduğu kanunda düzenlenmemiş olmasına rağmen TSY.m.22 kapsamında ilgililerin kimler olabileceği detaylı olarak düzenlenmiştir. Dolayısı ile ticaret sicilin oluşması için işlem yaptıran ya da yapılması için sicile başvurmakta yükümlü olan kişilerin de

sicildeki kayıtlar sebebi ile doğan zararlardan sorumlulukları söz konusu olabilmektedir (Ülgen vd., 2015, s. 381).

Sorumluluk hükümleri TTK.m.38 hükmünde düzenlenmiştir. İlgili madde uyarınca,

- Ticaret siciline yapılan tescil ve kayıtlarda kötü niyetle gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar,
- Kayıtların gerçeği tam olarak yansıtmadığını ya da üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelikte ya da kamu düzenine aykırı olduğunu öğrendiği halde düzeltilmesini istemeyenler,
- Tescil olunan bir hususun değişmesi, sona ermesi ya da kaldırılması dolayısıyla, kaydın değiştirilmesini ya da silinmesini istemeye ya da yeniden tescili gereken bir hususu tescil ettirmeye zorunlu olup da bunu yapmayanlar, bu kusurları nedeniyle üçüncü kişilerin uğradıkları zararları tazmin ile yükümlüdürler.

4.4.2. Cezai Sorumluluk

İlgililerin TTKm.38 de yer alan davranışları sebebi ile kamu menfaatine de zarar vermeleri sebebi ile devlete karşı da cezai sorumlulukları bulunmaktadır.

4.4.2.1. Sicil Müdürünün Çağrısına Sebepsiz Uymama

TTK.m.33/2 fıkrası uyarınca, tescili zorunlu olup da yasal süresi içerisinde tescil isteminde bulunmayan yahut tescil isteminde bulunmaktan kaçınma sebebinin bildirilmemesi hallerinde sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından bin Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır. Yasal süre olarak TTK.m36/1 uyarınca, 30 gün olarak belirlenmiştir.

İlgililerin kaçınma sebeplerini bildirmiş olmaları halinde sebepler kabul olmasa bile idari para cezasına hükmedilmez (Poroy ve Yasaman, 2012, s. 220).

Yargıtay içtihatlarına göre kanun metninde yer alan para cezası disiplin cezası niteliğinde olup, adli para cezası niteliğinde değildir (Yargıtay 11. H.D. 1997/6230 E. 1997/7230 K. 20.11.1997 tarihli ilamı) Dolayısı ile idari para cezasının ödenmemesi halinde hapis cezasına çevrilmesi mümkün değildir. Eski Ticaret Kanununda iş bu para

cezasının mahkemeler aracılığı ile verilmesi karşısında para cezasının niteliği tartışmalı bir husus olmuş ve yeni Türk Ticaret Kanunu ile bu husus netliğe kavuşmuştur (Bilge, 1999, s. 247).

4.4.2.2. Tescili ve İlanı Gereken Değişiklikleri Bildirmeme

TTK.m.32/2 ve 3. Fıkraları uyarınca sicil kayıtlarında bulunması gereken niteliklere yer verilmiştir. Sicil kaydının belirlenen bu niteliklere uygun olmadığını tespit eden ilgililer, sicil kaydının düzeltilmesini, silinmesini ya da yeniden tescilini istemekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğe uyulmaması halinde ise TTK.m.38/2 hükmü uyarınca, uyması gerekip de uymadığı yükümlülük sebebi ile zarara uğrayan üçüncü kişilerin zararlarını tazmin ile sorumludurlar.

Yasa metninde cezai sorumluluk olup olmadığı açıkça düzenlenmiş değildir. Bilge'ye göre; bu şekilde kusurlu davranan kişiler TTKm.33/2 hükmü uyarınca para cezası ile cezalandırılmalıdırlar (Bilge, 1999, s. 248-249).

Kanaatimizce bu görüşe katılmak mümkün değildir. TTK.m.38/2 hükmü uyarınca bir sicil kaydında değişiklik var ise öncelikle bunun sicil müdürlüğü tarafından bilinmesi gerekmektedir. Sicil müdürünün bu değişikliği tespitinin ardından, ilgisine gerekli düzenlemeyi yapması için süre vermesi gerekmektedir. İlgilinin, sicil müdürlüğünün davetine cevap vermemesi halinde cezai yaptırımlar gündeme gelecektir. Böyle bir durumda TTK.m.33/2 hükmü uyarınca ilgiliye cezai yaptırım uygulanabilmelidir.

5714 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Birliği kanununda yer alan 93. Madde hükmüne göre ise, oda ve borsa üyelerinden, mevzuata uygun olarak tescil ve ilanı gereken değişiklikleri bildirmeyenlere, yıllık aidatın iki katı tutarında idari para cezası düzenlenmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise, ilgili cezai yaptırım, 9. madde de yer aldığı üzere, ticaret siciline kayıt olan tacirler hakkında uygulanmakta olup henüz ticaret siciline kayıt olmamış tacirler için geçerliliği bulunmamaktadır.

Bu husus da uygulamada büyük bir boşluk oluşturmaktadır. Tacir niteliğini haiz kişilerin ticaret sicile kayıt yaptırmaksızın ticari faaliyetlerde bulunması ve

üçüncü kişileri yanıltacak işlemlerde bulunması karşısında üçüncü kişileri hukuki anlamda savunmasız bırakmaktadır.

Buna ilişkin Yargıtay'ın görüşü ise; yönetim kurulu üyesinin, yönetim kurulundan ayrılması, şirket yönetimi tarafından ticaret siciline tescil ve ilan edilmemiş olması halinde; şirketin yönetim kurulundan ayrıldıktan sonra karşılıksızdır işlemine tabi olan bir şirket çeki nedeniyle kural olarak cezai sorumluluğuna gidilemeyecek olmasıdır. Ancak anonim şirket adına düzenlenen çekin karşılığını bankada bulundurmamakla görevli yönetim kurulu üyesinin üyeliği sona ermesine ve bu husus yönetim kurulu tarafından tescil ve ilan edilmemesine rağmen; ayrıldığı anonim şirketle bağlantısı olduğu tespit edilen üçüncü kişiler veya ayrıldığı anonim şirket adına; çek düzenlemeye, şirketin alacaklılarına şirket menfaatine teslim etmeye veya anonim şirket adına halen yönetici gibi davranarak bu çeklerle anonim şirket yararına mal veya hizmet alımına devam etmesi halinde; adı geçen yöneticinin borçlu anonim şirketle fiili bağlantısını sona erdirmeyeceği kabul edilerek, diğer anonim şirket yöneticileriyle birlikte cezai sorumluluğunun devam etmesi gerektiğine kanaat getirmiştir. (<https://legalbank.net/belge/y-19-cd-e-2019-33988-k-2019-14958-t-03-12-2019-tuzel-kisiligin-cek-bedelini-odemeye-yetkili-kisisini/3496459/> Erişim Tarihi 21.12.2021).

4.4.2.3. Gerçeğe Aykırı Beyanda Bulunma

Gerçeğe aykırı beyanda bulunma TTK.m.38/1 hükmünde düzenlenmiştir. İlgili madde uyarınca ilgililerin ticaret siciline tescil ve kayıt işlemleri için gerçeğe aykırı beyanda bulunmaları halinde haklarında iki bin Türk Lirası idari para cezası uygulanacaktır.

Bu düzenleme neticesinde, üçüncü kişilerin zarar uğrayıp uğramaması önemli değildir. Üçüncü kişiler zarara uğramasa bile idari para cezası uygulanacaktır. Bunun sebebi, sicilin fonksiyonu ve sicile güven ilkesinin getirdiği sorumluluktur (Poroy ve Yasaman, 2012, s. 220).

Ancak gerçeğe aykırı beyan sebebi ile üçüncü kişilerin zarar uğraması halinde ise, idari para cezasının yanı sıra üçüncü kişilere karşı tazminat sorumlulukları da bulunmaktadır.

Yasal düzenleme yapılırken, idari para cezasının kim tarafından verileceği düzenlenmemiştir. Eski yasa kapsamına ceza mahkemelerine verilen bu görev, 6335 sayılı yasa kapsamında açıkça düzenlenmemiş olsa da idari para cezalarının mahallin en büyük idari amiri tarafından verileceği hüküm altına alınmıştır. Doktrinde bu konuda halen tartışmalar mevcuttur. Poroy ve Yasaman'a (2012, s. 220) göre yaptırımın ceza mahkemesi tarafından verilmesi gerektiği savunulur iken, Ayhan, Özdamar ve Çağlar'a (2019, s. 189) göre ise yasada yer alan mahallin en büyük mülki amiri tarafından verilmesi gerektiği savunulmaktadır.

Kanaatimizce idari para cezasının ceza mahkemeleri tarafından verilmesi gerekmektedir. İlgililere gerçeğe aykırı beyanda bulduklarına ilişkin savunma hakkı verilmeli, böylece hukuki gerçeklik sağlanmış olmalıdır.

4.4.3. Hukuki Sorumluluk

TTK.m.38/2 hükmünde düzenlenen hukuki sorumluluk, tescil yükümlülüğünü yerine getirmeyen ilgililer hakkında, kusurlu davranışları sebebi ile zarar gören üçüncü kişilerin uğradıkları zarar sebebi ile zararlarını tazminine ilişkindir. İlgililerin bu sorumluluğu kusura dayanan haksız fiil sorumluluğu ve tazminat sorumluluğu olarak nitelendirilmiş ve TBK.m. 49 hükmü uyarınca zararı tazmin ile yükümlü kılınmışlardır (Akdağ Güney, 2011, s.100-101; Bozer ve Göle, 2015, s. 266).

Hukuki sorumluluğun doğabilmesi için; ilgilinin gerçeğe aykırı beyanda bulunması ya da sicil işlemlerinin yapılması için talepte bulunmaması gerekmektedir. Ancak bu şartların varlığı tek başına yeterli değildir. Bu davranışlar karşısında bir zarar doğması gerekmektedir. Zarar maddi nitelikte olabileceği gibi manevi nitelikte de olabilmektedir. Son olarak ise ortaya çıkan zarar ile gerçeğe aykırı beyan ya da sicil işleminin yapılması için talepte bulunulmaması arasında illiyet bağı bulunması gerekmektedir. Tescile tabi bir işlem ile üçüncü kişinin uğradığı zarar arasında illiyet bağı bulunmaması halinde ilgilinin sorumluluğuna gidilemeyecektir. TBK.m.49 a atıf yapılan bu sorumluluk karşısında ise, zarar gören üçüncü kişiler; zararı öğrendikleri andan itibaren iki yıl ve her halde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yıl içerisinde söz konusu tazminat davasını açmaları gerekmektedir.

SONUÇ

Ticaret sicili, ticaret hayatındaki yeniliklerin ve değişikliklerin kayıt altına alındığı ve bu kayıtların aleniyet ilkesi gereği Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde ilan edildiği resmi nitelikte sicili ifade etmektedir.

Ticaret sicil müdürlükleri, ticaret ve sanayi odaları bünyesinde devletin gözetimi ve denetimi altında kurulmuştur. Ticaret sicil müdürlükleri ülke çağında il ve ilçeler nezdinde kurulmuş olup, bugün itibari ile ülkemizde toplam 238 adet ticaret sicil müdürlüğü bulunmaktadır.

Dünya genelinde ve ülkemizde yaşanan gelişmeler doğrultusunda sicil işlemleri elektronik ortama taşınmıştır. MERSİS adı verilen proje ile yerel bazda tutulan ticaret sicilleri merkezileştirilerek, tüm ülkenin erişimine sunulmuştur.

Ticaret sicil işlemleri ticaret sicil müdürlükleri nezdinde sicil müdürü ve personeli tarafından yerine getirilmektedir. Kanun koyucu sicil müdürleri ve personelleri için İş Kanununa tabi iş sözleşmesi kurulmasını öngörmüş ise de disiplin ve cezai sorumlulukları kamu personeli gibi değerlendirilmiştir. Çalışmamızda da yer verdiğimiz üzere bu ayırım hakkaniyet ilkesine aykırılık taşımaktadır. Bu konudaki kanaatimiz ticaret sicil müdürü ve personelinin ticaret bakanlığı tarafından atanmak sureti ile kamu sözleşmeli personeli 4-B statüsünde olmaları gerektiğidir.

Ticaret sicilinin niteliklerine yer verdiğimiz bu çalışmada en önemlisi aleniyet ilkesidir. Aleniyet ilkesi ile ticaret sicil kayıtlarına güvenilirlik sağlanırken, aynı zamanda TTSG'de ilan edilen sicil sebebi ile üçüncü kişilerin sicilden kaynaklı işlemlerinin de devlet koruması altında olduğunu ve buna bağlı olarak, devlet ve ilgili odanın, sicilden kaynaklı kusursuz ve müteselsilen sorumluluğu taşıdığını söyleyebiliriz.

Ticaret sicile tescil yapılması için işlem ilgisinin istemi gerekmektedir. İstemde bulunmaya yetkili kişinin kimler olduğu TSY.m.22 hükmünde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra ticaret sicile tescil olunacak hükümler de yasa kapsamında detaylı olarak düzenlenmiş olup, tescile kabil olmayan istemler red edilmektedir.

Tescili talep edilen istemleri, müdürlükçe incelenmekte olup, eksik hususların tespiti halinde ilgisine makul bir süre verilerek eksik hususların tamamlanmasını istemektedir.

Sicil müdürü gerekli incelemeleri yaptıktan sonra kanuna ve emredici hükümlere aykırı bir husus tespit etmediği, gerçeklere uygun ve kamu düzenine aykırılık taşımayan istemleri kabul ederek sicile kayıt etmektedir.

Sicile yapılan kayıtlara karşı ilgililerin itiraz hakları bulunmaktadır. Ancak doktrinde itirazın kimler tarafından yapılması gerektiği, itirazın süresi ve yargı yollarına ilişkin çeşitli görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Baskın olan ve bizim de katıldığımız görüş ise; itiraz hakkı olan kişilerin istemde bulunan kişiler olması gerektiğidir. İtiraz süresinin ise sekiz gün ile sınırlı olması ve yargı yolunun ise asliye ticaret mahkemeleri olması gerektiğidir.

Tescil edilen istemler kural olarak ilan da edilmektedir. TTK.m.35/3 fıkrası uyarınca ilanın kural, ilan edilmemenin ise istisna olduğu vurgulanmıştır. Doktrinde MERSİS projesi ile yapılan kayıtların sistemde otomatik olarak ilan edildiği ve TTSG’de ilana gerek kalmadığına ilişkin görüşler mevcut olsa da, MERSİS projesinin henüz tam anlamı ile yaygınlık kazanmaması ve alt yapı eksikliklerinin olması sebebi ile TTSG’de yapılan ilanların, sicil işlemleri için kurucu özellik taşıdığını söyleyebiliriz.

Çalışmamızın son bölümünde sicilin hukuki etkileri ve ilgililerin sorumluluklarına yer verilmiştir.

Ticaret sicilin hukuki etki doğurabilmesi için öncelikle ilan edilmesi gerekmektedir. İlan edilen sicil kayıtları, işleme ilişkin olmak üzere iç etki ve üçüncü kişilere ilişkin olmak üzere dış etki diyerek iki aşamada incelenmiştir.

Sicilin iç etkisi olarak, açıklayıcı (bildirici), kurucu ve düzeltici etkileri yer almaktadır.

Sicilin dış etkisi olarak ise, sicilin ilan edilmesi ile üçüncü kişiler üzerinde doğurduğu etkiden bahsedebiliriz. Dış etki dediğimiz olgu ise, olumlu ve olumsuz etki olarak kendi içerisinde ayrılmıştır. Olumsuz etki, tescil ve ilan edilmemiş bir istemin

üçüncü kişiler nezdinde etki doğurmayacağını ifade ederken, olumlu etki ise, tescil ve ilan edilmiş bir istemin üçüncü kişiler üzerinde etki doğuracağını ifade etmektedir.

İlgililerin sorumluluğu noktasına değinecek olursak, ilgililerin sorumluluğu doktrinde yapılan tartışmalar ve yasa hükmünde yer aldığı üzere kusur sorumluluğu olarak düzenlenmiştir. İlgilinin tescil isteminde bulunurken, gerçeğe aykırı beyanda bulunması, gerekli değişiklikleri yapmaması, sicil müdürünün çağrısına uymama gibi hallerde idari para cezasına çarptırılmaktadır. Bu ceza mahallin en büyük mülki idari amiri tarafından verilmektedir.

İlgililerin cezai sorumluluğu olduğu kadar hukuki sorumlulukları da bulunmaktadır. Hukuki sorumluluğun kapsamı üçüncü kişilerin zarar görmesi ile doğru orantılıdır. Üçüncü kişinin maddi ya da manevi zarar görmeleri karşısında tazminat hukuku kapsamında TBK.m.49 hükümleri kıyasen uygulanmaktadır.

6102 sayılı yasa ile ticaret sicili bakımından önemli değişiklikler yapılmış ise de, ticari hayatının hızlı temposuna uyum sağlamak için yeni yöntemler geliştirilmektedir. Bu yöntemlerin başında gelen MERSİS projesinin de daha aktif kullanılması ile ticaret sicil işlemlerinin daha etkili ve hızlı olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Akdağ Güney, N. (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu Ve Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Ticaret Sicili. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Altaş, S. (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Ticaret Sicil Müdürlüğü Personeli İçin Öngörülen Cezai Sorumluluk Halleri. Terazi Hukuk Dergisi, 56, 75-77.
- Altaş, S. (2012). Yeni Türk Ticaret Kanununda Tescil Zorunluluğuna Aykırılıklar İçin Öngörülen Cezalar. REGESTA, 2 (2), 81-90.
- Arkan, S. (2012). Ticari İşletme Hukuku. Ankara: İş Bankası A.Ş. Vakfı Yayınları.
- Arkan, S. (2015). Ticari İşletme Hukuku. Ankara: İş Bankası A.Ş. Vakfı Yayınları.
- Akbaş, H.E , Bozkut, S., Yazıcı, K. (2018). Osmanlı Devletinde Lonca Teşkilatı Yapısı Ve Yönetim Düşüncesi İle Karşılaştırılması. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi Eylül 2018 Özel Sayı, 165 - 202
- Arslanlı, H. (1960). Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler. İstanbul: Nadir Yayınevi.
- Ayhan, R., Özdamar, M. ve Çağlar, H. (2019). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Bahtiyar, M. (2013). 6102 Türk Ticaret Kanununda Ticaret Siciline Tescil Yanında İlan Da Gereken Hususlar Sorunu Makaleler-3. İstanbul: REGESTA.
- Bahtiyar, M. (2015). Ticari İşletme Hukuku (Güncellenmiş Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Battal, A. (1997). Ticaret Sicilinin Müspet Fonksiyonunun Ve Temsile İlişkin Sonuçlarının Dış Görünüş Teorisi Açısından İncelenmesi. BATİDER, 19 (1), 81-101.
- Better Regulation (2021). www.betterregulation.com, Erişim Tarihi: 10.12.2021.
- Bilge, M.E. (1999). İlanın Ticaret Sicilinin Sahip Olduğu Hukuki Etkiler Üzerindeki Rolü. Hukuk Fakültesi Dergisi, 3 (1), 263-273.
- Bilge, M.E. (1999). Ticaret Sicili. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Bilge, M.E. (2003). Ticaret Sicil İşlemlerinde “İlgililer” Kavramı Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan. İstanbul: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Bilge, M.E., Karasu, R., Altıntaş, A. ve Koçak, H. (2019). Ticaret Unvanlarının Tescili Aşamasında Ortaya Çıkan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri: Karşılaştırmalı Bir İnceleme. Hukuk Mecmuası, 77 (2), 773-812.
- Bilgili, F. ve Demirkapı, E. (2012). Ticaret Hukuku Bilgisi. Bursa: Dora Yayınları.
- Bilgili, F. ve Demirkapı, E. (2013). Ticari İşletme Hukuku. Bursa: Dora Yayınları.

- Bozer, A. ve Göle, C. (2015). Ticari İşletme Hukuku. İstanbul: İş Bankası A.Ş. Vakfi Yayınları.
- Bozkurt, T. (2010). Ticaret Hukuku. İstanbul: İkinci Sayfa Yayınları.
- Çevik Orhan, N. (1977). Ticaret Sicil İlanları Üzerine Bir İnceleme. BATİDER, 9 (1), 135-152.
- Darı, A. (2019). Ticaret Sicil Müdürünün İnceleme Görevi Ve Yetkisi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Dejure (2021). www.dejure.org, Erişim Tarihi: 10.12.2021.
- Demir, K. (2013). Ticari İşletmenin Devrinde Yeni Dönem: Eski Ve Yeni Sorunlar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 71 (2), 103-120.
- Demirel, D. (2016). Ticaret Sicili. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Develi, B. (2013). Ticaret Siciline Tescilin Hukuki Sonuçları. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Domaniç, H. ve Ulusoy, E. (2007). Ticaret Hukukunun Genel Esasları TTK Tasarısı Ve Gerekçeleri İle Birlikte. İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım.
- Erem, T. (1967). Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku Prensipleri. İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Talebe Neşriyat ve Yardım Bürosu Yayınları.
- Erem, T. (1997). Ticaret Hukuku Prensipleri (7. Baskı). İstanbul: Hilal Matbaacılık.
- Eriş, G. (2013). Gerekçeli - Açıklamalı - İçtihatlı 6335 Sayılı Kanunla Güncellenmiş Yeni TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme Ve Şirketler: Ticaret Sicili Yönetmeliği Ve İlgili Tebliğler (1-51. maddeler). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güneş, Z. (2020). Ticaret Siciline Tescil Ve İlanın 3. Kişilere Etkisi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Binali Yıldırım Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Gürpınar, D. (2017). Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19 (2) 61-102.
- Hirsch, E. (1948). Ticaret Hukuku Dersleri. İstanbul: Hak Kitabevi.
- Kaplan, A. E. (2015). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Ticaret Sicili İle İlgili Yenilikler Ve Değişiklikler. İzmir Barosu Dergisi, 115-139.
- Karaege, Ö. (2020). Ticaret Sicili Kayıtlarının Üçüncü Kişiler Bakımından Etkisi. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 461-493.
- Karayalçın, Y. (1957). Ticaret Hukuku Dersleri. Ankara: Güzel İş Matbaası.
- Karayalçın, Y. (1968). Ticaret Hukuku I. Giriş: Ticari İşletme. Ankara: Güzel İstanbul Matbaası.

- Karayağın, Y. (1975). Türk Hukukunda Ticaret Siciline Tescilin Etkileri. BATİDER, 8 (2), 1-29.
- Kaya, M. İ. (2008). Ticaret Sicilinin Elektronik Ortamda Tutulması. Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (1), 67-99.
- Kayar, İ. (2015). Ticari İşletme Hukuku. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Kıran. S. (2019). Ticaret Sicilinde Görünüşe Güvenin Başlangıç Anına İlişkin Bir Değerlendirme. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 257-282.
- Kırca, İ. (1994). Ticaret Şirketlerinde Temsil Yetkisine Getirilen Ve Tescili Caiz Olmayan Sınırlandırmaların Üçüncü Kişilere Etkisi. BATİDER, 17 (3), 149-158.
- Kuru, B. ve Budak, A.C. (2011). Hukuk Muhakemeleri Kanunun'un Getirdiği Başlıca Yenilikler. İstanbul Barosu Dergisi, 85 (5), 3-43.
- Legal Bank (2021) www.legalbank.net
- Lexparency (2021). www.lexparency.org, Erişim Tarihi: 10.12.2021.
- Mimaroglu, S. K. (1978). Ticaret Hukuku. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Moroğlu, E. (2016). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (Başlangıç Hükümleri, Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri, Kıymetli Evrak Ve Son Hükümler): Değerlendirme Ve Öneriler. İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Özdamar, M. (2006). Ticaret Sicil Memurunun Tek Başına Yaptığı İşlemlerden Dolayı Başvurulması Gereken Yargı Yolu. BATİDER, 23 (4), 287-298.
- Özdamar, M. (2012). 6102 Sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Sicili. REGESTA, 2 (2).
- Özdemir, A. (2011). Yeni TTK Uyarınca Ticaret Sicili. Legal H.D., 4331-4340.
- Özkan, H. (2012). Yeni Türk Ticaret Yasasına Göre Ticaret Sicili Müdürlüğü Ve İşlemleri. REGESTA, 2 (1), 57-80.
- Özkorkut, K. (1998). Ticaret Sicilinin Hukuka Aykırı Tutulmasından Doğan Zararlardan Devletin Sorumluluğu. Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Ankara.
- Özsungur, F. (2014). Ticaret Sicili Müdürlüklerinin Resmi Kurumlara Bildirim Yükümlülükleri. AÜHFD, 63 (3), 623-642.
- Özsungur, F. (2014). Ticaret Sicili Uygulamaları Ve Pratik Çözümleri. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Özsungur, F. (2014). Ticaret Sicilinde Tescil Ve İlanın Etkileri Sorunu. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 131-155.
- Özsungur, F. (2014). Ticaret Siciline Tescilin Evreleri Ve Türleri. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 269-293.
- Pekcanitez, H., Atalay, O. ve Özekes, M. (2013). Medeni Usûl Hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Poroy, R. ve Yasaman, H. (2004). Ticari İşletme Hukuku. İstanbul: Vedat.

- Poroy, R. ve Yasaman, H. (2012). Ticari İşletme Hukuku. İstanbul: Vedat.
- Pulaşlı H. (2013). Şirketler Hukuku Genel Esaslar. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Pulaşlı, H. (2006). Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Sermaye Artırımı. BATİDER, 23 (4), 35-90.
- Sinerji Mevzuat. (2021), www.sinerjimevzuat.com.tr
- Şener, O.H. (2016). Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Teoman, Ö. (2003). Ticaret Sicil Müdürü Anonim Ortaklığı Genel Kurulunun İptal Edilebilir Kararını Tescilden Kaçınabilir Mi?., Prof. Dr Fahiman Tekil Anısına Armağan. İstanbul: Beta Basım.
- Turan, N. (2018). Ticaret Sicil Müdürünün İnceleme Görevi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uçar, S. (1994). Hukukumuzda Ticaret Sicili Tacir Ve Esnaf Kavramı. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Uslu, E. ve Karamollaoğlu, Y. (1998). Ticaret Sicil Rehberi. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Usluel, G.A. (2013). Ticari İşletmelerin Devri, Yapısal Değişiklik Ve Ticaret Şirketlerine Aynı Sermaye Getirilmesi İşlemlerinde, Ticaret Sicili Müdürü' Nün Bildirim Yükümlülüğü Ve Hukuki Sonuçları. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 71 (2), 145-164.
- Ülgen, H. (2005). Türk Ticaret Hukukunda Hukuki Görünüş Nazariyesi: Ticari İşletme Bakımından Uygulama. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Ülgen, H., Helvacı, M., Kaya, A. ve Ertan Nomer, F. (2015). Ticari İşletme Hukuku. Ankara: Oniki LevhaYayınevi.
- Ülgen, H., Helvacı, M., Kaya, A. ve Ertan Nomer, F. (2019). Ticari İşletme Hukuku. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- World Bank Publications. Doing Business (2015). Going beyond efficiency.
- Yalvaç, G. ve Kaya, M.İ. (2021). Gerekçeli Ve Karşılaştırmalı Türk Ticaret Kanunu. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yargıtay. (2021), www.yargitay.gov.tr
- Yasaman, H. (2011). Yeni Ticaret Kanununda Ticaret Sicili İle İlgili Getirilen Yeni Düzenlemeler. REGESTA, 1, 7-12.
- Yıldırım, S. (2014). Ticaret Sicilin Hukuki Etkileri. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). . Melikşah Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Yılmaz, A. (2011). Türk Ticaret Kanuna Göre Ticaret Sicilinde Hukuki Görünüşe Güven (TTK m.37). Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 30 (3).
- Yongalık, A. (2009). Sanayi Ticaret Şirketlerinin Tüzel Kişiliği Bulunmayan Bir Ortaklık Yapısı İle İşlettikleri Ticari İşletmelerin Ticaret Sicillerine Tescili Hakkında Tebliği Hakkında Bir Değerlendirme. BATİDER, 26 (3), 69-86.